

SELETUSKIRI
regionaalministri määruse „LEADERi kohaliku arengu strateegia 2023–2027
rakendamine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri määrus „LEADERi kohaliku arengu strateegia 2023–2027 rakendamine“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 12 lõike 3, § 24 lõike 1, § 30 lõike 9 ning § 31 lõigete 3 ja 9 alusel. Määrus on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115¹, (edaspidi *ÜPP-strateegiakavade määrus*), artikliga 77 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060² (edaspidi *ühissätete määrus*), artiklitega 31–34.

LEADER on varasematel Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) ühise põllumajanduspoliitika programmiperioodidel tõestanud oma efektiivsust parandades maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda ning luues uusi töökohti. Perioodil 2014–2020 rakendasid LEADERi kohaliku arengu strateegiat Eestis 26 kohalikku tegevusrühma. LEADER on oluliselt aidanud kaasa üldisele elukvaliteedi parandamisele maapiirkondades, toetades kogukondasid ning ettevõtjaid kohaliku elu edendamisel.

LEADER põhineb seitsmel elemendil:

- 1) tegevuspiirkonnapõhine lähenemine;
- 2) altpoolt tulev algatus;
- 3) kohaliku avaliku ja erasektori partnerlus;
- 4) uuenduslikkuse kasutamine;
- 5) integreeritud ja mitut valdkonda hõlmav lähenemine;
- 6) võrgustike loomine ja
- 7) koostöö.

LEADERi põhielementideks on avaliku ja erasektori partnerluses loodud kohalikud tegevusrühmad, kes koostavad tegevuspiirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad (edaspidi *strateegia*). Nii strateegiate väljatöötamine kui ka rakendamine toimub alt-üles-põhimõttel, tuues seeläbi otsustustasandi kohalikule elanikule lähemale. Strateegiad koosnevad omakorda omavahel seotud ja mitut valdkonda hõlmavatest strateegia meetmetest.

ÜPP-strateegiakavade määruse alusel koostatud ja Euroopa Komisjoni otsusega heaks kiidetud „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava 2023–2027“³ (edaspidi *ÜPP-strateegiakava*) kohaselt on LEADERi:

- üldeesmärk maapiirkondades atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonna ning aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade terviklik arendamine LEADERi põhimõtete kaudu;
- erieesmärgid:

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integreerimisfondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706).

³ Kättesaadav <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>.

- 1) luua eeldused atraktiivsete, hästi tasustatud töökohtade tekkeks, mis oleksid atraktiivsed ka noortele, samuti ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade või uuenduslike lahenduste kaudu;
- 2) arendada olemasolevaid aktiivseid kogukondi, kaasata noori, kasvatada tugevaid kohalikke kogukondi, samuti kohalike kogukondade, elanike ning noorte tulevikuliidrite võimestamine;
- 3) vähendada vaesust, suurendada soolist võrdsust ja põhiteenuste kättesaadavust sotsiaalse heaolu tagamiseks;
- 4) parandada teenuste kättesaadavust, sealhulgas kogukonnateenuse arendamise kaudu;
- 5) töötada välja ja kasutada keskkonna- ja kliimasõbralikke, sealhulgas bio- ja ringmajandust propageerivaid lahendusi;
- 6) säilitada ja propageerida maaelu positiivset kuvandit, sealhulgas edendada arukaid külasid.

LEADERi kohalikul algatusel põhinev alt-üles lähenemisviisi rakendamine panustab ka „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“⁴ (edaspidi *PõKa*) esimese alaeasmärgi saavutamisse „Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond“. Täpsemalt panustab LEADER PõKa tegevussuuna 6 „Maa- ja rannapiirkonna areng“ järgmiste eesmärkide saavutamisse:

- maapiirkonna elanikkond on aktiivne ja elujõuline;
- maapiirkonnas on kasvava lisandväärtusega mitmekesine ettevõtlus.

Lähtuvalt PõKa-st on oluline kohalike kogukondade rolli tugevdamine. Aktiivsed ja ühtehoidvad kohalikud kogukonnad loovad eeldused inimeste, sealhulgas noorte maale tulemiseks ja sinna jäämiseks. Selleks, et maapiirkonnas oleks tagatud vajadustele vastavate teenuste kvaliteetne kättesaadavus, on tarvis tugevdada kodanikuühenduste, ettevõtjate ja kohalike omavalitsuste üksuste (edaspidi *KOV*) koostööd ja nende tegevuste koosmõju. Kohalikel kogukondadel on oluline roll ka maaelu kuvandi loomisel ning põllumajanduse ja maaelu propageerimisel. Maapiirkonna sotsiaal-majandusliku olukorra ja töökohtade loomise edendamiseks, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks ning vaesuse vähendamiseks on oluline jätkata LEADERi kohalikul algatusel põhineva alt-üles lähenemisviisi rakendamist ja käsitleda seda laiaulatuslikumalt kogukonna juhitud kohaliku arengu lähenemise kaudu. Tagamaks kestlikku maaelu arengut ja elukohalähedaste lisandväärtust pakkuvate töökohtade edendamist, tuleb LEADERi kohalikul algatusel põhineva alt-üles lähenemisviisi rakendamisel jätkuvalt ja aina tugevamalt tähelepanu pöörata töökohtade säilitamise tagamisele ning uute kvaliteetsete töökohtade loomisele.

ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 92 lõike 1 kohaselt tuleb vähemalt 5% XI lisas sätestatud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) koguosalusest ÜPP-strateegiakavas reserveerida LEADERi jaoks. Eestis on LEADERile ettenähtud sellest kõrgem määr, 9,8% ÜPP-strateegiakava EAFRD vahenditest ehk 59 487 129 eurot, millest EAFRD osa on 47 589 703 eurot ja Eesti riigi kaasrahastus 11 897 426 eurot. Seega on liikmesriigile kohustuslik LEADERit toetada EAFRD vahenditest, kuid Eesti on otsustanud, et lisaks toetatakse LEADERit ka Euroopa Sotsiaalfond+ (edaspidi *ESF+*) vahenditest.

Suurimateks muudatusteks on LEADERis võrreldes eelmise perioodiga kohaliku tegevusrühma toetuse ja projektitoetuse puhul lihtsustatud kulumeetoditele üleminek ning võimalus ühisstrateegia rakendamiseks.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Maaeluministeriumi maaelupoliitika ja analüüsi osakonna maamajanduse ja konkurentsipoliitika valdkonna peaspetsialist Liisa Asso (tel 625 6514,

⁴ Kättesaadav <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>.

liisa.asso@agri.ee) ja sama osakonna maamajanduse ja konkurentsipoliitika valdkonnajuht Kai Kalmann-Jotautas (tel 6256 136, kai.kalmann@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule ja seletuskirjale on teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Helen Palginõmm (tel 625 6260, helen.palginomm@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb seitsmest peatükist ja 39 paragrahvist.

Eelnõu § 1 kehtestab määruse reguleerimisala. Eelnõu eesmärk on kehtestada ÜPP-strateegiakava sekkumise 8.4 „LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng“ raames antava kohaliku tegevusrühma toetuse ja LEADER-projektitoetuse (edaspidi *projektitoetus*) andmise, sealhulgas maksmise, ja kasutamise täpsemad tingimused ning kord, nõuded kohaliku tegevusrühma, kohaliku arengu strateegia ja strateegia rakenduskava kohta ning strateegia esitamise, hindamise ja heakskiitmise täpsem kord.

Eelnõu §-s 2 on sätestatud üldised nõuded, millele peab kohalik tegevusrühm vastama. Lõige 1 sätestab, et kogukonna juhitud kohaliku arengut viiakse ellu strateegia alusel, mille on välja töötanud kohaliku tegevusrühma kohta kehtestatud nõuetele vastav mittetulundusühing, kelle põhikirjaline eesmärk on kohaliku elu arendamine (edaspidi *kohalik tegevusrühm*). Kohaliku tegevusrühma kohta kehtestatud nõuded tulenevad ühissätete määruse artiklist 33 ja eelnõu §-dest 2–5. Ühissätete määruse artikli 33 kohaselt kavandavad ja rakendavad strateegiaid ainult kohalikud tegevusrühmad. Korraldusasutused tagavad, et kohalikud tegevusrühmad on kaasavad ja et nad valivad rühmast ühe partneri haldus- ja finantsjuhiks või moodustavad seadusjärgselt asutatud ühisstruktuuri. Riigisisest on nimetatud sätte tagamiseks seatud endiselt kohustus, et kohalikud tegevusrühmad tegutsevad mittetulundusühingu vormis. Ühissätete määruse artiklist 33 tuleneb ka, et järgmisi ülesandeid täidavad üksnes kohalikud tegevusrühmad: a) kohalike osalejate suutlikkuse suurendamine tegevuste väljatöötamisel ja rakendamisel; b) mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse ning -kriteeriumide koostamine, millega välditakse huvide konflikte ja tagatakse, et valikuga seotud otsuseid ei kontrolli vaid üks huvirühm; c) konkursikutsete ettevalmistamine ja avaldamine; d) tegevuste valimine ja toetuse summa kindlaksmääramine ning taotluste edastamine rahastamiskõlblikkuse lõpliku kontrolli eest vastutavale asutusele enne toetuse heakskiitmist; e) strateegia eesmärkide saavutamisel tehtavate edusammude seire; f) strateegia rakendamise hindamine. Lisaks peavad kohalikud tegevusrühmad vastama eelnõu §-des 2–5 sätestatud nõuetele, milleks on niinimetatud baasnõuded ning nõuded kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonna, liikmesuse ja põhikirja ning juhtimise kohta.

Lõike 2 kohaselt peab kohalik tegevusrühm vastama järgmistele nõuetele:

1) tähtajaliselt asutatud kohaliku tegevusrühm ei ole asutatud lühemaks ajaks kui viis aastat arvates Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) poolt viimase kohaliku tegevusrühma toetuse osa maksmisest. Nimetatud nõue on oluline, et tagada kohaliku tegevusrühma pikaajaline jätkusuutlikkus ning toimimine vähemalt programmiperioodi lõpuni; 2) tema riikliku maksu võlg koos intressiga ei ületa 100 eurot või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksuvõlg, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et kohaliku tegevusrühma toetust saavad vaid sellised kohalikud tegevusrühmad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud;

3) ta ei ole saanud ega taotle kohaliku tegevusrühma toetuse taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest, ELi või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Piirangu eesmärk on vältida ühe ja sama toetatava tegevuse kulu topelrahastamist näiteks erinevate arengukavade alusel antavate toetuste või struktuurifondide vahenditest saadud abi või toetuste kaudu. Nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116⁵ artiklist 36, mille kohaselt liikmesriigid tagavad, et EAFRDst rahastatavaid kulusid ei kaeta ELi eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga;

4) ta on riigieelarvelistest, ELi või välisabi vahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral tagasimaksed tasunud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärk on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine;

5) tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti. Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib kohaliku tegevusrühma suhtes võimaliku likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust väljaandest Ametlikud Teadaanded, ja

6) tal ei ole kehtivat karistust karistusseadustiku §-s 209¹, 294, 296, 298, 298¹ või 300¹ (hankekelmus, altkäemaksu võtmine, vahendus ja andmine, mõjuvõimuga kauplemine, toimingupiirangu rikkumine) sätestatud süüteo toimepanemise eest. ÜPP-strateegiakava raames toetuste andmise üle otsustamisel lähtutakse muu hulgas sellest, et kui isik on toime pannud hüvede välja petmisega või avaliku võimu otsuste enda kasuks kallutamise seotud väär- või kuriteo, mille toimepanemise eest on tema kohta kantud kehtivad karistusandmed karistusregistrisse, siis ei saa selline isik toetust, sest tegemist ei ole õiguskuuleka ja usaldusväärse isikuga ning ta ei vasta toetuse saamise nõuetele. Loetletud on ja seega arvesse võetakse üksnes need isiku süüteod, mis seavad tõsiselt kahtluse alla tema õiguskuulekuse ja usaldusväärse konkreetse toetusega seotult, antud juhul kohaliku tegevusrühma toetusega.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonna kohta.

Lõike 1 kohaselt on kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkond kohaliku tegevusrühma liikmeks olevate selliste valdade, sealhulgas vallasiseste linnade, ja selliste linnade territoorium, mis asuvad maalises ja väikelinnalises asustuspiirkonnas (edaspidi *tegevuspiirkond*).

Tegevuspiirkonna aluseks oleva asustuspiirkonna määramisel on kasutatud Statistikaameti meetodikat⁶. Asustuspiirkonnad jagunevad maaliseks, väikelinnaliseks ja linnaliseks piirkonnaks asustusüksuste kaupa, mis määratakse kindlaks, lähtudes järgmistest näitajatest:

1) maaline asustuspiirkond on selline, kus rahvastiku tihedus on väiksem kui 200 elanikku ruutkilomeetril või kui tihedama asustusega piirkondade rahvaarv on alla 5000 elaniku;

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

⁶ Kättesaadav https://metaweb.stat.ee/get_classificator_file.htm?id=4601614&siteLanguage=ee.

- 2) väikelinnaline asustuspiirkond on selline, kus suurem osa elanikest elavad piirkonnas, kus rahvastiku tihedus on suurem kui 200 elanikku ruutkilomeetril ja väiksem kui 1000 elanikku ruutkilomeetril ning rahvaarv sellise tihedusega klastris on suurem kui 5000 inimest;
- 3) linnaline asustuspiirkond on selline, kus suurem osa elanikest elavad piirkonnades, kus rahvastiku tihedus on suurem kui 1000 elanikku ruutkilomeetril ja rahvaarv sellise tihedusega klastris on suurem kui 5000 inimest.

Lõike 2 kohaselt peab tegevuspiirkonna elanike arv jääma kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemise või tegevuspiirkonnaga seotud strateegia muutmise hetkel vahemikku 10 000 kuni 150 000. See tähendab, et kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkond peab elanike arvu vahemiku nõudele vastama üksnes siis, kui taotletakse kohaliku tegevusrühma toetust või kui muudetakse strateegiat seoses tegevuspiirkonnaga, mille tulemusel muutub elanike arv, näiteks kui kohalikust tegevusrühmast astub välja KOV. See tähendab ka seda, et ainult nendel nimetatud juhtudel kontrollib PRIA elanike arvu vahemiku nõudele vastavust. Demograafilistest muutustest või muudest kohaliku tegevusrühma võimusest välja jäävatest muutustest tingitud elanike arvu vähenemist tegevuspiirkonnas ei ole kohalikel tegevusrühmadel võimalik takistada. Samuti ei tulene enam ühissätete määrusest tegevuspiirkonna elanike arvu vahemikule nõuet, mistõttu ei seata enam ka riigisiselt tegevuspiirkondadele nõuet vastata kogu strateegia rakendamise perioodil täpselt nimetatud elanike arvu vahemiku nõudele (§ 12 sissejuhatav lauseosa) olukorras, kus tegevuspiirkonna territoorium jääb samaks. Samas on oluline, et tegevuspiirkonnad oleksid piisavalt võimekad ning samas mitte liiga suured, et säiliks kogukondlik lähenemine. Seetõttu on jäetud endiselt kehtima nõue, et vähemalt kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemise ja tegevuspiirkonna muutmise hetkel peab elanike arvu vahemiku nõudele endiselt vastama. Samas on tegevuspiirkonna elanike arvus lubatud põhjendatud erinevus, mille aluseks on tegevuspiirkonna paiknemine saarel, kultuurilis-etniline eripära või väike asustustihedus. Seega on põhjendatud erinevused lubatud, kui see vajadus on tingitud tegevuspiirkonna eripäradest. Ilma erinevusi lubamata peaks elanike arvu nõude täitmiseks moodustama selliseid tegevuspiirkondi, mis ei pruugi olla ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega.

Lõike 3 kohaselt lähtutakse tegevuspiirkonna elanike arvu kindlakstegemisel Statistikaameti vastavatest viimastest andmetest 1. jaanuari seisuga. Sätte sõnastus jätab paindlikkuse elanike arvu kontrollida vastavalt kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamisele või tegevuspiirkonnaga seotud strateegia muutmisele eelnevatest Statistikaameti andmetest viimase asjakohase aasta 1. jaanuari seisuga.

Lõike 4 kohaselt kattub tegevuspiirkond kohaliku tegevusrühma liikmeks oleva KOV territooriumiga, välja arvatud, kui KOV kuulub samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma. Sellisel juhul ei tohi tegevuspiirkond kattuda ei tervikuna ega osaliselt teise kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnaga. Kui varasematel perioodidel pidi tegevuspiirkond kattuma täpselt kohaliku tegevusrühma liikmeks oleva KOVi territooriumiga, siis peale haldusreformi on KOVid oluliselt suuremad ning teatud juhtudel ei ole kooskõlas piirkondlike harjumustega, mis tähendab, et nende territooriumide sotsiaalsed, majanduslikud ja kultuurilised arengud ning teenused võivad olla endiselt erinevad. Sellistel juhtudel on võimalus KOVil kuuluda samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma. Kui KOV kuulub samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma, peab kohalik tegevusrühm tagama, et tema tegevuspiirkond ei kattu ei tervikuna ega osaliselt teise selle määruse alusel kohaliku tegevusrühma toetust taotleva kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnaga. See tähendab seda, et olukorras, kus KOV on samal ajal mitme kohaliku tegevusrühma liige, peavad need kohalikud tegevusrühmad otsustama, millised asustusüksused (linnad, külad, alevikud ja alevid), millisesse kohaliku tegevusrühma

tegevuspiirkonda kuuluvad. Sätte eesmärk on vältida olukorda, kus ühe tegevuspiirkonna ettevõtjad või kodanikuühiskonna esindajad saavad korraga kuuluda mitmesse kohalikku tegevusrühma, kes toetust taotlevad. Täpsemalt moodustub tegevuspiirkond üksteisega külgnevatest KOVide terviklikust või osalisest territooriumist. Külgnema ei pea juhul, kui KOVe ühendab veepiir või kui külgnemise nõuet ei ole võimalik täita seetõttu, et KOVide vahele jääb selline asustusüksus, mis on tegevuspiirkonnast välja jäetud. Kui tegu on sellise kohaliku tegevusrühmaga, kes rakendab strateegiat maaeluministri 23. oktoobri 2015. a määruse nr 11 „Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER-projektitoetus“ (edaspidi *eelmise perioodi LEADERi määrus*) alusel, siis tema tegevuspiirkond võib osaliselt või tervikuna kattuda tema varem rakendatava strateegia tegevuspiirkonnaga. Samuti on lubatud tegevuspiirkonna kattuvused sellise piirkonnaga, kus kogukonna juhitud kohalikku arengut toetatakse mõnest teisest fondist ning strateegiaid kavandavad või rakendavad teised rühmitused.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma liikmesuse ja põhikirja kohta.

Lõike 1 kohaselt on kohaliku tegevusrühma liikmeteks vähemalt kaks KOVi, välja arvatud kui tegevuspiirkond paikneb saarel, vähemalt üks sama KOVi territooriumil tegutsev äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja ja vähemalt üks mittetulundusühing või sihtasutus. KOV võib kuuluda põhjendatud juhul samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma. Eelmise perioodi nõude kohaselt pidi kohaliku tegevusrühma liikmeteks olema vähemalt kolm KOVi, ning KOV võis kuuluda üksnes ühte kohalikku tegevusrühma. Haldusreformi järgselt nimetatud nõuet leevendati ning lubati KOVil kuuluda põhjendatud juhul mitmesse kohaliku tegevusrühma. Sama lähenemisega on jätkatud. Säilitades paindlikkuse, on võimalus kuuluda mitmesse kohalikku tegevusrühma eeldusel, et see on põhjendatud. Põhjendatud juhuks saab lugeda näiteks seda, kui vallasiseselt on moodustatud iseseisvalt tegutsevad osavallad, ühe territooriumi teenused on tihedalt seotud teise territooriumiga, territooriumidel on ajalooline või kultuuriline seos vms.

Lõike 2 kohaselt peavad kohaliku tegevusrühma liikmeteks olema ühiste majanduslike, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega vallad ja linnad, mille territooriumid kuuluvad samasse geograafilisse piirkonda. Ühiste huvide all mõeldakse eelkõige seda, et tegevuspiirkonna elanikud, ettevõtjad ja kodanikuühiskonna esindajad tarbivad ning osutavad igapäevaeluks vajalikke teenuseid ja tegevusi või on muul moel omavahel tihedalt seotud ning soovivad enda tegevuspiirkonda ühistel suundadel arendada. Nimetatud säte on oluline, sest kui kohaliku tegevusrühma liikmed on võimalikult sarnase ja ühise taustaga, on nad paremini võimelised aitama kaasa strateegiate rakendamisel.

Lõike 3 kohaselt need kohaliku tegevusrühma liikmed, kes vastavad justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 „Kohtule dokumentide esitamise kord“ lisas 16 „Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)“ nimetatud samale viienda taseme koodile, loetakse ühte huvirühma kuuluvaks. LEADERi puhul on oluline, et määratakse huvirühm, sest igal otsustamise tasemel peab kohalik tegevusrühm järgima ühissäte määruse artikli 31 lõike 2 punktis b ja artikli 33 lõike 3 punktist b sätestatud huvirühmade tasakaalu nõudeid: kogukonna juhitud kohalikku arengut juhivad kohalikud tegevusrühmad, kuhu kuuluvad avaliku ja erasektori kohalike sotsiaal-majanduslike huvide esindajad ning mille otsustusprotsessi ei kontrolli vaid üks huvirühm ning kohalikud tegevusrühmad koostavad mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse ning -kriteeriumid, millega välditakse huvide konflikte ja tagatakse, et valikuga seotud otsuseid ei kontrolli vaid üks huvirühm. Seega peab iga kohaliku tegevusrühma organi otsusel olema esindatud sisuliselt kolme sektori huvid: avaliku ja

erasektori, millest viimane jaguneb omakorda ettevõtluse ja mittetulunduse sektoriks. See tähendab, et juhatuse liikmete määramisel annab juhatuse liige teada, millise sektori huvirühmaga on ta seotud. Näiteks kui ta on kohaliku tegevusrühma liikmeks oleva äriühingu esindaja, siis see tähendab, et ta on seotud erasektoriga, täpsemalt näiteks ettevõtluse sektoriga.

Lõigete 4–6 kohaselt peab kohaliku tegevusrühma põhikirjas olema ette nähtud kohaliku tegevusrühma avatus uute liikmete vastuvõtmisele ja liikmete nimekirja avalikkus. Kohaliku tegevusrühma liikmeks võib olla isik, kes vastab kohaliku tegevusrühma põhikirjas liikmele kehtestatud nõuetele. Seega, kui kohalik tegevusrühm peab põhjendatuks seada nõudeid isikutele, kes soovivad astuda kohaliku tegevusrühma liikmeteks, peavad need nõuded olema kirjas põhikirjas, sealhulgas koos nõuetega selle kohta, milline organ otsustab, kas liikmeks sooviv isik võetakse vastu või mitte. Kui vastavad nõuded on põhikirjas kehtestatud, ei tohi kohalik tegevusrühm nendest nõuetest liikmeks vastuvõtmisel kõrvale kalduda. Oluline on seejuures, et kohaliku tegevusrühma liikmeks vastuvõtmise nõuded peavad olema mõistlikud. Kui kohaliku tegevusrühma põhikirjas ei ole ette nähtud nõudeid kohaliku tegevusrühma liikmeks vastuvõtmise kohta, tuleb kohaliku tegevusrühma liikmeks võtta kõik isikud, kes on esitanud liikmeks vastuvõtmise avalduse.

Lõike 7 kohaselt näeb kohalik tegevusrühm oma põhikirjas ette need juhtumid, kui üldkoosolek või juhatuse ei ole otsustusvõimeline, siis millisel teisel organil on sel juhul otsuse tegemise õigus. Võrreldes eelmise perioodiga on tegu uue nõudega. Praktikas on tekkinud olukordi, kus kohaliku tegevusrühma juhatuse peab ennast huvide konflikti vältimiseks otsustamiselt taandama, mis toob kaasa selle, et huvirühmade tasakaal läheb paigast. Huvirühmade osakaalu nõudeid, mis on sätestatud § 5 lõigetes 2 ja 3, peavad kohalikud tegevusrühmad järgima igal juhul alati iga nende organi poolt otsuse tegemisel, sest nende nõuete aluseks on ühissätete määruse artikli 31 lõike 2 punkt b ja artikli 33 lõige 3. See tähendab, et otsustamisel tuleb mõlemaid nõudeid samal ajal järgida (huvide konflikti vältimist ja huvirühmade tasakaalu), mis tähendab omakorda, et otsust ei olegi sel juhul võimalik vastu võtta, kui just põhikirjas ei ole selle kohta alused kehtestatud. Nimelt mittetulundusühingute seaduse § 20 lõike 2 kohaselt peab juhatuse üldkoosoleku kokku kutsuma seaduses või põhikirjaga ettenähtud juhtudel ja korras, või siis, kui ühingu huvid seda nõuavad. Seega peavad kohalikud tegevusrühmad edaspidi oma põhikirjades ette nägema need juhtumid ja tagajärjed, kui üldkoosolek, juhatuse või muu organ ei ole otsustusvõimeline ning millisel teisel organil on sel juhul otsuse tegemise õigus, tuues põhikirjas välja näiteks sellise konkreetse juhtumi: kui juhatuse ei ole otsustusvõimeline vastu võtma paremusjärjestuse ja rahastamissetpaneku, kutsub juhatuse kokku üldkoosoleku ning sel juhul võtab nimetatud ettepaneku vastu üldkoosolek. Säte aitab leevendada praktikas tekkinud probleemi luues selguse ning andes kohalikele tegevusrühmale edaspidi rohkem otsustamise õigust määrata ise need organid, kellel on otsuse tegemise õigus olukorras, kus pädev organ ei ole selleks võimeline. Rakendussätte kohaselt antakse kohalikele tegevusrühmadele aega oma põhikirjad selle nõudega vastavusse viimiseks – hiljemalt 31. detsembriks 2023.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse nõuded kohaliku tegevusrühma juhtimise kohta.

Lõige 1 toob välja, et kohaliku tegevusrühma strateegia rakendamise kavaga (edaspidi *rakenduskava*), kohaliku tegevusrühma toetusega või projektitoetusega seotud otsuse võib vastu võtta kohaliku tegevusrühma üldkoosolek, juhatuse või põhikirjas ettenähtud muu organ, kui määruses ei ole sätestatud, et asjakohase otsuse võtab vastu kohaliku tegevusrühma üldkoosolek. Kui määruses on sätestatud, et asjakohase otsuse võtab vastu ainult üldkoosolek, siis ei saa otsustamist delegeerida juhatusele või muule organile.

Lõiked 2 ja 3 sätestavad, et kui lõikes 1 nimetatud otsuse võtab vastu kohaliku tegevusrühma juhatus või muu organ, on selle liikmed esindatud nii, et KOVi esindajate ja riigi või KOVi osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute esindatus on alla 50% ning lõikes 1 nimetatud otsuse vastuvõtmisel ei tohi olla kohaliku tegevusrühma üldkoosolekul, juhatuses või muus organis ühegi huvirühma liikmete hääleõigus esindatud üle 49%. Kuigi ühissätete määrus ei sätesta enam kohaliku tegevusrühma otsuste tegemisele täpseid huvirühma osakaalu nõudeid nagu eelmisel perioodil, tuleb ühissätete määrusest endiselt, et igal otsustamise tasemel tuleb tagada, et otsuse tegemist ei kontrolliks vaid üks huvirühm: artikli 31 lõike 2 punkti b kohaselt juhivad kogukonna juhitud kohalikku arengut kohalikud tegevusrühmad, kuhu kuuluvad avaliku ja erasektori kohalike sotsiaal-majanduslike huvide esindajad ning mille otsustusprotsessi ei kontrolli vaid üks huvirühm ning artikli 33 lõike 3 punkti d kohaselt peab kohalik tegevusrühm koostama mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse ning -kriteeriumide koostamine, millega välditakse huvide konflikte ja tagatakse, et valikuga seotud otsuseid ei kontrolli vaid üks huvirühm. Seega tuleb määruses endiselt reguleerida nõuded selliselt, et otsuse tegemist ei kontrolli vaid üks huvirühm, mistõttu on mõistlik jätkata samasuguste nõuetega nagu eelmisel perioodil. Nimetatud 50% ja 49% osakaalud tulid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013⁷ ehk eelmise perioodi ühissätete määruse artikli 32 lõike 2 punktist b ja artikli 34 lõike 3 punktist b, mille kohaselt kogukonna juhitud areng on juhitud kohalike tegevusrühmade poolt, kuhu kuuluvad avaliku ja erasektori kohalike sotsiaal-majanduslike huvide esindajad ja mille otsustamistasandil ei esinda riiklike eeskirjade alusel määratletud avaliku sektori asutused ega ükski huvirühm üle 49% hääleõigusest ning kohalike tegevusrühmade ülesandeks on muu hulgas sellise mittediskrimineeriva ja läbipaistva valikumenetluse väljatöötamine, millega välditakse huvide konflikti, tagatakse, et valikuotsuste tegemisel tuleb vähemalt 50% häältest partneritelt, kes ei ole riigiasutused, ja võimaldatakse kasutada kirjalikku valikumenetlust. Seega peab iga otsuse vastu võtma kohaliku tegevusrühma üldkoosolek, juhatus või muu organ selliselt, et liikmed on esindatud nii, et ühegi huvirühma (avalik sektor ja erasektor, sealhulgas ettevõtluse ja mittetulunduse sektor) liikmete hääleõigus ei ole esindatud üle poole ehk ükski sektor ei tohi otsuse tegemisel domineerida. See tähendab, et näiteks kui juhatus on volitanud otsuse tegemise õiguse mõnele muule organile, näiteks töörühmale, peab ka töörühm järgima otsuse vastu võtmisel samamoodi lõigetes 2 ja 3 sätestatud nõudeid. Seega on oluline, et lõigetes 2 ja 3 sätestatud huvirühmade osakaalu nõudeid järgitakse otsuste tegemisel ka siis, kui samal ajal tuleb järgida huvide konflikti vältimise nõuet ja taandada. Kui organ ei ole selle tulemusel otsustusvõimeline kohaldatakse § 4 lõiget 7 ning lähtutakse kohaliku tegevusrühma põhikirjast, millisel teisel organil on sel juhul otsuse tegemise õigus. Nõuete tagamiseks märgib kohalik tegevusrühm kõikidele üld- ja juhatuse koosolekute registreerimislehtedele otsustamisel osalevate liikmete esitatud EMTAKi koodi ning jälgib, et ühelgi huvirühmal ei oleks tema liikmete hääleõigus esindatud üle 49%. See tähendab, et juhatuse liikmete määramisel annab juhatuse liige teada, millise sektori huvirühmaga on ta seotud. Näiteks kui ta on kohaliku tegevusrühma liikmeks oleva äriühingu esindaja, siis see tähendab, et ta on seotud erasektoriga, täpsemalt näiteks ettevõtluse sektoriga.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuded strateegia kohta.

Lõike 1 kohaselt rakendab kohalik tegevusrühm oma tegevuspiirkonnas nõuetele vastavat strateegiat, mille on heaks kiitnud Maaeluministerium (edaspidi *ministerium*). Nõuete all on

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469).

mõeldud kõiki §-s 6 sätestatud, sealhulgas nendes viidatud õigusaktides sätestatud nõudeid.

Lõike 2 kohaselt peab strateegia vastama maaeluministri 2. veebruari 2022. a määruse nr 7 „LEADERi kohaliku arengu strateegia 2023–2027 ettevalmistamise toetus“ edaspidi (*LEADERi ettevalmistamise toetuse määrus*) § 3 lõigetes 3–8 sätestatud nõuetele, mis on järgmised:

- 1) strateegia vastab ühissätete määruse artikli 31 lõikes 2 ja artikli 32 lõikes 1 sätestatud nõuetele;
- 2) strateegia panustab ÜPP-strateegiakava erieesmärgi nr 8 „Edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sealhulgas biomajandust ja säästvat metsamajandust“ ja selles kavas nimetatud LEADERi eesmärkide saavutamisse;
- 3) kui strateegia panustab ESF+ või muu asjakohase fondi eesmärkidesse, peab strateegia sisaldama nimetatud fondi eesmärke ning see osa tuleb strateegias eraldi kirjeldada;
- 4) strateegia võtab arvesse kohalikke vajadusi ja võimalusi ning sisaldab innovaatilisi elemente kohalikus kontekstis, võrgustumist ja koostööd;
- 5) strateegia sisaldab tegevuspiirkonna geograafilist ja elanike kirjeldust, sealhulgas nende prognoositavaid trende;
- 6) strateegia sisaldab kogukonna kaasamise protsessi ülevaadet;
- 7) strateegia sisaldab tegevuspiirkonna arenguvajaduste ja potentsiaali analüüsi, sealhulgas tugevuste, nõrkuste, võimaluste ja ohtude ülevaadet (SWOT);
- 8) strateegia on sidus asjaomaste valdkondlike ja piirkondlike arengukavadega;
- 9) strateegia kirjeldab eesmärke ja püstitatavaid tulemusi koos sihtväärtustega;
- 10) strateegia sisaldab kavandatavate strateegia meetmete loetelu ja kirjeldust;
- 11) strateegia sisaldab juhtimise, seire ja hindamise korra kirjeldust, mis näitab kohaliku tegevusrühma suutlikkust strateegiat rakendada;
- 12) strateegia sisaldab rahastamiskava, vajaduse korral erinevate asjakohaste fondide kaupa.

Strateegia rakendamise minimaalne ajavahemik on strateegia esitamise päevast kuni 31. detsembrini 2027. Strateegia võetakse vastu üldkoosoleku otsusega.

Strateegias sisalduvad strateegia elluviimise kava meetmed (edaspidi *strateegia meede*) vastavad ühissätete määruuses või ÜPP-strateegikavade määruuses toetuste kohta sätestatud nõuetele ja ELi riigiabi reeglitest tulenevatele nõuetele ning koosnevad järgmistest osadest:

- 1) strateegia meetme nimetus;
- 2) strateegia meetme rakendamise vajaduse lühikirjeldus;
- 3) strateegia meetme eesmärk;
- 4) toetatavad tegevused;
- 5) strateegia meetme sihtrühm;
- 6) nõuded projektitoetuse taotlejale ja toetuse saajale;
- 7) projektitoetuse taotluste hindamiskriteeriumid;
- 8) toetuse maksimaalne suurus ja määr;
- 9) strateegia meetme näitajad ja sihtväärtused.

Kui strateegia meede on suunatud üksnes ESF+ või muu asjakohase fondi eesmärkide panustamisse, koosneb strateegia meede eelnimetatud punktides 1–5 ja 7 nimetatud osadest.

Strateegia meetme näitajad valib kohalik tegevusrühm. Kui strateegia meetmele sobiv tulemusnäitaja on nimetatud ÜPP-strateegiakavade määruse I lisas, valitakse vähemalt üks tulemusnäitaja nende seast.

Lõike 3 kohaselt peab strateegia rakendamine panustama kindlasti vähemalt ÜPP-strateegiakava erieesmärgi nr 8 „Edendada tööhõivet, majanduskasvu, soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas naiste osalemist põllumajanduses, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut

maapiirkondades, sealhulgas ringbiomajandust ja säästvat metsamajandust“ saavutamise. Seega peab strateegia rakendamine panustama kindlasti vähemalt tööhõive, sealhulgas eelduste loomiseks atraktiivsete ja hästi tasustatud töökohtade tekkimise, mis oleksid atraktiivsed ka noortele, majanduskasvu, vaesuse vähendamise, soolise võrdõiguslikkuse, sealhulgas naiste osalemisele põllumajanduses, põhiteenuste kättesaadavuse sotsiaalse heaolu tagamise, sotsiaalse kaasatuse ja kohalikule arengule maapiirkonnas, sealhulgas ringbiomajanduse ja säästva metsamajanduse ning olemasolevate aktiivsete kogukondade arendamise, noorte kaasamise ja tugevate kohalike kogukondade kasvatamise edendamise eesmärgi saavutamisele. Strateegia võib panustada mõne teise ÜPP-strateegikavas nimetatud erieesmärgi saavutamise:

- toetab põllumajandusettevõtjate elujõulisust tagavat sissetulekut ja põllumajandussektori vastupanuvõimet, et parandada pikaajalist toiduga kindlustatust ja põllumajanduse mitmekesisust ning tagab põllumajandusliku tootmise majandusliku kestlikkuse;
- suurendab turule orienteeritust ja põllumajandusettevõtjate konkurentsivõimet nii lühi- kui ka pikaajaliselt, pöörates suuremat tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digitaliseerimisele;
- parandab põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas;
- aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise ja süsiniku sidumise võimendamise kaudu, ning edendab kestlikku energiat;
- edendab kestlikku arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk, muu hulgas vähendab kemikaalidest sõltuvust;
- panustab elurikkuse kadumise peatamise ja elurikkuse taastamise, edendab ökosüsteemi teenuseid ning säilitab elupaiku ja maastikke;
- muudab valdkonda noorte põllumajandustootjate jaoks atraktiivseks ja toetab neid ning soodustab kestliku äritegevuse arengut maapiirkondades või
- parandab põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas, mille alla kuuluvad kestlikul viisil toodetud kvaliteetne, ohutu ja täisväärtuslik toit, toidujäätmete tekke vähendamine ja loomade heaolu ning võitlus antimikroobikumiresistentsuse vastu.

Lõike 3 teises lauses sätestatakse nõuded ühisstrateegiale. Võrreldes eelmise perioodiga on kohalikele tegevusrühmadele edaspidi antud uus võimalus ühisstrateegia rakendamiseks. Seni on Eestis kogukonna juhitud kohaliku arengut rakendatud ainult LEADERina nii, et ühte strateegiat rahastatakse ühest fondist, s.o EAFRDst. Edaspidi toetatakse strateegia rakendamist lisaks EAFRD vahenditele ka ESF+ vahenditest. Sellisel juhul on tegemist ühisstrateegiaga ning selle rakendamine peab lisaks eelnimetatud ÜPP-strateegiakava eesmärkidele panustama ka „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021–2027“⁸ erieesmärgi (k) saavutamisele, milleks on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitseüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust, sealhulgas puuetega inimeste jaoks, tõhusust ja vastupanuvõimet, ning täpsemalt järgmiste eesmärkide saavutamisele:

- pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine ja

⁸ Kättesaadav <https://www.rtk.ee/toetusfondid-ja-programmid/euroopa-liidu-valisvahendid/2021-2027-toetusperiood>.

- inimväärikuse tagamine ning sotsiaalse kaasatuse suurendamine.

ESF+ eesmärkide aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057⁹.

Ühisstrateegia rakendamine on vabatahtlik. Kuna ühisstrateegia panustab ESF+ eesmärkidesse tuleb see osa ühisstrateegias eraldi kirjeldada. Samuti peab kohalik tegevusrühm strateegia meetmete koostamisel jälgima, et eristatakse, millise fondi eesmärkidesse antud meede panustab. Kuna ühisstrateegia panustab kokkuvõttes mõlema fondi, s.o EAFRD ja ESF+ eesmärkidesse, siis iga strateegia meede luuakse selline, et see panustaks ainult ühe konkreetse fondi eesmärkidesse (näiteks panustab strateegia meede ainult ESF+ eesmärkidesse). See annab võimaluse projektitaotlusi menetleda, makseid teostada ja seire andmeid koguda vastavalt ainult ühe konkreetse fondi reeglitele. Kui strateegia meede pannustab EAFRD eesmärkide saavutamisse kohaldatakse ministeeriumi valitsemisala õigusakte (ELÜPS ja käesolev määrus) ning projektitaotluste rakendusamet on PRIA. Kui strateegia meede panustab ESF+ eesmärkidesse, kohalduvad vastavalt Rahandusministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse kuuluvad õigusaktid ning asjakohane asutus on Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi *RTK*). Seega kui kohalik tegevusrühm rakendab ELÜPS § 32 lõike 5 alusel ühisstrateegiat on kohalikul tegevusrühmal Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 45 lõike 4 järgi kohustus koostada toetuse andmise tingimused, milles sätestatakse vähemalt nimetatud määruse § 41 lõike 1 punktides 9, 10 ja 12–19 nimetatud asjaolud. Nendeks asjaoludeks on: projekti abikõlblikkuse periood, mis peab jääma vahemikku 1. jaanuarist 2021. a kuni 31. detsembrini 2029. a; kulude abikõlblikuks arvamise tingimused ja vajaduse korral liigid ning abikõlbmatud kulud; toetuse maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest; taotlusvooru avamisel esitatav teave kooskõlas ühissätete määruse artikli 49 lõikega 2; taotlejale ja taotlusele ning, kui see on asjakohane, siis partnerile või lõppsaajale esitatavad nõuded, sealhulgas vajaduse korral võimalus piiritleda toetuse andmine konkreetse tegevuse, piirkonna või sihtrühmaga; projektide valikukriteeriumid ja -metoodika ning nimetatud määruse § 7 lõikes 2 nimetatud metoodika avaldamise kord; taotluse esitamise ja taotluse kohta tehtud otsusest teavitamise kord; taotluse menetlemise tähtaeg ja otsuse tegemise nõuded; taotluse rahuldamise otsuse muutmise tingimused ja tähtaeg; taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused.

Seega on ühisstrateegia puhul fondide rakendamisalad lahus, mis tagab iga asjaomase fondi eesmärkidega parema arvestamise ja ülesannete selguse.

Ühisstrateegia rakendamisel on kohalikul tegevusrühmal võimalus oma strateegia kaudu arendada tegevuspiirkonda mitmekülgsemalt ning panustada ka nendes valdkondadesse, mis varasemalt olid võimaluste vähesuse tõttu kõrvale jäetud. Suurem valdkondade esindatus kohalikul tasandil võimaldab laialdasemat koostööd erinevate sektorite vahel, mitmekesistab teemade valikut tegevuspiirkonna arendamisel ning tugevdab kohaliku tasandi võimekust aidata kaasa tegevuspiirkonnas innovatsiooni kasvule. ESF+ eesmärkidesse panustades saab parandada tegevuspiirkonnas muu hulgas pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti, leevendada hoolduskoormust, tagada inimväärikus ning suurendada sotsiaalset kaasatust.

Lõike 4 kohaselt peab strateegia vastu võtma üksnes kohaliku tegevusrühma üldkoosoleku otsusega.

Eelnõu § 7 toob välja strateegia esitamise nõuded ja nõuetele vastavuse kontrollimise alused.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021, lk 21–59).

Lõike 1 kohaselt strateegia heakskiitmist taotlev mittetulundusühing esitab elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna (edaspidi *e-PRIA*) kaudu selleks ettenähtud tähtajal PRIA-le strateegia ja üldkoosoleku otsuse strateegia vastuvõtmise kohta koos § 16 lõikes 1 sätestatud kohaliku tegevusrühma toetuse taotlusega. Strateegiat ja üldkoosoleku otsust ei pea esitama selline kohalik tegevusrühm, kes esitab need PRIA-le LEADERi ettevalmistamise toetuse määruse § 10 lõike 1 punkti 4 alusel, kui see üldkoosoleku otsus sisaldab muu hulgas käesoleva määruse alusel strateegia heakskiitmiseks esitamist. Nimetatud sätte kohaselt peab strateegia ja üldkoosoleku otsuse esitama PRIA-le hiljemalt 31. maiks 2023. Seega need kohalikud tegevusrühmad, kes on LEADERi ettevalmistamise toetuse määruse alusel juba koostanud strateegia ja esitavad selle PRIA-le, siis nemad ei pea hakkama uut strateegiat ja üldkoosoleku otsust strateegia vastuvõtmise kohta PRIA-le topelt esitama. Küll aga on neil kohalikel tegevusrühmadel võimalus vajaduse korral oma strateegiat enne kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemist muuta. Samuti peavad kohalikud tegevusrühmad arvestama sellega, et kui nad soovivad esitada selle sama strateegia, mille nad esitavad LEADERi ettevalmistamise toetuse määruse § 10 lõike 1 punkti 4 alusel, käesoleva määruse alusel heakskiitmiseks, peab sellise strateegia vastuvõtmise üldkoosoleku otsus sisaldama käesoleva määruse alusel strateegia heakskiitmiseks taotluse esitamist ehk siis see peab otsusest selgelt nähtuma.

Lõike 2 kohaselt kontrollib PRIA pärast strateegiate esitamist nende nõuetekohasust §-s 6 sätestatud nõuetele. Kuna strateegia heakskiitmise taotlemise ja kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse menetlused toimuvad koos samal ajal, kontrollib PRIA strateegia esitanud kohaliku tegevusrühma nõuetekohasust § 18 kohaselt.

Lõike 3 kohaselt edastab PRIA ministereeriumile strateegia koos teabega strateegia nõuetekohasuse kohta 30 tööpäeva jooksul arvates kohaliku tegevusrühma toetuse taotluste vastuvõtu lõppemise tähtpäevast. PRIA edastab ministereeriumile teabe ka strateegia esitanud kohaliku tegevusrühma nõuetekohasuse kohta 35 tööpäeva jooksul arvates kohaliku tegevusrühma toetuse taotluste vastuvõtu lõppemise tähtpäevast.

Eelnõu § 8 sätestab, kuidas toimub strateegiate hindamine ja heakskiitmine.

Lõike 1 kohaselt hindab ministereerium nõuetele vastavat strateegiat lisas „Strateegia hindamiskriteeriumid“ sätestatud hindamiskriteeriumite alusel.

Lõike 2 kohaselt strateegiate hindamise läbiviimiseks ja hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavuse kohta ettepaneku saamiseks moodustab regionaalminister käskkirjaga hindamiskomisjoni. Ühisstrateegia hindamiseks ühise vooru korraldamise ning ühisstrateegia rakendamise jälgimiseks moodustab regionaalminister käskkirjaga ühiskomisjoni koos ESF+ või muu asjakohase fondi korraldus- ja rakendusasutusega. See tähendab, et näiteks ESF+ puhul kuuluvad ühiskomisjoni ka Sotsiaalministeeriumi ja RTK ametnikud. Komisjoni liikmele võib määrata ka asendusliikme, kellel on kõik komisjoni liikme õigused ja kohustused.

Lõike 3 kohaselt on hindamiskriteeriumite miinimumnõue, et strateegia on saanud igalt hindamiskomisjoni liikmelt vähemalt üheksa hindepunkti. Strateegiale on võimalik anda null või üks hindepunkti iga hindamiskriteeriumi eest lähtuvalt sellest, kas strateegia vastab hindamiskriteeriumile.

Hindamiskriteeriume on kokku üheksa ja selleks, et hindamiskriteeriumite miinimumnõue oleks täidetud, hinnatakse, kas strateegia vastab kõigile hindamiskriteeriumitele, mis on toodud määruse lisas „Strateegia hindamise kriteeriumid“.

Komisjoni liikmete poolt antud hindepunktid märgitakse hindamiskomisjoni ettepanekusse ja arvutatakse strateegiale antud hindepunktide summa kokku. Komisjoni ettepanek hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavuse kohta koos hindepunktidega esitatakse regionaalministrile.

Lõige 4 toob välja, et ministeerium teeb strateegia heakskiitmise otsuse, kui strateegia vastab §-s 6 sätestatud nõuetele ja hindamiskriteeriumite miinimumnõudele (üheksa hindepunkti) ning selle on koostanud §-des 2–5 sätestatud nõuetele vastav kohalik tegevusrühm.

Lõike 5 kohaselt määratakse strateegia, sealhulgas ühisstrateegia, heakskiitmise otsuses muu hulgas kindlaks ühissätete määruse artikli 32 lõikes 4 sätestatud asjaolud, milleks on iga asjaomase fondi ja programmi eraldis ning programmi või programmide raames täidetavate juhtimis- ja kontrolliülesannetega seotud vastutusosalad. Eraldise määramise alused ning juhtimis- ja kontrolliülesannetega seotud vastutusosalad on juba sätestatud asjakohastes seadustes, mistõttu saab neile strateegia heakskiitmise otsuses viidata. Nimelt ELÜPS § 11 lõike 4 kohaselt määrab regionaalminister kindlaks üksnes EAFRDst koos Eesti riigieelarvest lisanduva osaga antavad LEADER toetuse vahendid, kuid ESF+ projektitoetuse eelarve määrab sotsiaalkaitseminister Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ § 45 lõike 2 alusel. Samas ESF+ administreerimise kulud kaetakse EAFRD vahenditest, mis tuleneb ELÜPS § 32 lõikest 8. Seega saab strateegia heakskiitmise otsuses viidata, et EAFRD projektitoetusele kohaldatakse ELÜPSi ning projektitaotluste rakendusamet on PRIA ning ESF+ projektitoetusele kohaldatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadust ning projektitaotluste asjakohane asutus on RTK.

Lõike 6 kohaselt teeb ministeerium strateegia heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsuse ELÜPS § 31 lõigete 7 ja 8 alusel 52 tööpäeva jooksul arvates PRIA poolt strateegia esitamisest. Kuna ELÜPS § 32 lõike 7 kohaselt kohaldatakse ühisstrateegiale samuti ELÜPS § 31 lõigetes 7–9 sätestatud, siis see tähendab, et ühisstrateegia puhul teeb heakskiitmise otsuse või heaks kiitmata jätmise otsuse samuti ministeerium ning ühisstrateegia puhul on ka samad heakskiitmata jätmise otsuse alused.

Ministeerium teeb strateegia heaks kiitmata jätmise otsuse ELÜPS § 31 lõike 8 kohaselt, kui strateegia nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) kohalik tegevusrühm ei vasta talle esitatud nõuetele;
- 2) strateegia ei vasta sellele esitatud nõuetele või strateegia ei vasta hindamiskriteeriumite miinimumnõudele;
- 3) kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonna kohta esitatud strateegia kattub tervikuna või osaliselt teise kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonna kohta esitatud strateegiaga;
- 4) strateegias või strateegia heakskiitmise menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Lõike 7 kohaselt edastab ühisstrateegia puhul ministeerium ühisstrateegia heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsuse ka ESF+ või muu asjakohase fondi korraldus- või rakendusametusele. Näiteks ESF+ puhul edastab ministeerium ühisstrateegia heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsuse Sotsiaalministeeriumile ja RTK-le.

Eelnõu § 9 sätestab strateegia muutmise.

Lõike 1 kohaselt võib heakskiidetud strateegiat muuta, kui ilmnevad asjaolud, mille tõttu kohalik tegevusrühm ei vasta enam §-des 2–5 sätestatud nõuetele, või kui strateegia ei vasta kohaliku tegevusrühma vajadustele. Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud paindlikumaks see, et enam ei sätestata strateegia muudatustele arvulist piirangut.

Lõike 2 kohaselt, kui kohalikust tegevusrühmast astub välja või tema liikmeks astub vähemalt üks KOV, muudetakse strateegiat poole aasta jooksul arvates selle liikme väljaastumise või liikmeks astumise päevast, sest seoses sellega muutub ka tegevuspiirkonna territoorium.

Lõike 3 kohaselt esitab strateegia muutmist taotlev kohalik tegevusrühm strateegia muudatuse PRIA-le, näidates ära tehtud muudatuse ja põhjendades selle vajalikkust, ning kohaliku tegevusrühma üldkoosoleku otsuse strateegia muudatuse vastuvõtmise kohta.

Strateegia muudatuse taotlemisel tuleb PRIA-le esitada kõik järgmised dokumendid:

- 1) wordi dokumendina strateegia koos kõikide muudatustega, mis on tehtud kasutades funktsiooni *Track Changes* (jälgitavad muudatused);
- 2) *word*-dokument, milles on selgelt välja toodud, millist strateegia osa on muudetud ja mis põhjusel;
- 3) lõplik, üldkoosoleku otsusega vastu võetud ja kinnitatud, muudetud strateegia PDF-dokumendina;
- 4) üldkoosoleku otsus, millest nähtub strateegia muudatuse vastu võtmine ning nimetatud üldkoosoleku otsusel osalejate nimekiri.

Strateegia muudatus tuleb PRIA-le esitada elektrooniliselt aadressile info@pria.ee.

Lõike 4 kohaselt kontrollib PRIA strateegia muudatuse vastavust §-s 6 sätestatud nõuetele 15 tööpäeva jooksul arvates muudatuse saamisest ja edastab teabe strateegia muudatuse nõuetekohasuse kohta ministeeriumile viie tööpäeva jooksul arvates otsuse tegemisest aadressile info@agri.ee või leader@agri.ee.

Lõike 5 kohaselt hindab ministeerium strateegia muudatuse hindamiskriteeriumite miinimumnõudele vastavust. Ühisstrateegia muudatuse puhul kaasab ministeerium hindamisse ka ESF+ või muu asjakohase fondi korraldus- või rakendusasutuse, näiteks ESF+ puhul kaasatakse Sotsiaalministeeriumi ja RTK ametnikud.

Lõike 6 kohaselt teeb ministeerium strateegia muudatuse heakskiitmise otsuse, kui strateegia muudatus vastab §-s 6 sätestatud nõuetele ja hindamiskriteeriumite miinimumnõudele (ühiksa hindepunkti). Strateegia muudatuse heaks kiitmata jätmise alused on samad, mis on nimetatud ELÜPS § 31 lõikes 8.

Lõike 7 kohaselt, kui tegemist on ühisstrateegiaga edastab ministeerium ühisstrateegia muudatuse heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsuse ka ESF+ või muu asjakohase fondi korraldus- või rakendusasutusele, näiteks ESF+ puhul Sotsiaalministeeriumile ja RTK-le. Samuti edastab ministeerium strateegia või ühisstrateegia muudatuse heakskiitmise või heaks kiitmata jätmise otsuse infoks PRIA-le.

Eelnõu § 10 sätestab strateegia rakendamise eelarve alused.

Lõige 1 toob välja, et strateegia rakendamise eelarve suuruse iga kohaliku tegevusrühma kaupa kogu programmiperioodiks määrab regionaalminister käskkirjaga ELÜPS § 11 lõike 4 alusel pärast eelnõu § 8 lõike 4 kohaselt strateegiate heakskiitmist.

Lõige 2 toob välja täpsemad eelarve jaotamise alused, mis määratakse kohalike tegevusrühmade vahel järgmiselt:

- 1) esimene osa moodustab strateegia rakendamise eelarvest 28% ning see jaotatakse võrdselt kohalike tegevusrühmade vahel;
- 2) teine osa moodustab strateegia rakendamise eelarvest 35% ning see jaotatakse, võttes arvesse tegevuspiirkonna pindala ja asustustiheduse erinevust kõikide tegevuspiirkondade keskmisest asustustihedusest;
- 3) kolmas osa moodustab strateegia rakendamise eelarvest 35% ning see jaotatakse, võttes arvesse tegevuspiirkonna elanike arvu ja palgatöötaja kuu keskmist brutotulu (edaspidi *keskmise töötasu*¹⁰) erinevust tegevuspiirkondade keskmisest töötasust;
- 4) neljas osa moodustab strateegia rakendamise eelarvest 2% ning see jaotatakse võrdselt nende kohalike tegevusrühmade vahel, kelle liikmeks on vähemalt üks tervikuna saarel paiknev KOV.

Eelarve esimene osa on niinimetatud baaseelarve, mis jaotatakse võrdselt kõigi kohalike tegevusrühmade vahel. See tagab kohalikele tegevusrühmadele nõu ühesuguse stardipositsiooni ja selle, et nad oleksid suutelised strateegiaid administratiivselt ellu viima ning omaksid piisavalt ressursse, et strateegia rakendamist ka juhtida.

Eelarve teine osa jaotatakse põhimõttel, et keskmisest väiksema asustustihedusega (suurem hajaasustus) tegevuspiirkondadele suunatakse edaspidi proportsionaalselt rohkem toetust, mis tähendab, et pindala ühiku kohta on sellistel tegevuspiirkondadel toetus suurem. Proportsiooni määrab konkreetse tegevuspiirkonna asustustiheduse erinevus kõikide tegevuspiirkondade keskmisest asustustihedusest. Tegevuspiirkondade asustustihedused on leitud Statistikaameti poolt edastatud tegevuspiirkondade pindala ja elanike arvu alusel. Kõikide tegevuspiirkondade keskmine asustustihedus arvutatakse järgmiselt: kõikide tegevuspiirkondade elanike koguarv jagatakse kõikide tegevuspiirkondade kogupindalaga. Lõike 3 kohaselt eelarve teise osa leidmiseks kohandatakse konkreetse tegevuspiirkonna pindala vastavalt selle tegevuspiirkonna asustustiheduse suhtele kõikide tegevuspiirkondade keskmisesse asustustihedusse. Sellise tegevuspiirkonna puhul, mille asustustihedus on võrreldes kõikide tegevuspiirkondade keskmise asustustihedusega enam kui 50 protsendi võrra väiksem, korrutatakse selle tegevuspiirkonna pindala 1,50-ga, saades tegevuspiirkonna kohandatud pindala. Eelarve teine osa jaotatakse kohalike tegevusrühmade vahel võrdeliselt vastavalt iga tegevuspiirkonna kohta arvutatud kohandatud pindalaühiku suurusele. Konkreetse tegevuspiirkonna asustustiheduse suurus on selle tegevuspiirkonna elanike arvu ja pindala jagatis. Kohandatud pindala leitakse järgmise valemi abil: konkreetse tegevuspiirkonna pindala korrutatakse selle tegevuspiirkonna asustustiheduse erinevuse suurusega kõikide tegevuspiirkondade keskmisest asustustihedusest. 35% kogueelarvest jagatakse kõikide tegevuspiirkondade kohandatud kogupindalaga ning korrutatakse konkreetse tegevuspiirkonna kohandatud pindalaga. Selline arvutusmeetod tagab, et neid kohalikke tegevusrühmi, kellel on väiksema asustustihedusega tegevuspiirkonnad toetatakse suuremal määral. Nimelt on haja- ja tiheasustuse piirkonnad väga eriilmelised,

¹⁰ Palgatöötaja kuu keskmine brutotulu on määruse tähenduses keskmine töötasu, mis näitab töötajale või ametnikule makstud rahalist töötasu, samuti töötamisega seotud stipendiume, toetusi ja muid tasusid vaadeldaval ajavahemikul. Keskmise töötasu andmete aluseks on sotsiaalmaksuga maksustatud väljamaksete andmed. Keskmise töötasu suurus saadakse jagades kuu keskmise väljamaksete summa kuu keskmise väljamaksete saajate arvuga. Töötasu saaja elukoht on määratud isiku elukoha järgi, mille aluseks on Statistikaameti rahvastikubaas.

mistõttu on nendes arengu edendamise efekti saavutamiseks vaja arvesse võtta lisaks tegevuspiirkonna elatustasemele ka elanike arvu ja asustustihedust. Seega võetakse eelarve teise osa jaotamisel aluseks kõikide tegevuspiirkondade keskmine asustustihedus ning vastavalt selle suhe iga konkreetse tegevuspiirkonna asustustihedusse. Kuna asustustiheduse erinevused on tegevuspiirkondadel ligi 24-kordsed, seatakse sellise äärmuse tasandamiseks suhtarvule ülemmäär 1,50. Nimetatud ülemmäära kohaldatakse nendele tegevuspiirkondadele, mille asustustihedus on kõikide tegevuspiirkondade keskmisest oluliselt väiksem (enam kui 50% võrra), mis tähendab, et kõikide tegevuspiirkondade keskmise asustustiheduse ja konkreetse tegevuspiirkonna asustustiheduse suhe on suurem kui 1,50. Samas alumist piiri suhtarvu ülemmäärale ei seata, kuna strateegia rakendamise suuremad kulud võivad tõenäolisemalt tekkida just nende tegevuspiirkondade puhul, mis on hõredamalt asustatud ja asuvad tõmbekeskustest kaugemal.

Eelarve teise osa arvutamine on esitatud alljärgnevas näites 1.

Näide 1	Elanike arv	Pindala km ²	Asustus-tihedus el/km ²	Suhtarv pindala kohandamiseks	Kohandatud pindala km ²	Võimalik eelarve €
	a	b	a/b	c=keskmine/tegevuspiirkond	c*b	35% kogueelarvest
Tegevuspiirkond (1)	20000	1300	15,38	$11,97/15,38=0,78$	$0,78*1300=1011$	$=20\ 820\ 495/50177*1011$
Tegevuspiirkond (2)	6000	1800	3,33	$11,97/3,33=3,60 > \text{kui } 1,5, \text{ kasutatakse } 1,5$	$1,5*1800=2700$	$=20\ 820\ 495/50177*2700$
Kõik tegevuspiirkonnad	513378	42883	11,97		50177 ¹¹	20 820 495

Eelarve kolmas osa on suunatud maapiirkonna elanike aktiivsuse ja elujõulisuse tagamiseks. Nimelt on piirkondades märgatavad ka elanike sissetulekute erinevused (1167 eurost kuus kuni 1935 euroni kuus¹²). Selleks tuleb edaspidi toetada rohkem just neid tegevuspiirkondi, kus töötasu on väiksem keskmisest töötasust. Seetõttu võetakse eelarve kolmanda osa 35% jaotamisel arvesse konkreetse tegevuspiirkonna keskmist töötasu ning toetus suunatakse proportsionaalselt rohkem nendesse tegevuspiirkondadesse, kus töötasu on kõikide tegevuspiirkondade keskmisest töötasust madalam, mis tähendab seal elaniku kohta suuremat toetust. Tegevuspiirkonna elanike arvu ja keskmise töötasu kindlakstegemisel lähtutakse Statistikaameti avaldatud viimastest vastavatest andmetest 1. jaanuari seisuga. Lõike 4 kohaselt eelarve kolmanda osa leidmiseks kohandatakse konkreetse tegevuspiirkonna elanike arv vastavalt selle tegevuspiirkonna keskmise töötasu suhtele kõikide tegevuspiirkondade keskmisesse töötasusse, saades tegevuspiirkonna kohandatud elanike arvu. Eelarve kolmas osa jaotatakse kohalike tegevusrühmade vahel võrdeliselt vastavalt iga tegevuspiirkonna kohta leitud kohandatud elanike arvule. Kohandatud elanike arv leitakse iga tegevuspiirkonna kohta

¹¹ Kõikidele tegevuspiirkondadele arvatud keskmisest asustustihedusest erinevuse ja tegevuspiirkonna pindala korrutise (sh neljale tegevuspiirkonnale kohaldatav ülemmäär 1,5) summa, mis on aluseks 35% eelarve osa jaotamisel kohandatud pindalaühiku kohta.

¹² Statistikaameti andmete kohaselt.

suhtarvu kaudu ehk kõikide tegevuspiirkondade elanike keskmise töötasu ja konkreetse tegevuspiirkonna elanike keskmise töötasu jagatisena. Kui konkreetse tegevuspiirkonna elanike keskmine töötasu on väiksem, kui kõikide tegevuspiirkondade elanike keskmine töötasu, on sellise tegevuspiirkonna suhtarv suurem kui üks. Kui konkreetse tegevuspiirkonna elanike keskmine töötasu on suurem kui kõikide tegevuspiirkondade elanike keskmine töötasu, on sellise tegevuspiirkonna suhtarv väiksem kui üks. Nimetatud suhtarvuga korrutatakse läbi konkreetse tegevuspiirkonna elanike arv ning saadakse selle tegevuspiirkonna kohandatud elanike arv, mis võtab arvesse selle tegevuspiirkonna elanike keskmist töötasu. Eraldatud eelarve osa jaotamisel võetakse arvesse kohandatud elanike arv ning leitud ühikumäära kohaldatakse igale tegevuspiirkonnale vastavalt tema kohandatud elanike arvule järgmiselt: 35% eelarvest / kõikide tegevuspiirkondade kohandatud elanike arv * konkreetse tegevuspiirkonna kohandatud elanike arv. Selline arvutusmeetod tagab, et neid kohalikke tegevusrühmi, kelle tegevuspiirkonnas on elaniku kohta väiksem töötasu toetatakse suuremal määral.

Eelarve kolmanda osa arvutamine on esitatud alljärgnevas näites 2.

Näide 2	Elanike arv	Töötasu €	Suhtarv	Kohandatud elanike arv	Võimalik eelarve €
	a	b	c=keskmise b/ tegevuspiirkond b	c*a	35% kogu- eelarvest
Tegevuspiirkond (1)	20000	1500	1355/1500= 0,90	0,90*20000= 18067	=20 820 495 / 499971*18067
Kõik tegevuspiirkonnad	513 378	1355		499 971 ¹³	20 820 495

Eelarve neljas osa moodustab kogu strateegia rakendamise eelarvest 2% ning see jagatakse võrdselt nende kohalike tegevusrühmade vahel, kelle liikmeks on vähemalt üks tervikuna saarel paiknev KOV. Siinkohal on arvesse võetud, et saarel paiknev KOV sõltub suuresti mandri ja saare vahelisest transpordiühendusest, mis mõjutab ka atraktiivsete töökohtade saare piirkonda toomist ja teenuste kättesaadavust. Seega on põhjendatud sellistesse tegevuspiirkondadesse täiendavate vahendite suunamine.

Lõike 5 kohaselt arvestatakse strateegia rakendamise eelarve teise ja kolmanda osa arvutamisel § 3 lõikes 1 nimetatud tegevuspiirkonna andmeid.

Eelarve jaotuse põhimõtted lähtuvad PõKast ja ÜPP-strateegiakavas seatud eesmärkidest, tagamaks tegevuspiirkondade kestliku arengu, edendades nende sotsiaal-majanduslikku olukorda ning tugevdades ja rakendades vastava tegevuspiirkonna ja sealse kogukonna potentsiaali. Sotsiaal-majandusliku arengu seisukohast on haavatavamad just keskustest kaugemal asuvad ja madalama asustustihedusega maapiirkonnad, sealhulgas asustatud väikesaared. Rahvastiku vähenemine, sotsiaalsete teenuste kättesaadavus ja ettevõtluse ning tööhõive võimaluste olemasolu elukohas on negatiivses vastasmõju spiraalis: majanduslike võimaluste ja sotsiaalsete teenuste vähesus põhjustab elanike lahkumise, see omakorda

¹³ Kõikidele tegevuspiirkondadele arvatud keskmisest töötasu erinevuse ja tegevuspiirkonna elanike arvu korrutise summa, mis on aluseks 35% eelarve osa jaotamisel kohandatud elanike arvu kohta.

halvendab piirkonna majanduslikku konkurentsivõimet ning teeb veelgi kulukamaks teenuste pakkumise kohapeal ja vähendab nende kättesaadavust, mille tõttu on veel enam elanikke sunnitud lahkuma. Seega on oluline suunata täiendavaid vahendeid just nendes piirkondadesse, mille sotsiaal-majanduslikud näitajad on keskmisega võrreldes kesisemad.

Eelpool nimetatud strateegia rakendamise eelarve jaotamise eeliseks on samuti see, et lähenemine võtab arvesse mitut erinevat sotsiaal-majanduslikku dimensiooni. Pelgalt tegevuspiirkonna pindala või elanike arv iseseisvalt ei kajasta piirkonna tegelikku sotsiaal-majanduslikku olukorda. Asustustiheduse ja keskmise töötasu suhe nende keskmistesse näitajatesse annab võimaluse tasakaalustada eraldatavaid summasid õiglasemalt selliselt, et keskmisest kõrgemate ja seega ka paremal järjel olevate asustustiheduse ja töötasu näitajatega kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnad saavad toetust tagasihoidlikumalt ning keskmisest madalamate asustustiheduse ja töötasu näitajatega ehk seega halvemal positsioonil olevate kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkondi toetatakse rohkem.

Lõike 6 kohaselt, kui kohalikust tegevusrühmast astub välja KOV, siis selle kohaliku tegevusrühma strateegia rakendamise eelarvet ei muudeta. Ühelt poolt on oluline toetada tegevuspiirkonna arengut tervikuna kogu strateegia rakendamise perioodi vältel, lähtudes strateegia koostamisel kokku lepitud prioriteedidest ja suundumustest. Teisalt vähendab eelarve stabiilsus kohalike tegevusrühmade motivatsiooni tegevuspiirkondade muutmiseks perioodi keskel. Kohalikud tegevusrühmad on juba analüüsinud uue perioodi kavandatavaid muudatusi oma tegevuspiirkonnas ning moodustavaid võimalikke tegevuspiirkondi. Samas on kohalikel tegevusrühmadel võimalus enne strateegiate heakskiitmiseks esitamist veel oma tegevuspiirkondi vajaduse korral muuta. Kuigi tegevuspiirkonda on võimalik muuta ka strateegia rakendamise perioodil, siis selle vajadus tuleks hoolikalt läbi analüüsida konsulteerides kõikide osapooltega, sealhulgas tegevuspiirkonnas tegutsevate ettevõtjate ja vabaihendustega, sest kohalikust tegevusrühmast välja astunud KOVi territooriumil tegutsevatel ettevõtjatel, vabaihendustel jt ei ole sel juhul enam võimalik projektitoetust taotleda. Olukorras, kus KOV astub kohalikust tegevusrühmast välja ning ei liitu ühegi teise kohaliku tegevusrühmaga, on sellisel kohalikul tegevusrühmal § 9 lõike 2 kohaselt kohustus muuta oma strateegiat, sealhulgas tegevuspiirkonna kirjeldust.

Eelnõu § 11 sätestab nõuded kohaliku tegevusrühma iga-aastase rakenduskava kohta.

Lõike 1 kohaselt rakendab heakskiidetud strateegiat kohalik tegevusrühm, kes koostab iga kalendriaasta kohta rakenduskava, mis avalikustatakse kohaliku tegevusrühma veebilehel.

Lõige 2 sätestab nõuded, mida rakenduskava sisaldama peab:

- 1) kohaliku tegevusrühma nimi, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kood, kohaliku tegevusrühma esindaja nimi;
- 2) strateegia meetmete nimetuste loetelu, sealhulgas meetmed, mille raames saab projektitoetust taotleda üksnes kohalik tegevusrühm – oluline on, et need meetmed, mille raames saab projektitoetust taotleda üksnes kohalik tegevusrühm oleksid selgelt eraldiseisvad teistest strateegia meetmetest. See aitab tagada ühissätete määruse artikli 33 lõikest 5 tulenevat nõuet, mille kohaselt kohalik tegevusrühm võib olla projektitoetuse saaja ning viia tegevusi ellu kooskõlas strateegiaga, eeldusel, et ta tagab ülesannete lahususe põhimõtte austamise;
- 3) strateegia meetmete taotlusvoorude toimumise ajad – kui samal aastal kavandatakse korraldada rohkem kui üks strateegia meetmete taotlusvoor, peab rakenduskava sisaldama eraldi iga taotlusvooru toimumise aegu;

4) strateegia meetmete raames projektitoetuse andmiseks ettenähtud vahendite jaotus ja taotletav projektitoetuse summa, sealhulgas kohaliku tegevusrühma poolt esitatavate projektitoetuse taotluste vahendite jaotus – kui samal aastal kavandatakse korraldada rohkem kui üks taotlusvoor, peab rakenduskava sisaldama eraldi iga strateegia meetmete raames projektitoetuse andmiseks ettenähtud vahendite jaotust ja taotletavat projektitoetuse summat, sealhulgas kohaliku tegevusrühma poolt esitatavate projektitoetuse taotluste vahendite jaotust (nt koostöötegevuse vahendite jaotust);

5) strateegia meetme täpsem kirjeldus, sealhulgas strateegia meetme nimetus, selle rakendamise vajaduse lühikirjeldus, eesmärk ja saavutatav tulemus, toetatavad tegevused, kohaliku tegevusrühma nõuded projektitoetuse taotlejale ja projektitoetuse saajale, sealhulgas projektitaotlusega esitatavad dokumendid ja seireks ning hindamiseks vajalikud andmed, projektitaotluste hindamise tingimused, sealhulgas projektitaotluste hindamiskriteeriumid, projektitoetuse maksimaalne suurus ja määr, meetme sihtrühm, ÜPP-strateegiakavade määruse artiklis 7 sätestatud näitajad, sealhulgas tulemusnäitajad ning ÜPP-strateegiakavas nimetatud sihtväärtus ja § 6 lõikes 3 sätestatud eesmärk, mille saavutamisele strateegia meetme rakendamine enim kaasa aitab – strateegia meetmete üldisemad tingimused sisalduvad strateegias, kuid meetmete täpsemad tingimused kirjeldatakse rakenduskavas. Seega on kohalikul tegevusrühmal võimalus rakenduskavas ka edaspidi täpsustada strateegia meetmete tingimusi konkreetseks kalendriaastaks, tehes seda strateegias kirjeldatud meetmete tingimuste piires – nt suurendada taotleja nõutavat omaosaluse määra, vähendada maksimaalset toetuse summat vms. Projektitaotluste hindamise tingimuste puhul tuleb arvestada, et strateegia rakendamisel ehk elluviimisel antakse projektitoetust ELÜPS § 23 lõike 4 kohaselt avatud taotlemise korras. Projektitoetust antakse vaid avatud taotlemise korras, sest LEADERit rakendatakse strateegiate alusel, mis koostatakse konkreetsete tegevuspiirkondade kohta tuues seeläbi otsustustasandi kohaliku elanikule lähemale (nn alt-üles põhimõte). Seega peavad kohalikud tegevusrühmad saama ise otsustada, kas toetust antakse avaliku taotlemisena konkursi korras valitud parima taotlusega kavandatud tegevuse või parimate taotlustega kavandatud tegevuste elluviimiseks või konkursi korraldamata kõikide nõuetekohaste või kõikide nõuetekohaste ja hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavate taotlustega kavandatud tegevuste elluviimiseks. See, millisel viisi toetust antakse peab olema kirjeldatud strateegias iga strateegia meetme juures selliselt, et oleks üheselt võimalik aru saada, millist toetuse andmise viisi ja hindamist millise strateegia meetme osas kasutatakse. Ühissätete määruse artikli 33 lõike 3 punkti c kohaselt on kohaliku tegevusrühma üheks ülesandeks toetuse konkursikutsete ettevalmistamine ja avaldamine, mis tähendab, et üldjuhul antakse projektitoetust konkursi korras valitud parima taotlusega kavandatud tegevuse või parimate taotlustega kavandatud tegevuste elluviimiseks. Samas võib teatud juhtudel olla põhjendatud anda toetust ka konkursi korraldamata kõikide nõuetekohaste või kõikide nõuetekohaste ja hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavate taotlustega kavandatud tegevuste elluviimiseks. Viimast saab eelkõige kasutada ühissätete määruse artikli 33 lõike 5 alusel, mille kohaselt võib kohalik tegevusrühm olla ise projektitoetuse saaja ning viia tegevusi ellu kooskõlas strateegiaga, eeldusel et ta tagab ülesannete lahususe põhimõtte austamise (näiteks koostöötegevus, mis võib olla nii riigisisene kui ka piiriülene või piiriülest koostöötegevust ettevalmistav tegevus).

Rakenduskava aitab planeerida tegevusi igaks kalendriaastaks ning selle alusel saavad konkreetse tegevuspiirkonna projektitoetuse taotlejad teada, millal ja millisteks tegevusteks, mis tingimustel ning kui suurte vahendite ulatuses on neil kalendriaastal võimalik toetust taotleda. Iga-aastase rakenduskava eelarve kavandamisel on oluline silmas pidada, et see jaguneks ühtlaselt kuni perioodi lõpuni.

Võrreldes eelmise perioodiga on suurimaks muudatuseks rakenduskava puhul see, et PRIA ei tee enam rakenduskava heakskiitmise või heakskiitmata jätmise otsust, sest rakenduskava sisu kindlaksmääramine on tegelikult üksnes kohaliku tegevusrühma ülesanne. Rakenduskava on oma olemuselt kohaliku tegevusrühma enda tegevuskava, mis kirjeldab tema järgmise kalendriaasta tegevusi (kohaliku arengu strateegia meetmete loetelu ja nende täpsemad tingimused, taotlusvoorude ajad ja eelarved). Kuna see on kohaliku tegevusrühma õigus, seega ei olnud PRIA-l põhjust rakenduskava heaks kiitmata jätta, v.a olukorras, kus meetmete eelarved ületasid kohalikule tegevusrühmale eraldatud eelarvelisi vahendeid või meetmete kirjeldus oli vastuolus strateegiaga. Mõlemal juhul oleks kohalik tegevusrühm pidanud tegema muudatused, misjärel PRIA oleks rakenduskava heaks kiitnud. Seega edaspidi esitatakse rakenduskava enne selle vastuvõtmist kohaliku tegevusrühma poolt PRIA-le üksnes teadmiseks (§ 12 punkt 11). Ühissätete määruse artikli 33 lõike 3 punkti d kohaselt esitab kohalik tegevusrühm taotlused lõplikuks kontrolliks vastutavale asutusele enne toetuse heakskiitmist, mistõttu teeb PRIA endiselt lõplikult siduva otsuse projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta, mistõttu peab PRIA-l endiselt säilima võimalus kontrollida, et ei tehtaks taotluste rahuldamise otsuseid rohkem kui on toetusteks ettenähtud eelarvelisi vahendeid. Selle üle kontrolli on edaspidi PRIA-l võimalik teha automaatselt e-PRIAs enne seda kui kohalik tegevusrühm rakenduskava vastu võtab (kohalik tegevusrühm esitab selle enne vastuvõtmist PRIA-le teadmiseks), mis välistab olukorra, kus kohalik tegevusrühm võtab vastu sellise rakenduskava, mis sisaldab ettenähtud vahendite jaotust suuremas osas kui talle on määratud eelarvelisi vahendeid.

ELÜPS § 11 lõike 6 kohaselt ei teki projektitoetuse taotlemise õigust, kui strateegia meetet ei ole rakenduskavas kalendriaastal ette nähtud.

Eelnõu § 12 toob välja strateegia rakendamise nõuded.

Heakskiidetud strateegia rakendamise perioodil vastab kohalik tegevusrühm kõikidele tema kohta sätestatud nõuetele, välja arvatud § 3 lõikes 2 sätestatud juhul (§ 3 lõike 2 esimese lause kohaselt peab elanike arvu vahemiku nõudele vastama üksnes, siis kui taotletakse kohaliku tegevusrühma toetust või kui muudetakse strateegiat seoses tegevuspiirkonnaga), ja täidab ELÜPS § 32 lõikes 2 nimetatud ülesandeid, täpsemalt:

1) töötab välja ja avalikustab taotlusvooru info, mis sisaldab projektitaotluste vastuvõtmise tähtaega, toetatavaid tegevusi, mille elluviimiseks on võimalik projektitoetust taotleda ja projektitoetuse andmiseks ettenähtud vahendite jaotust tegevuspiirkonna elanikele kättesaadavas kohaliku või üleriigilise levikuga väljaande kaudu ja oma veebilehel teabe selle kohta, kus on võimalik tutvuda taotlusvooru infoga vähemalt 20 tööpäeva enne projektitaotluste vastuvõtu tähtaja algust;

2) töötab välja ja avalikustab projektitoetuse taotleja, projektitaotluse ja toetatava tegevuse strateegiale ja rakenduskavale vastavuse kontrollimise korra, projektitaotluse hindamise korra, sealhulgas vajaduse korral projektitaotluste paremusjärjestuse koostamise ja projektitaotluse hindamiskriteeriumitele vastavuse osas, mille järgi hindab kohalik tegevusrühm projektitaotlusi (hindamise korras tuleb ette näha ka hindamise tähtaeg, s.t aeg, mis aja jooksul hinnatakse projektitaotlusi), ning otsuste vastuvõtmisel osalejavate liikmete huvide konflikti ennetamise, tuvastamise ja kõrvaldamise korra, mis muu hulgas sisaldab töörühma liikme ja temaga seotud isiku projektitaotluse hindamisest taandamist vastavalt haldusmenetluse seaduse § 10 lõikele 1 tegevuspiirkonna elanikele oma veebilehel vähemalt 20 tööpäeva enne projektitaotluste vastuvõtu tähtaja algust – oluline on, et taotlusvooru ajal, s.t alates projektitaotluste vastuvõtu väljakuulutamise kuupäevast kuni projektitaotluste hindamise lõppemiseni, ei ole lubatud hindamise korda, sealhulgas hindamiskriteeriume muuta. Otsuste vastuvõtmisel osalejavate

liikmete huvide konflikti ennetamise, tuvastamise ja kõrvaldamise korra puhul on oluline, et kui töörühma liige ja projektitoetuse taotleja on omavahel seotud, siis peab töörühma liige end kogu strateegia meetme hindamisest taandama. Kui ühe strateegia meetme taotlusvoorus vastuvõetud projektitaotluste hindamine toimub mitmel päeval, loetakse seda üheks istungiks. Seotusest tuleb viivitamata teavitada töörühma esimeest, kes teavitab asendusliiget, kui see on määratud, kuid taandamise algatajaks võib olla ka teine menetlusosaline. Seotuse ilmnemisel tuleb vaadata igat konkreetset juhtumit eraldi, st kas konkreetset juhtumil esineb haldusmenetluse seaduse § 10 lõikes 1 nimetatud taandamise alus või mitte ning kas isik võib olla otseselt või kaudselt huvitatud asja lahendist ning hinnata, kas ja millised asjaolud võivad tekitada kahtlust tema erapooletuses. Selliselt tuleb lahendada ka olukorrad, kus projektitoetuse taotlejaks on KOV või tema omandis olev äriühing või tema poolt asutatud sihtasutus või mittetulundusühing. Oluline on, et ei tekiks isiku huvide vastuolu, mida tuleb igal üksikul juhul eraldi hinnata. Haldusmenetluse seaduse § 10 lõike 1 punktide 1–3 sätestatud juhtudel on menetluses osaleva isiku haldusmenetluses osalemine keelatud ilma, et oleks vaja täiendavalt tõendada või põhjendada, kas suhe mõjutab menetluses osalevat isikut ka tegelikult. Loetelu ei ole ammendav, mis tähendab, et kui menetluses osalev isik on mõne muu isiku kaudu või mingi muu seose tõttu otsusest isiklikult huvitatud, võib ka sel alusel nõuda isiku menetlusest kõrvaldamist. Sel juhul peab isiklik huvi olema aga küllaldase kaaluga. Taandamise nõudeid peab järgima igal kohaliku tegevusrühma otsustamise tasandil kõik organid, sealhulgas juhatas, volinike koosolek või töörühm, kui võetakse vastu projektitaotluste paremusjärjestuse ja rahastamissetpanekut;

3) korraldab oma tegevuspiirkonnas isikute vastuvõtmise, mille käigus nõustab toetatava tegevuse strateegiale ja rakenduskavale vastavuse osas, selleks ettenähtud ja avalikult teatavaks tehtud vastuvõtuajal ja –kohas – tegu on uue kohustusliku ülesandega, mis tähendab, et edaspidi peab kohalik tegevusrühm nõustama taotlejat toetatava tegevuse strateegiale ja rakenduskavale vastavuse osas, kuid taotleja saab ise valida, kas ta soovib nõustamist või mitte. Kohalik tegevusrühm annab sisuliselt oma hinnangu toetatava tegevuse vastavusele strateegias ja rakenduskavas esitatud nõuetele. Kuna nõustamine on projektitaotluse menetluse üks osa, tuleb sarnaselt teiste menetlusetappidega kohalikul tegevusrühmal jälgida haldusmenetluse seadusest tulenevaid nõudeid, sealhulgas taandamise nõuet vastavalt nimetatud seaduse § 10 lõikele 1. Kohalik tegevusrühm peab oma veebilehel avalikustama isikutele ka nõustamise füüsilise või elektroonilise asukoha aadressi ning vastuvõtuaja;

4) võtab vastu projektitaotlused e-PRIA kaudu;

5) kontrollib e-PRIAs projektitoetuse taotleja, projektitaotluse ja toetatava tegevuse vastavust strateegiale ja rakenduskavale PRIA e-teenuse keskkonnas;

6) moodustab projektitaotluste hindamiseks töörühma, kelle liikmeks ei ole kohaliku tegevusrühma juhatuse liige ega töötaja – juhatuse liikmete lahusus töörühmast on vajalik eeskätt tööülesannete lahususe ning seeläbi läbipaistvama menetluse tagamiseks. Töörühma koosseisu ei tohi kuuluda ka kohaliku tegevusrühma töötajad, kelleks on nt tegevjuht, raamatupidaja, strateegia meetmega seotud koordinaator, spetsialist, nõustaja vms, projektitoetuse taotlejate nõustajad jt;

7) tagab, et vähemalt üks kolmandik töörühma liikmetest vahetub kolme aasta jooksul arvates nende liikmete valimisest – see aitab vältida olukorda, kus otsustamisprotsess on koondunud pikaks ajaks samade isikute kätte. Nõude eesmärk on suurendada otsusprotsessi läbipaistvust ning kaasata hindamisse rohkem tegevuspiirkonna erinevate elualade esindajaid ja oma ala eksperte. Töörühma liikmete arvu vähendamine ei tähenda liikmete vahetust;

8) tagab, et tema töörühm hindab e-PRIAs nõuetele vastavaid projektitaotlusi strateegias ja rakenduskavas esitatud hindamiskriteeriumite alusel ning teeb kohaliku tegevusrühmale põhjendatud ettepaneku (vajaduse korral) projektitaotluste paremusjärjestusse seadmise kohta või projektitaotluste hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavuse kohta ning iga

projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja projektitaotluse rahastamise suuruse kohta lähtuvalt strateegiast ja rakenduskavast;

9) esitab e-PRIA kaudu PRIA-le projektitaotluste hindamise protokolliga koos teabega, millest selgub muu hulgas projektitaotluse vastuvõtu tähtaeg, aeg, millal töörühm hindas projektitaotlust, töörühma koosseis, milles on muu hulgas välja toodud KOVi esindajad ja riigi või KOVi osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute esindajad, iga projektitaotluse koondhindepunktid hindamiskriteeriumite kaupa koos iga koondhindepunkti põhjendusega, hindamata jäetud projektitaotlus koos hindamata jätmise põhjendusega ning muu oluline teave projektitaotluse hindamisega seotud asjaolude kohta, sealhulgas teave töörühma liikme taandamise kohta – see tähendab, et esitada tuleb kogu teave projektitaotluste hindamise tulemuste kohta, samuti andmed projektitaotlustes kavandatud tegevuste ning taotletava toetuse summa kohta jms. Samuti tuleb esitada hindaja nimi koos infoga selle kohta, millist huvirühma sektorit hindaja esindas. Hindamislehtedel oleva teabe kasutamisel tuleb arvestada ELÜPS § 27 lõike 5 nõuet, mille kohaselt tuleb nii kohalikel tegevusrühmadel kui ka PRIA-l tagada, et hindamistulemuste avaldamisel ei oleks omavahel võimalik seostada hindajat ja tema hinnangut. Nimetatud nõude täitmine aitab paremini kaitsta töörühma liikmeid võimalike mõjutuste eest. Muu teabe all on mõeldud eelkõige neid asjaolusid, mis on olnud hindamisel olulised (nt teave töörühma liikme taandamise kohta, hindamisel abiks olnud eksperdid jms);

10) esitab e-PRIA kaudu PRIA-le otsusega vastu võetud ettepaneku vajaduse korral projektitaotluste paremusjärjestusse seadmise kohta või hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavuse kohta ning projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja projektitaotluses nimetatud tegevuse rahastamise suuruse määramise kohta koos punktis 9 nimetatud teabe ja punktis 9 nimetatud protokolliga 20 tööpäeva jooksul arvates nimetatud otsuse tegemisest – edaspidi ei reguleerita määruuses enam kohaliku tegevusrühma organit, kes peab nimetatud ettepaneku vastu võtma. Seega võib edaspidi kohalik tegevusrühm ise otsustada, kas ettepaneku võtab vastu üldkoosolek, juhatus või on põhikirjas kehtestatud, et ettepaneku võtab vastu mõni muu organ, näiteks töörühm. Oluline on, et otsuste, sealhulgas ettepaneku vastu võtmisel, järgitakse alati § 5 lõiget 2 ja 3 sätestatud huvirühmade osakaalu nõudeid ja samal ajal ka huvide konflikti vältimise nõuet. Nimetatud ettepanek on aluseks PRIA-le projektitaotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuste tegemiseks. PRIA ei kaldu otsuse tegemisel kõrvale kohaliku tegevusrühma poolt esitatud projektitaotluste paremusjärjestuse ettepanekust. Seega PRIA ei asu ise projektitaotluseid hindama, vaid arvestab paremusjärjestuse moodustamisel kohaliku tegevusrühma ettepanekut. Nimelt ühissätete määruuse artikli 33 lõike 3 punkti d kohaselt on projektitaotluste hindamine (tegevuste valimine) ja toetuse summa kindlaksmääramine kohalike tegevusrühmade ainuisikuline ülesanne, mida saavad seega täita üksnes kohalikud tegevusrühmad;

11) esitab iga kalendriaasta kohta koostatud EAFRD vahendite kasutamise rakenduskava e-PRIA kaudu PRIA-le teadmiseks hiljemalt eelneva kalendriaasta 30. novembriks ning rakenduskava muudatuse PRIA-le teadmiseks vähemalt 30 tööpäeva enne kavandatud projektitoetuse taotlusvooru algust – võrreldes eelmise perioodiga on muutunud rakenduskava esitamise kuupäev, lisaks on muutunud see, et PRIA ei tee enam rakenduskava heakskiitmise või heakskiitmata jätmise otsust, vaid rakenduskava esitatakse PRIA-le üksnes teadmiseks;

12) avalikustab teabe korraldatava ürituse, sealhulgas kohaliku tegevusrühma otsustusorganite ja töörühma koosoleku ning sidusrühmade vahelise teabevahetuse hõlbustamise kohta tegevuspiirkonna elanikele oma veebilehel ja tagab teabe kättesaadavuse kolme kalendriaasta jooksul arvates ürituse toimumise kuupäevast, kuid mitte kauem kui 31. detsembrini 2032 – selliseks ürituseks võib olla töötuba, õppepäev, õpituba, kursus, ümarlaud, infopäev, seminar, õppereis jms, mis on korraldatud huvi- ja sidusrühmadele tegevuspiirkonna elavdamiseks. Veebilehelt peaks olema leitav ürituse toimumise kuupäev, eesmärk, päevakava jm. Teabena

avalikustatakse ka kohaliku tegevusrühma üldkoosoleku, juhatuse, volinike koosoleku või muu organi istungi otsused.

Eelnõu § 13 toob välja nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotlejale.

Kohaliku tegevusrühma toetust võib anda kohalikule tegevusrühmale, kes vastab §-des 2–5 sätestatud nõuetele ja kelle strateegia on ministeeriumi poolt heaks kiidetud. Lisaks peab kohalik tegevusrühm avalikustama enda tegevuspiirkonna elanikele teabe kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamise kavatsusest. Seda tuleb teha elanikele kättesaadavas väljaandes ning vastava info lisama ka enda veebilehele.

Kohaliku tegevusrühma toetust võib anda ainult ühe strateegia eelarvest. See tähendab, et kui kohalik tegevusrühm soovib taotleda uue perioodi kohaliku tegevusrühma toetust käesoleva määruse alusel, peab ta PRIA-t teavitama, et ta on eelmise perioodi 2014–2020 strateegia rakendamise täielikult lõpetanud. Nimelt eelnõu § 14 lõike 3 kohaselt ei või tegevuste elluviimisega alustada varem kui kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamise päevale järgneval päeval ning mitte enne PRIA teavitamist eelmise perioodi LEADERi määruse alusel strateegia rakendamise lõpetamisest.

Eelnõu § 14 sätestab kohaliku tegevusrühma raames toetuse toetatavad tegevused.

Lõige 1 kirjeldab, et kohaliku tegevusrühma toetust võib anda strateegia ja selle rakendamise juhtimiseks, seire ja hindamise tegevusteks, sealhulgas sidusrühmade vahelise teabevahetuse hõlbustamiseks ning riigisisese koostööprojekti ettevalmistamiseks ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 34 lõike 1 punkti c kohaselt. Seega kaetakse kohaliku tegevusrühma toetusest strateegia rakendamiseks kõik eelnimetatud vajalikud tegevused.

Lõike 2 kohaselt tuleb arvestada, et § 14 lõikes 1 nimetatud toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud peavad olema sihtotstarbelised, mõistlikud, majanduslikult soodsaimad ja vajalikud kohaliku tegevusrühma toetuse eesmärgi saavutamiseks. Nõue tuleb ka ELÜPS § 12 lõikest 1. PRIA ei pea nimetatud nõuet küll pidevalt kontrollima, kuid toetatava tegevuse mittesihipärase kasutamise kahtluse korral kontrollib PRIA toetatava tegevuse kulutuste mõistlikkust. Näiteks kui kohalik tegevusrühm ei vali mingil põhjusel majanduslikult kõige soodsamat pakkumist, peab ta seda objektiivselt põhjendama.

Lõige 3 toob välja, et lõikes 1 nimetatud tegevuste elluviimisega ei või alustada varem kui kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud § 13 lõikes 2 nimetatud tegevusega (elanike teavitamine taotluse esitamise kavatsusest), ning mitte enne PRIA teavitamist eelmise perioodi LEADERi määruse alusel strateegia rakendamise lõpetamisest. See tähendab, et kohalik tegevusrühm peab lõpetama esmalt vana perioodi strateegia rakendamise selleks, et uue perioodi tegevuste kulud oleksid toetatavad. Selleks peab kohalik tegevusrühm olema esitanud eelmise perioodi kohaliku tegevusrühma toetuse lõpliku maksetaotluse ja projektitaotluse viimase paremusjärjestuse ja rahastamissettepaneku PRIA-le. See on oluline, et vältida tegevuste kulude topelrahastamist. Seega kui kohalik tegevusrühm on esitanud kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse ning PRIA-t teavitanud eelmise perioodi strateegia lõpetamisest, võib selline kohalik tegevusrühm alustada ka §-s 12 nimetatud ülesande ettevalmistamisega seotud tegevusega enne strateegia heakskiitmist. Sellisel juhul on võimalik kohalikul tegevusrühmal saada nimetatud ettevalmistamisega seotud tegevuse kulude katmiseks pärast strateegia heakskiitmist ettemaksu § 22 kohaselt.

Lõike 4 kohaselt on kohalik tegevusrühm hankija riigihangete seaduse § 5 tähenduses ning peab hanke korraldamisel järgima riigihangete seadust. See tähendab, et kohalik tegevusrühm on hankija riigihangete seaduse § 5 lõike 2 punkti 5 tähenduses, sest tema puhul esinevad korraga kõik nimetatud sättes nõutud tingimused:

- 1) eraõiguslik juriidiline isik – mittetulundusühingu vormis tegutsev kohalik tegevusrühm;
- 2) asutatud eesmärgiga täita põhi- või kõrvaltegevusena ülesannet avalikes huvides, millel ei ole tööstuslikku ega ärilist iseloomu – kohalik tegevusrühm täidab ülesannet avalikes huvides, sest strateegiat rakendades hindab ta projektitaotlusi, mida tehakse avalikes huvides. See ülesanne on üksnes kohaliku tegevusrühma ülesanne ning tuleneb neile ühissätete määruse artikli 33 lõike 3 punktidest b ja d ning
- 3) mida põhiliselt rahastavad või mille juhtimis- või järelevalveorgani liikmetest rohkem kui poole määravad või mille juhtimist muul viisil kontrollivad koos või eraldi riigihangete seaduse § 5 lõike 2 punktides 1–4 nimetatud hankijad või mõne muu Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi hankijad või teised käesolevas punktis nimetatud tunnustele vastavad eraõiguslikud juriidilised isikud – kohaliku tegevusrühma toetatakse nii ELi vahenditest (EAFRD) kui ka Eesti riigieelarvelistest vahenditest.

Nõue tagab kohalikele tegevusrühmadele selguse nende kohustuste osas. Selle nõude täitmise üle ei pea PRIA tegema rutiinset kontrolli, sest kohaliku tegevusrühma toetus makstakse välja lihtsustatud kulumudelit kasutades, mis tähendab seda, et kuludokumente ei kontrollita. Samas kui PRIA-l tekib kahtlus, et kohalik tegevusrühm ei järgi talle kehtestatud nõudeid, sealhulgas hanke korraldamise nõuet, kontrollib PRIA kohaliku tegevusrühma ja tema tegevuse nõuetele vastavust ELÜPS § 119 alusel.

Eelnõu § 15 kirjeldab kohaliku tegevusrühma toetuse määra ja suurust.

Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud see, et edaspidi makstakse kohaliku tegevusrühma toetust lihtsustatud kulumeetodi alusel (varem kuludokumentide alusel).

Lõike 1 kohaselt hüvitatakse edaspidi kohaliku tegevusrühma toetuse § 14 lõikes 1 sätestatud toetatava tegevuse kulu ühtse määra alusel ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 83 lõike 1 punkti d kohaselt.

Lõike 2 kohaselt on kohaliku tegevusrühma toetuse ühtne määr 26% käesoleva määruse § 24 lõikes 1 nimetatud projektitoetuse raames toetatavate tegevuste elluviimiseks väljamakstud summast. Ühtse määra, mis võetakse väljamakstud projektitoetuste summast, aluseks on ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 83 lõike 2 punkti a alapunktis i sätestatu: ühtse määra alusel antava toetuse suurus määratakse kindlaks ausa, õiglase ja kontrollitava arvutusmeetodiga, mis põhineb statistilistel andmetel. Ühtse määra suuruse, milleks on 26%, leidmiseks võeti aluseks eelmise perioodi „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“¹⁴ (edaspidi *MAK*) meetme 19 „Toetus LEADERi kohalikule arengule (CLLD – kogukonna juhitud kohalik areng)“ raames ellu viidud projektitoetuse suuruse andmed, mille puhul on kulude abikõlblikkus PRIA poolt kontrollitud ja projektitoetus väljamakstud. Andmed pärinevad PRIA andmebaasist seisuga 29.04.2023. Arvutatud andmete alusel on kohalike tegevusrühmade lõikes ühtse määra suurus varieeruv, kuid keskmine on 26% eelmise perioodi projektitoetuse raames tegevuste elluviimiseks väljamakstud summast.

Alljärgnevas tabelis on näitena välja toodud ühtse määra arvutamine strateegia ja ühisstrateegia puhul.

¹⁴ Kättesaadav <https://www.agri.ec/eesti-maaelu-arengukava-2014-2020>.

Näide	Strateegia (EAFRD) eelarve	Ühisstrateegia (EAFRD ja ESF+) eelarve
1. Eelarve kokku	1000	1500
2. EAFRD eelarve kokku	1000	1000
3. ESF+ projektitoetuse eelarve	-----	500
4. ESF+ projektitoetuse väljamakselt kohaliku tegevusrühma toetus	-----	500*26%=130
5. EAFRD projektitoetuse eelarve	1000/1,26=793,65	(1000-130)/1,26=690,48
6. EAFRD projektitoetuse väljamakselt kohaliku tegevusrühma toetus	793,65*26%=206,35	690,48*26%=179,52
7. Projektitoetuse eelarve kokku	793,65	1190,48
8. Kohaliku tegevusrühma toetuse eelarve kokku	206,35	309,52

Tabel.

Nii ELÜPS § 32 lõike 8 kui ka ÜPP-strateegiakava kohaselt kaetakse ühisstrateegiaga seotud ühissätete määruse artikli 34 lõike 1 punktis c nimetatud tegevuste (kohaliku tegevusrühma toetus) kulud EAFRD vahenditest. Kuna uuel perioodil on kohalikul tegevusrühmadel võimalik rakendada ka ühisstrateegiat, milles nad saavad ette näha tegevusi, mida rahastatakse ESF+ vahenditest, siis kohaliku tegevusrühma toetuse maksimaalse eelarve kavandamisel ühtse määra alusel (26% projektitoetuse väljamakstavast summast) tuleb seega esmalt arvutada ühtse määra alusel kohaliku tegevusrühma toetus ESF+ projektide elluviimiseks ettenähtud toetuse maksimaalsest eelarvest. Saadud summa reserveeritakse kohalikule tegevusrühmale määratud EAFRD kogueelarvest ning alles seejärel arvutatakse käesoleva määruse kohaliku tegevusrühma toetuse ja projektitoetuse maksimaalne võimalik strateegia rakendamise eelarve.

Eelnõu § 16 toob välja kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamise ja taotluse esitamise tähtaja.

Lõigete 1 ja 3 kohaselt esitab kohalik tegevusrühm kohaliku tegevusrühma toetuse saamiseks e-PRIA kaudu taotluse ettenähtud tähtjal, mis on PRIA poolt Ametlikes Teadaannetes välja kuulutatud.

Lõike 2 kohaselt esitab kohalik tegevusrühm kohaliku tegevusrühma taotluse või muu dokumendi üksnes e-PRIA kaudu. Alus selleks tuleb ELÜPS § 7 lõikest 2, mille kohaselt võib regionaalminister määrusega kehtestada taotluse, maksetaotluse ja muu menetlusdokumendi esitamise üksnes e-teenuse keskkonna kaudu või muul viisil elektrooniliselt. Seega ei pea edaspidi määruses kohaliku tegevusrühma dokumentide esitamisel enam igal pool välja tooma, et seda tehakse e-PRIA kaudu.

Lõike 4 kohaselt võib kohalik tegevusrühm ettenähtud tähtajal esitada ühe kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse.

Eelnõu § 17 sätestab nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotlusele.

Lõikes 1 on toodud andmed, mis peavad olema märgitud kohaliku tegevusrühma toetuse saamiseks esitatavas taotluses. Nendeks andmeteks on:

- 1) kohaliku tegevusrühma nimi, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kood, kohaliku tegevusrühma esindaja nimi ja kontaktandmed;
- 2) taotluse selgelt sõnastatud sisu, taotluse esitamise kuupäev ja taotleja allkiri, haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitav viis ning selleks vajalikud kontaktandmed;
- 3) toetatava tegevuse nimetus ja kirjeldus;
- 4) tähtajaliselt asutatud kohaliku tegevusrühma puhul tema asutamise tähtaeg;
- 5) kohaliku tegevusrühma veebilehe aadress;
- 6) teave ja põhjendus, kui kohaliku tegevusrühma liikmeks olev KOV kuulub samal ajal mitmesse kohalikku tegevusrühma;
- 7) teave, kas KOVi territoorium kattub tegevuspiirkonnaga tervikuna või osaliselt, ning osalise kattumise korral tegevuspiirkonda kuuluvate asustusüksuste loetelu;
- 8) KOVide kaupa tegevuspiirkonna elanike arv ja pindala;
- 9) kui tegevuspiirkonna elanike arv on alla 10 000 või üle 150 000, siis põhjendus erisuse kasutamise kohta;
- 10) teave ettemaksu soovi kohta vastavalt §-le 22.

Lõige 2 toob välja, millised dokumendid peab kohalik tegevusrühm koos avaldusega esitama. Kohalik tegevusrühm peab esitama PRIA-le strateegia ja üldkoosoleku otsuse strateegia vastuvõtmise kohta. Strateegiat ja üldkoosoleku otsust ei pea esitama selline kohalik tegevusrühm, kes esitab need PRIA-le LEADERi ettevalmistamise toetuse määruse § 10 lõike 1 punkti 4 alusel hiljemalt 31. maiks 2023, kui üldkoosoleku otsus sisaldab muu hulgas käesoleva määruse alusel strateegia heakskiitmiseks taotluse esitamist. Samuti peab esitama väljavõtte teavitusest, millelt on näha kohaliku tegevusrühma toetuse taotlemise teave, ning viide selle väljaande nimele ja ilmumise kuupäevale, milles teavitus on avaldatud, samuti selle teavituse sisu. Lisaks tuleb esitada kohaliku tegevusrühma liikmete nimekiri kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse esitamisele eelneva päeva seisuga, milles on muu hulgas välja toodud, millist huvirühma liige esindab. Huvirühma välja toomine on vajalik selleks, et kohaliku tegevusrühma otsuse tegemisel ei tekiks olukorda, kus üks liige kuulub samal ajal mitmesse huvirühma.

Eelnõu § 18 sätestab nõuded kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse ja kohaliku tegevusrühma nõuetele vastavuse kontrollimisele.

Esmalt kontrollib PRIA kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse vastuvõtmisel nõutavate dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist. Seejärel kontrollib PRIA vastuvõetud kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse nõuetele vastavust ja selles esitatud andmete õigsust ning kohaliku tegevusrühma ja toetatava tegevuse vastavust ELi õigusaktides, ELÜPSis, ÜPP-strateegiakavas ja määruuses sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 19 käsitleb kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse rahuldamist ja rahuldamata jätmist.

Lõiked 1–4 kirjeldavad, millistel alustel teeb PRIA kohaliku tegevusrühma toetuse rahuldamise või osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse.

Lõike 1 kohaselt, kui kohaliku tegevusrühma toetuse taotlus, kohalik tegevusrühm ja toetatav tegevus vastavad nõuetele ning ministeerium on strateegia heaks kiitnud, rahuldab PRIA kõik nõuetekohased taotlused toetusteks ettenähtud vahendite piires ELÜPS § 28 lõike 2 alusel. ELÜPS § 28 lõike 2 kohaselt, kui toetuse andmise tingimustes ei ole ette nähtud maaelu arengu toetuse taotluste hindamist, rahuldatakse kõik nõuetekohased taotlused maaelu arengu toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimustes sätestatu kohaselt: 1) vähendades vajaduse korral toetuse summat võrdeliselt iga taotleja kohta; 2) vähendades vajaduse korral toetuse ühikumäära või 3) eelistades ajaliselt varem esitatud taotlusi.

Lõike 2 kohaselt vastab kohaliku tegevusrühma toetuse taotlus nõuetele, kui kohalik tegevusrühm, strateegia, taotlus ja toetatav tegevus vastavad ELi õigusaktides, ELÜPSis ja määruses sätestatud ning ÜPP-strateegiakavas esitatud nõuetele.

Lõike 3 kohaselt, kui kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et kohalik tegevusrühm, strateegia, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele, teeb PRIA ELÜPS § 28 lõike 3 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsuse. ELÜPS § 28 lõike 3 kohaselt tehakse lisaks ELi õigusaktides sätestatud alustele maaelu arengu toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest: 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui ELi õigusaktidest ei tulene teisiti; 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist; 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 8 kohaselt; 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Lõike 4 kohaselt teeb PRIA kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse 100 tööpäeva jooksul arvates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu § 20 käsitleb kohaliku tegevusrühma toetuse saaja kohustusi.

Lõige 1 toob välja, et kohalik tegevusrühm vastab §-des 2–5 sätestatud nõuetele ja täidab §-s 12 nimetatud ülesandeid kogu heakskiidetud strateegia rakendamise perioodi lõpuni.

Lõige 2 kirjeldab, millised kohustused kohalik tegevusrühm lisaks lõikes 1 toodule võtab.

Punkt 1 toob välja, et kohalik tegevusrühm tagab tegevuste elluviimise aluseks olevate dokumentide nõuetekohasuse ja kulude abikõlblikkuse. Oluline on, et tegevuste elluviimise ja väljamaksmise aluseks olevad dokumendid oleksid nõuetekohased.

Punkt 2 toob välja, et kohalik tegevusrühm võimaldab teostada kohaliku tegevusrühma toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle audit, järelevalvet ja teha muid kohaliku tegevusrühma toetuse saamisega seotud kontrole ning osutada selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldab viibida kohaliku tegevusrühma kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal.

Punkt 3 sätestab, et kohalik tegevusrühm esitab auditi tegemiseks, järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul.

Punkti 4 kohaselt peab kohalik tegevusrühm eristama selgelt oma raamatupidamises kohaliku tegevusrühma toetuse kasutamisega seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest. Nõue tuleb ÜPP-strateegiakavade

määruse artikli 123 lõike 2 punkti b alapunktist i, mille kohaselt põllumajandustootjad, teised toetusesaajad ja muud sekkumise rakendamises osalevad asutused on teadlikud neile antud toetusest tulenevatest kohustustest ning kasutavad, kas eraldi raamatupidamissüsteemi või nõuetekohaseid raamatupidamiskoodide kõikide tegevusega seotud tehingute jaoks, kui see on asjakohane.

Punkt 5 toob välja, et kohalik tegevusrühm säilitab toetusega seotud dokumente vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Punkti 6 kohaselt peab kohalik tegevusrühm teavitama PRIA-t kohaliku tegevusrühma toetuse taotluses esitatud või tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavast asjaolust.

Punkti 7 kohaselt peab kohaliku tegevusrühma toetust saanud kohalik tegevusrühm teavitama avalikkust, et tegevus viiakse ellu EAFRD toetuse abil, ning tähistama tegevuse vastavalt komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 kohaseid õliseemnete, puuvilla ja veinivalmistamise kõrvalsaadustega seotud sekkumisviise ning liidu toetuse ja ÜPP strateegiakavadega seotud teavitamis-, avalikustamis- ja nähtavusnõudeid käsitlevad normid (ELT L 20, 31.01.2022, lk 197–205), sätestatud nõuetele.

Lõike 3 kohaselt esitab kohalik tegevusrühm kohaliku tegevusrühma toetuse kasutamise seotud seireks ja hindamiseks vajalikud andmed, milleks on strateegia meetmes nimetatud näitajad, sealhulgas tulemusnäitaja, ning komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/1475, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 üksikasjalikud rakenduseeskirjad ÜPP strateegiakavade hindamise ning seireks ja hindamiseks teabe esitamise kohta (ELT L 232, 07.09.2022, lk 8–36), VII lisas nimetatud andmed, ministeeriumi või PRIA nõudmisel. Näitajad tulevad ÜPP-strateegikava määruse artiklist 7, mille kohaselt väljundnäitajad peegeldavad toetatud sekkumise tegelikke väljundeid, tulemusnäitajad on seotud artiklis 6 nimetatud erieesmärkidega ning nende abil seatakse kvantifitseeritud vaheeesmärgid ja sihtväärtused kõnealuste erieesmärkide kohta ÜPP-strateegiakavas ning mida kasutatakse nende sihtväärtuste saavutamisel tehtud edusammude hindamiseks, keskkonna- ja kliimaeesmärkidega seotud tulemusnäitajad võivad hõlmata sekkumist, mis aitab täita kohustusi, mis tulenevad ELi seadusandlikest aktidest, mis on loetletud ÜPP-strateegiakavade määruse XIII lisas, mõjunäitajad, mis on seotud artiklis 5 ja artiklis 6 sätestatud eesmärkidega ning mida kasutatakse ÜPP-strateegiakava ja ÜPP-kontekstis ning artikli 115 lõikes 2 osutatud ja I lisas loetletud kontekstinäitajad. Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud see, et kohalik tegevusrühm ei pea enam igal aastal esitama seirearuannet ministeeriumile. Kohalikud tegevusrühmad peavad strateegiate meetmetes muu hulgas kindlaks määrama, mis eesmärkidesse või valdkondadesse tegevused panustavad, loetlema uuenduslike tegevuste arvu ja välja tooma, millistesse tulemusnäitajatesse strateegia meetmed panustavad. Ministeerium saadab kohalikele tegevusrühmadele näitajate tabeli, millest on kohalikel tegevusrühmadel võimalus valida enda strateegia meetmetele sobivad. Väljavalitud näitajad seadistab PRIA e-PRIAsse ning edaspidi kogutakse valitud näitajad e-PRIA süsteemi poolt automaatselt. Kui etteantud tabelis ei leidu sobivat näitajat, ei ole PRIA-l võimalik neid andmeid e-PRIAs seadistada ning seega neid andmeid ka koguda ning sel juhul peab kohalik tegevusrühm näitajate andmed ise koguma.

Eelnõu § 21 kirjeldab kohaliku tegevusrühma toetuse maksmist ja toetuse maksmisest keeldumist.

Lõike 1 kohaselt makstakse kohaliku tegevusrühma toetus §-s 15 sätestatud ühtse määra järgi vastavalt selle määruse alusel projektitoetuse saaja esitatud maksetaotlusele. See tähendab, et

kohaliku tegevusrühma toetus tasaarvestatakse projektitoetuse saaja esitatud maksetaotluse ning väljamakse alusel. Seega arvutatakse edaspidi projektitoetuse väljamakse pealt automaatselt see summa, mis on mõeldud kohalikule tegevusrühmale halduskuludeks. Halduskuludeks mõeldud summast arvestatakse tasaarvestuse korras maha kuni 60% ettemaksust, kui kohalik tegevusrühm on taotlenud ettemaksu § 22 kohaselt, ning ülejäänud osa makstakse välja kohalikule tegevusrühmale halduskuludena.

Lõike 2 kohaselt kogub PRIA ühe kuu projektitoetuse maksed kokku ning teeb kohalikule tegevusrühmale korraga kohaliku tegevusrühma toetuse väljamaksed hiljemalt järgmise kuu 25. kuupäevaks.

Lõike 3 kohaselt teeb PRIA maksmisest keeldumise otsuse ELÜPS § 13 lõigetes 3 ja 4 sätestatud juhtudel 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadaasaamisest. ELÜPS § 13 lõike 3 kohaselt, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust. ELÜPS § 13 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused (ELÜPS § 28 lõige 3).

Lõike 4 kohaselt võib PRIA kohaliku tegevusrühma toetuse maksmisest keeldumise otsuse korral tunnistada taotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks. Säte tuleneb ELÜPS § 28 lõikest 5.

Eelnõu § 22 kirjeldab kohaliku tegevusrühma toetuse väljamaksmist enne kulutuste tegemist (edaspidi *ettemaks*).

Lõige 1 toob välja, mille alusel toimub kohaliku tegevusrühma toetuse ettemaksu väljamaksmine. Kohaliku tegevusrühma toetuse võib ELÜPS § 30 lõike 1 ja lõike 3 punkti 2 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta pärast kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemist ja enne projektitoetuse raames toetatava tegevuse elluviimiseks vajaliku töö või teenuse tellimise või vara soetamise eest maksmist – täpsemalt tasumist – tagatist nõudmata, kui kohalik tegevusrühm on piisavalt usaldusväärne ning kui tegevuse elluviimist rahastatakse ühissätete määruse artikli 34 lõike 1 punkti c kohaselt.

Lõiked 2–5 kirjeldavad ettemaksu väljamaksmise protsessi.

Kohaliku tegevusrühma toetuse esmakordse ettemaksu saamise eelduseks on vajalik, et kohalik tegevusrühm oleks teinud eelnõu § 17 lõike 1 punkti 10 kohaselt taotlusele märke, et ta soovib ettemaksu. Peale tahteavalduse kinnitamist ja strateegiate heakskiitmist annab kohalik tegevusrühm PRIA-le teada, millal ta soovib uue perioodi strateegiat rakendada hakata. Kui kohalik tegevusrühm rakendab veel eelmise perioodi LEADERi määruse alusel strateegiat, siis selleks, et taotleda käesoleva määruse alusel uue perioodi kohaliku tegevusrühma toetuse ettemaksu, peab ta enne eelmise perioodi strateegia rakendamise lõpetama ja sellest PRIA-t teavitama eelnõu § 14 lõike 3 kohaselt. Kui vana perioodi strateegia rakendamine on lõpetatud ja sellest PRIA-t teavitatud ning uue perioodi strateegia heakskiidetud, saab kohalik tegevusrühm alustada täielikult uue perioodi strateegia rakendamisega, mille jaoks on tal võimalik saada ettemaksu. Samas võib ta alustada uue perioodi strateegia ettevalmistamisega seotud tegevustega enne uue perioodi strateegia heakskiitmist, tingimusel, et kohaliku tegevusrühma toetuse taotlus on esitatud ning vana perioodi strateegia lõpetamisest on PRIA-t

teavitatud (vt ka põhjendus § 14 lõike 3 juures).

Lõike 2 kohaselt kohaliku tegevusrühma toetuse esmakordsel ettemaksul arvutab PRIA igale kohalikule tegevusrühmale toetuse summa, mis moodustab kuni 50% § 10 lõike 1 alusel kohalikule tegevusrühmale määratud kogu kohaliku tegevusrühma toetuse summast.

Lõike 3 kohaselt maksab PRIA kohalikule tegevusrühmale ettemaksu kahes osas üks kord aastas kahe aasta jooksul, kusjuures kahe makse vahele peab jääma vähemalt kuus kuud.

Lõike 4 kohaselt maksab PRIA ettemaksu esimese osa, mis moodustab 50% kogu ettemaksust, kohaliku tegevusrühma arvelduskontole 20 tööpäeva jooksul arvates kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid mitte enne PRIA teavitamist eelmise perioodi LEADERi määruse alusel strateegia rakendamise lõpetamisest. Vana perioodi strateegia rakendamise lõpetamine on oluline, et vältida uue ja vana perioodi tegevuste kulude topeltrahastamist.

Lõike 5 kohaselt maksab PRIA ettemaksu teise osa, mis moodustab 50% kogu ettemaksust, kohaliku tegevusrühma arvelduskontole mitte varem kui kuus kuud arvates lõikes 4 nimetatud esimese osa maksmist, kohaliku tegevusrühma poolt PRIA-le esitatud ettemaksutaotluse alusel. Kui kohalik tegevusrühm ei soovi teise ettemaksu osa väljamaksmist, ei ole vajalik PRIA-le taotlust esitada.

Lõikes 6 sätestatakse tasaarvestuse kord. ELÜPS § 30 lõike 6 alusel arvestatakse kohalikule tegevusrühmale makstavast toetusrahast tasaarvestuse korras maha lõigetes 4 ja 5 sätestatud ettemaks 60% ulatuses selle määruse alusel projektitoetuse raames toetatavate tegevuste elluviimiseks makstud summast. Näiteks, kui kohaliku tegevusrühma eelarve on 100 eurot ning ta küsib 50% ulatuses ettemaksu, siis on ettemaksu summa 50 eurot, millest esimese osa saab kohalik tegevusrühm näiteks 05.02.2024 ja teise osa 01.01.2025. Tasaarvestus toimub põhimõttel, et kui projektitoetuse väljamakse on näiteks 100 eurot, siis sellest 100 eurost leitakse kohaliku tegevusrühma toetus, millest 40% makstakse välja kohalikule tegevusrühmale ja teine 60% tasaarvestatakse automaatselt kohaliku tegevusrühma poolt saadud ettemaksust maha.

Eelnõu § 23 toob välja projektitoetuse taotlejale esitatavad nõuded.

Lõikes 1 on toodud isikud, kellele antakse projektitoetust. Projektitoetust antakse kohaliku tegevusrühma toetust saanud kohaliku tegevusrühma tegevuspiirkonnas tegutsevale mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtjale (edaspidi koos *VKE*), mittetulundusühingule, sihtasutusele ja KOVile (edaspidi koos *projektitoetuse taotleja*). Projektitoetust antakse ka kohalikule tegevusrühmale. Eelmise perioodiga võrreldes on muutunud see, et projektitoetust ei anta enam seltsingule ning põllu- ja maamajanduse valdkonna riigimuuseumile.

Lõige 2 toob välja, millistele nõuetele peab projektitoetuse taotleja vastama.

Punkti 1 kohaselt peab projektitoetuse taotleja vastama strateegia meetmes nimetatud projektitoetuse taotleja kohta esitatud nõuetele. Kohalik tegevusrühm võib esitada strateegia meetmes, sealhulgas hindamiskriteeriumites täpsemaid nõudeid projektitoetuse taotlejale, tehes seda määruses sätestatud nõuete piires. Näiteks võib kohalik tegevusrühm läbi hindamiskriteeriumite eelistada oma tegevuspiirkonnas teatud valdkonnas tegutsevaid ettevõtjaid põhjendatud juhul rohkem kui teisi.

Kuna projektitoetus on riigiabi, siis peab taotleja vastama ka komisjoni määruses (EL) 2022/2472, millega tunnistatakse teatavat liiki abi põllumajandus- ja metsandussektoris ja maapiirkondades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamisel siseturuga kokkusobivaks (ELT L 327, 21.12.2022, lk 1–81), sätestatud nõuetele.

Punkti 2 kohaselt ei tohi taotlejal olla riikliku maksu võlga koos intressiga, mis on suurem, kui 100 eurot. Kui taotleja maksuvõlg koos intressiga on suurem, kui 100 eurot, peab see olema ajatatud ning maksuvõla ajatamise korral peavad maksud olema makstud õigeaegselt. Nõue on kehtestatud, et tagada taotleja jätkusuutlikkus.

Punkti 3 kohaselt ei ole taotleja saanud ega taotle projektitaotluses sisalduva sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest, ELi või välisabi vahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Nõue on kehtestatud selleks, et välistada topeltrahastamise võimalus riigieelarvelistest või muudest ELi või välisvahenditest või muust tagastamatust riigiabist või vähese tähtsusega abist. Nõude täitmisel peab arvestama, et ühele ja samale taotluses sisalduvale abikõlblikule kulule ei või toetust taotleda erinevatest rahastamisvahenditest. Samuti ei tohi taotleja olla varem saanud toetust taotluses sisalduvale ühele ja samale abikõlblikule kulule mitu korda. Nõue tuleb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2021/2116 artiklist 36, mille kohaselt tagavad liikmesriigid, et EAFRDst rahastatavaid kulusid ei kaeta ELi eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Punktis 4 on öeldud, et kui taotleja on saanud eelnevalt toetust riigieelarvelistest või muudest ELi või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on nõutud tagasi, siis peavad olema tagasimaksud tehtud tähtaegselt ja nõutud summas. Nõue on riigisisene, mille eesmärgiks on toetuse sihipärane kasutamine ning taotleja usaldusväarsuse tagamine.

Punkti 5 kohaselt ei tohi taotleja suhtes toimuda likvideerimismenetlust ega olla nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist või olla kehtivat registrist kustutamise hoiatust. Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatuse ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. PRIA kontrollib kohaliku tegevusrühma suhtes võimaliku likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Punktis 6 on sätestatud, et taotleja võib olla asutatud tähtajaliselt, kuid see tähtaeg ei tohi olla lühem kui viis aastat alates PRIA poolt viimase toetuseosa väljamaksmisest. Nimetatud nõue on oluline, et tagada taotleja pikaajaline jätkusuutlikkus;

Punkt 7 toob välja, et taotlejal ei ole kehtivat karistust karistusseadustiku §-s 49¹ (ettevõtluskeeld), 209 (kelmus), 209¹ (hankekelmus ELi finantshuve kahjustades), 210 (soodustuskelmus), 294 (alkäemaksu võtmine), 296 (alkäemaksu vahendus), 298 (alkäemaksu andmine), 298¹ (mõjuvõimuga kauplemine), 300¹ (toimingupiirangu rikkumine), 372 (tegevusloata ja keelatud majandustegevus), 373 (ärikeelu ja teataval erialal ning ametikohal töötamise keelu rikkumine) või 384 (maksejõetuse põhjustamine) sätestatud süüteo toimepanemise eest. ÜPP-strateegiakava raames toetuste andmise üle otsustamisel lähtutakse muu hulgas sellest, et kui isik on toime pannud hüvede välja petmisega, avaliku võimu otsuste enda kasuks kallutamise või ebaausa majandustegevusega seotud väär- või kuriteo, mille toimepanemise eest on tema kohta kantud kehtivad karistusandmed karistusregistrisse, siis ei saa selline isik toetust, sest tegemist ei ole õiguskõueleka ja usaldusväärse isikuga ning ta ei vasta projektitoetuse saamise nõuetele. Loetletud on ja seega arvesse võetakse üksnes need isiku

süüteod, mis seavad tõsiselt kahtluse alla tema õiguskuulekuse ja usaldusvääruse konkreetse toetusega seotult, antud juhul projektitoetusega.

Lõige 3 toob välja, et kohalik tegevusrühm võib olla projektitoetuse taotleja, kuid tema taotlus peab olema vastu võetud kohaliku tegevusrühma üldkoosoleku otsusega, millest nähtub projektitaotluse vastavus strateegias, sealhulgas strateegia meetmes ja rakenduskavas esitatud nõuetele. Kohalik tegevusrühm toob rakenduskavas välja need strateegia meetmed ja selle vahendite jaotuse, mille raames saab projektitoetust taotleda üksnes kohalik tegevusrühm. See on oluline, et need meetmed, mille raames saab projektitoetust taotleda üksnes kohalik tegevusrühm oleksid selgelt eraldiseisvad teistest strateegia meetmetest. Üldiselt on sellisteks meetmeteks, mida üksnes kohalikud tegevusrühmad teevad, ühis- ja koostöötegevused. Kuna kohalik tegevusrühm võib taotleda ka projektitoetust, siis parema selguse huvides on ettenähtud kõikide kohaliku tegevusrühma projektitoetuse taotluste, sealhulgas riigisiseste ja piiriüleste koostööprojektide taotlused lahus tegevuspiirkonna teiste projektitoetuse taotlejate poolt esitatud taotluste hindamisest. Seejuures kehtivad kõik strateegias, sealhulgas strateegia meetmes ettenähtud projektitoetuse taotlemiseks seatud nõuded ka kohalikule tegevusrühmale. Seega kohaliku tegevusrühma projektitaotlust töörühm ei hinda, vaid kohalik tegevusrühm alustab projektitaotluse koostamist ning enne PRIA-le esitamist viib selle üldkoosolekule, kes hindab ja kontrollib projektitaotluses olevate tegevuste vastavust strateegias, sealhulgas strateegia meetmes ja rakenduskavas esitatud nõuetele. Kuna kohaliku tegevusrühma projektid ei läbi tavapärasel töörühma poolset hindamist koos teiste projektitoetuse taotlejatega, ei ole vaja neid esitada taotlusvoorude ajal (§ 28 lõige 1). Pärast seda esitab kohalik tegevusrühm projektitaotluse koos üldkoosoleku otsusega PRIA-le, kes kontrollib eelnõu § 31 lõike 1 kohaselt hinnatud projektitaotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning kohaliku tegevusrühma ja toetatava tegevuse vastavust ELi õigusaktides, ELÜPSis ja määruuses sätestatud ning ÜPP-strateegiakavas esitatud nõuetele. Samuti kontrollib PRIA tegevuste kulude abikõlblikkust. Eeltoodud lähenemine aitab tagada ühissätete määruuse artikli 33 lõikest 5 tulenevat nõuet, mille kohaselt kohalik tegevusrühm võib olla projektitoetuse saaja ning viia tegevusi ellu kooskõlas strateegiaga, eeldusel, et ta tagab ülesannete lahususe põhimõtte austamise.

Eelnõu § 24 toob välja projektitoetuse raames toetatavad tegevused.

Lõikes 1 on välja toodud, millisteks tegevusteks projektitoetust antakse. Projektitoetust antakse ühissätete määruuse artikli 34 lõike 1 punkti b kohaselt strateegia meetmes nimetatud tegevuse elluviimiseks, mis panustab selle tegevuse eesmärgi täitmisesse ja tulemuse saavutamisse ning mille raames toetatakse:

- 1) materiaalsesse või immateriaalsesse varasse investeringu tegemist;
- 2) ühistegevuse või koostöötegevuse elluviimist;
- 3) kogukonnateenuse arendamist;
- 4) väikeprojekti ehk vihmavarju-tüüpi projekti rakendamist.

Ühissätete määruuse artikli 34 lõike 1 punkti b kohaselt on mõeldud strateegia raames valitud tegevusi, sealhulgas koostöötegevusi ja nende ettevalmistamise tegevusi. See tähendab, et täpsemad toetatavad tegevused sisalduvad strateegia meetmes, mille töötab oma tegevuspiirkonna jaoks välja iga kohalik tegevusrühm ise.

Lõike 2 kohaselt võib koos lõike 1 punktis 1 nimetatud investeringu tegemisega anda projektitoetust selle investeringuga otseselt seotud kaasneva tegevuse kohta, milleks on ehitise ehitamisega kaasnev keskkonnamõju hindamisega seotud tegevus, energiaauditi, teostatavusuuringu, projekteerimistöö ning projekteerimiseks vajaliku ehitusgeoloogilise ja -

geodeetilise uurimistöö tellimine. Samuti on kaasnevateks tegevusteks investeeringuobjektiga seotud koolitus, ehitusseadustiku alusel omanikujärelevalve teostamine, muinsuskaitseaduse alusel muinsuskaitse järelevalve teostamine ja turundustegevus, sealhulgas turu-uuring. Oluline on, et kõik kaasnevad tegevused peavad olema otseselt seotud põhiinvesteeringu tegemisega.

Lõige 3 sätestab nõuded, kui ehitatakse või renoveeritakse ehitise või soetatatakse seade. Sel juhul peavad olema täidetud järgmised nõuded:

1) ehitise ehitamisel, välja arvatud uue ehitusloa kohustusliku hoone püstitamisel, või renoveerimisel, on see ehitise ja sellealune maa projektitoetuse taotleja otseselt valduses asjaõiguslikul või võlaõiguslikul alusel kasutamiseks (nt omand, hoonestusõigus, kasutusvaldus või sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping) vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui projektitoetuse taotleja on VKE, või vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui projektitoetuse taotleja ei ole VKE;

2) uue ehitusloa kohustusliku hoone püstitamisel on hoonealune maa projektitoetuse taotleja omandis või on sellele hoonealusele maale projektitoetuse taotleja kasuks seotud hoonestusõigus vähemalt kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui projektitoetuse taotleja on VKE, või vähemalt viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui projektitoetuse taotleja ei ole VKE;

3) sellise seadme soetamisel, mis paigaldatakse ehitisse või mida kasutatakse ehitises, on see ehitise projektitoetuse taotleja otseselt valduses asjaõiguslikul või võlaõiguslikul alusel (nt omand, hoonestusõigus või kasutusvaldus või sõlmitud kirjalik üüri- või rendileping) vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui taotleja on VKE, või vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui taotleja ei ole VKE. Nimetatud nõuet tuleb muu hulgas järgida seadme soetamisel liisinguga.

Lõike 4 kohaselt, kui strateegia meetmes nimetatud toetatav tegevus sisaldab investeeringu tegemist ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 77 lõike 4 punkti b kohaselt, antakse projektitoetust, kui see investeering vastab nimetatud määruse artiklis 73 ja ÜPP-strateegiakavas selle investeeringu kohta sätestatud tingimustele ning ELi asjakohastes õigusaktides sätestatud nõuetele. Oluline on, et kui kohalik tegevusrühm valib strateegia meetmesse mõne ÜPP-strateegiakavas nimetatud riigi poolt loodud investeeringu sekkumise, peab ta järgima sellele sekkumisele ÜPP-strateegiakavas esitatud tingimusi ning lisaks ÜPP-strateegiakavade määruse artiklis 73 investeeringu tegemisele sätestatud nõudeid, samuti muid ELi asjakohastes õigusaktides sätestatud nõudeid, kui need esinevad.

Lõige 5 sätestab ühistegevuse nõuded. Ühistegevuse elluviimiseks antakse projektitoetust, kui selle viivad kuni kaheaastase tegevuskava alusel ellu partnerid, kelleks on vähemalt kaks juriidilist isikut või füüsilisest isikust ettevõtjat ja kellest vähemalt üks ei ole teine kohalik tegevusrühm, ning kui tegevuskava sisaldab järgmiseid andmeid:

1) ühistegevuses osaleva partneri nimi, registrikood ja kontaktandmed ning osalevate poolte üksikasjalik ülesannete kirjeldus;

2) ühistegevuse ning selle eesmärgi ja tulemuse kirjeldus, sealhulgas laiem mõju tegevuspiirkonnale;

3) tegevuskava elluviimise periood, sealhulgas ühistegevuse ajakava;

4) selle olukorra kirjeldus, mille lahendamisele on ühistegevus suunatud.

Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud see, et enam ei seata ühisprojekti tegevuskavale minimaalset üheaastast tähtaega, mis on kohalikele tegevusrühmadele paindlikum.

Lõiked 6 ja 7 kirjeldavad koostöötegevuse nõudeid.

Koostöötegevuse elluviimiseks antakse projektitoetust, kui selles osaleb partneritena vähemalt kaks kohalikku tegevusrühma, kes rakendavad §-s 6 sätestatud nõuetele vastavat strateegiat, või muu avaliku ja erasektori partnerlusel põhinev ühendus, kelle põhikirjaline eesmärk on maaelu arendamine ja kes on oma piirkonna kohta välja töötanud nõuetekohase strateegia (ühissätete määruse artikli 32), ning kui need partnerid sõlmivad allkirjastatud koostöökokkuleppe, mis sisaldab järgmised andmeid:

- 1) partneri nimi, tema esindaja nimi ja kontaktandmed, andmed selle kohta, kas partner on kohalik tegevusrühm või muu avaliku ja erasektori partnerlusel põhinev ühendus. Juhul, kui partneriks on piirulene kohalik tegevusrühm tuleb lisaks esitada partneri asjakohane identifitseerimisnumber;
- 2) koostöötegevuse nimetus;
- 3) koordineeriva kohaliku tegevusrühma nimi ning tema esindaja nimi ja kontaktandmed;
- 4) kokkuleppe sõlmimise eesmärk ning kokkuleppe tulemuse ja tegevuste elluviimise kirjeldus, sealhulgas laiem mõju;
- 5) tegevuse elluviimise periood;
- 6) partneri kaasamise ja lahkumise kord;
- 7) partneri õigused ja kohustused, sealhulgas partneri tegevuse kirjeldus;
- 8) tegevuse kogumaksumus ja kavandatud eelarve tegevuse elluviimiseks kaasatud rahastamisvahendite kaupa.

Koostööprojekti partneriks võib lisaks teisele kohaliku tegevusrühmale olla ka kohalike avalik-õiguslikest ja eraõiguslikest isikutest partnerlusel põhinev ühendus, kes rakendab nõuetekohast strateegiat ELis või EList väljaspool ja kelle põhikirjaline eesmärk on maaelu arendamine. Näiteks võivad koos koostööprojekti teha kohalik tegevusrühm Eestis ning kalanduse kohalik tegevusrühm (*FLAG*) Saksamaal, sest mõlemad rakendavad strateegiat, mis vastab ühissätete määruse artiklile 32.

Samuti antakse projektitoetust piiriülese koostöötegevuse algatamise ettevalmistamiseks, kui kohalik tegevusrühm on sõlminud potentsiaalse partneriga kavandatava koostöötegevuse ühiste kavatsuste kokkuleppe, milles sisalduvad andmed partneri ning kokkuleppe eesmärgi, tulemuse, tegevuse ja elluviimise ajakava kohta. Koostööprojekti ettevalmistav projekt ei pea lõppema koostööprojekti elluviimisega, sest partneritega kohtumise järel võib selguda, et ühisosa ei ole piisav selleks, et koostööprojekti ellu viia. Näiteks ei piisa rahalistest vahenditest, esinevad keeleprobleemid või erinevad ootused koostööprojektile vms põhjused, mis ei toeta koostööprojekti elluviimist.

Lõige 8 toob välja, et kogukonnateenuse arendamiseks võib projektitoetust anda, kui teenus lähtub kogukonna vajadusest ning on kirjeldatud strateegias. Kogukonnateenuse arendamiseks on oluline eesmärk arendada just sellist teenust, mida tavaliselt käsitatakse kasumit teeniva majandustegevusena, kuid mis on tegevuspiirkonnas piiratud kättesaadavusega. Elukeskkonna parandamiseks on siiski vaja suurendada erinevate teenuste kättesaadavust kohapeal, kuid teenuse tarbijate piiratud hulk ei võimalda teenuste osutamist ettevõtjatele kasumliku majandustegevusena, mistõttu on eelnõus ettenähtud võimalus anda kogukonnateenuse arendamiseks projektitoetust kõrgema protsendimääraga (§ 27 lõike 1 punkti 4 kohaselt kuni 90% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest) ka selliste tavaliste ettevõtluse valdkonda kuuluvate nagu näiteks pesu pesemise, juuksuri-, mahla pressimise, matuse- jms teenuste arendamiseks, kui strateegias on kogukonnateenus kirjeldatud ja välja toodud tegevuspiirkonna põhjendatud vajadus sellise teenuse järele.

Lõike 9 kohaselt antakse üksnes kohalikule tegevusrühmale projektitoetust ka selleks, et ta saaks korraldada niinimetatud vihmavarju-tüüpi projekti, täpsemalt kolmanda isiku poolt

väikeprojekti rakendamist strateegias või rakenduskavas esitatud nõuete kohaselt. Vihmavarju-tüüpi projektid on ellu kutsutud sellepärast, et toetada selliste väikeprojektide rakendamist, millele isik iseseisvalt projektitoetust taotleda ei saaks (näiteks noor kogemuste puudumise tõttu vms). Näiteks saab läbi vihmavarju-tüüpi projektide ellu viia ühistegevust, milleks võivad olla noorte huviring, väljasõit, laager jne. Vihmavarju-tüüpi projekti puhul on oluline, et projektitoetuse taotlejaks ja projektitoetuse saajaks on ja jääb endiselt kohalik tegevusrühm, kes peab täitma kõiki määrusest tulenevaid nõudeid ja kohustusi ning lisaks võtma kogu väikeprojekti rakendamise administreerimise korraldamise endale. Samuti peavad kohalikud tegevusrühmad, aga ka kolmandad isikud, kes väikeprojekti rakendavad, järgima strateegias või rakenduskavas esitatud nõudeid. Sellise vihmavarju-tüüpi projekti korraldamise ja väikeprojekti rakendamise tegevuste osas teeb projektitoetuse taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse samuti PRIA.

Lõike 10 kohaselt ei või tegevusega alustada, sealhulgas sellega seotud siduvaid kohustusi ei tohi olla võetud varem, ning tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei tohi olla väljastatud varem kui kohalikule tegevusrühmale projektitaotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö, millega ei või alustada varem kui 1. jaanuaril 2023. Nõue on kooskõlas ka komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artikli 6 lõike 5 punktiga p. Tööde alustamine on defineeritud sama määruse artikli 2 punktis 53 järgmiselt: kas investeeringuga seotud tegevuse või ehitustööde alustamine või esimene õiguslikult siduv kohustus tellida seadmeid või kasutada teenuseid või muu kohustus, mis muudab projekti või tegevuse pöördumatuks, olenevalt sellest, kumb on varasem; tööde või tegevuse alustamiseks ei peeta maa ostmist ja ettevalmistustöid, näiteks lubade saamist või teostatavusuuringute tegemist. Samuti leidis Euroopa Kohus otsuses nr C-349/17, et kuna taotleja võttis enne abitaotluse esitamist tingimusteta ja õiguslikult siduvaid kohustusi, mistõttu olenemata lepingutest väljumise kulu suurusest ei olnud tal õigust kõne all oleva abikava raames abi saada, mis tähendab, et tööd on alustatud, kui projekti või tegevuse jaoks mõeldud seadmete esimene tellimus on tehtud tingimusteta ja õiguslikult siduva kohustuse võtmise teel enne abitaotluse esitamist, olenemata sellest, kui suur on võimalik kohustusest väljumise kulu. Sellest tulenevalt pidi toetuse saaja toetuse tagasi maksuma.

Eelnõu § 25 sätestab projektitoetuse raames toetatava tegevuse kulude abikõlblikkuse.

Lõige 1 sätestab, et abikõlblikud on eelarveprojekti kavandatud toetatava tegevuse elluviimiseks vajalikud kulud, sealhulgas investeeringuobjekti tähistamiseks vajalike sümboolite ja teavitustegevuse kulud, mis on sihtotstarbelised, mõistlikud, majanduslikult soodsaimad, üksikasjalikult kirjeldatud ja vajalikud projektitoetuse eesmärgi saavutamiseks. Nõue tuleb ELÜPS §-st 12.

Lõige 2 sätestab mitteabikõlblikud kulud.

Punkti 1 kohaselt ei ole abikõlblikud tehinguid isikute vahel, kes on tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 tähenduses seotud isikud. Isikud on omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju. Igal juhul käsitatakse seotud isikutena järgmisi isikuid: 1) abikaasad, elukaaslased või otse- või külgsuunas sugulased; 2) ühte kontserni kuuluvad äriühingud äriseadustiku § 6 tähenduses; 3) juriidiline isik ja füüsiline isik, kellele kuulub vähemalt 10% selle juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest; 4) isikule kuulub koos teiste temaga seotud isikutega kokku üle 50% juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või õigusest juriidilise isiku kasumile; 5) juriidilised isikud, kelle aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest üle 50% kuulub ühele ja samale isikule või seotud isikutele; 6) isikud, kellele

kuulub üle 25% ühe ja sama juriidilise isiku aktsia- või osakapitalist, häälte koguarvust või kasumi saamise õigusest; 7) juriidilised isikud, kelle juhatuse või juhatust asendava organi kõik liikmed on ühed ja samad isikud; 8) tööandja ja tema töötaja, töötaja abikaasa, elukaaslane või otsejoones sugulane; 9) isik on juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige (§ 9), juhtimis- või kontrollorgani liikme abikaasa või otsejoones sugulane.

Punkt 2 sätestab, et abikõlblik ei ole käibemaks, kui see on käibemaksuseaduse alusel tagasi saadav, mis tähendab, et projektitoetuse taotlejal on võimalik taotleda selle tagastamist käibemaksuseaduse alusel. Käibemaks on seega abikõlblik kulu, kui projektitoetuse taotlejal puudub õigus taotleda käibemaksu tagastust käibemaksuseaduse alusel.

Punkti 3 kohaselt ei ole abikõlblik erisoodustuselt tulumaksuseaduse § 48 lõike 4 tähenduses tasutav maks. Erisoodustus on igasugune kaup, teenus või rahaliselt hinnatav soodustus, mida antakse töötajale seoses töö- või teenistussuhtega, juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liikmeks olekuga või pikaajalise lepingulise suhtega, olenemata erisoodustuse andmise ajast.

Punkt 4 kirjeldab, et abikõlblikud ei ole riigilõiv, trahv, finantskaristus (näiteks viivis) ja vaide ning kohtumenetluse korral menetluskulu;

Punkti 5 kohaselt ei ole abikõlblik sularahamakse, lepingu sõlmimisega (näiteks õigusteenuse ja raamatupidamisteenuse kulu) või kindlustamisega seotud kulu, intress, tagatismakse ja finantsteenustega seotud muu kulu;

Punkti 6 kohaselt ei ole abikõlblikud kulud stipendiumitele ning annetustele.

Punkt 7 sätestab, et abikõlblikud ei ole nende KOVi ülesannete asendamiseks tehtavad kulutused kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõigetes 1 ja 2 nimetatud ülesannete pidevaks ülalpidamiseks, kui ülesandele ei lisata uuenduslikku lisaväärtust või innovaatilist elementi. KOVi ülesande asendamiseks tehtavad kulutused on sellised, kus toetuse abil tehakse kulutusi, mis on tegelikult üksnes KOVi ülesanded. Näiteks, kui KOV sulgeb lasteaia, mille ülalpidamine on tema ülesanne ning selle lasteaia haldamise ja ülalpidamise võtab enda kanda mittetulundusühing, siis sellise ülesande kulu on mitteabikõlblik.

Punkti 8 kohaselt ei ole abikõlblikud eksperdi või projektijuhi töötasu, sealhulgas sotsiaal- ja tulumaks ning kohustusliku kogumispensioni ja töötuskindlustusmaks, kui ekspert või projektijuht on ametnik või avaliku teenistuse töötaja või riigi või KOVi hallatava asutuse töötaja, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega. Arvestada tuleb, et ka riigi või KOVi allasutuse töötajat, kelle tööülesanded on sarnased toetatava tegevusega, käsitletakse eksperdi või projektijuhina, kelle töötasu ja sellelt arvestatud riiklikud maksud ja kindlustusmaksed ei ole abikõlblikud.

Punkti 9 kohaselt ei ole abikõlblikud sõiduauto soetamise, sealhulgas liisimise kulu. Sõiduauto on liikluseaduse § 2 punkti 71 kohaselt sõitjate vedamiseks ettenähtud auto, milles on lisaks juhikohale kuni kaheksa istekohta. Samas eriotstarbelise sõiduauto kulu on abikõlblik, kui strateegias on eriotstarbelise sõidauto soetamine kogukonnateenuse arendamiseks selgelt ja arusaadavalt põhjendatud. Selline eriotstarbeline sõiduauto võib olla näiteks tegevuspiirkonda teenindav rändkauplusauto, juuksuri-, hambaarsti- või koolibuss, invataks o jms, kui nende teeninduspiirkond on määratletud ennekoike vajaduspõhiselt, st nende teeninduspiirkond hõlmab ka selliseid piirkondi, kus teenuse tarbijaid on vähe.

Punkti 10 kohaselt ei ole abikõlblikud kulud, mis on seotud liisingulepinguga, nagu liisinguandja kasumimäär, intressi refinantseerimiskulud, üldkulud ja kindlustusmaksed.

Punkt 11 toob välja, et abikõlblikud ei ole ühistegevuse puhul partneri tegevuskulud.

Punktide 12–14 kohaselt ei ole abikõlblikud ehitusmaterjali ostmise kulud ilma ehitustegevuseta. Lisaks ei ole abikõlblik kulu sellise ehitustegevuse kulu, mida ei ole teinud ehitusteenust pakkuv ettevõtja. See tähendab, et ehitustegevus peab olema teostatud ehitusteenust pakkuva ettevõtja poolt. Ettevõtja kohustused ja pädevus on sätestatud ehitusseadustiku §-des 22 ja 23. Samuti ei ole abikõlblik selline ehitustegevus, mis ei võimalda selle elluviimise järel ehitist sihipäraselt kasutada, mis tähendab, et sellisel juhul on PRIA-l

õigus toetus tagasi nõuda. Sätted reguleerivad üksnes sellist ehitustegevust, mis on ehitusseadustiku § 4 lõike 1 kohaselt ehitise ehitamine. Seega võivad ehitise lihtsamate parendustööde kulud olla abikõlblikud, mis tähendab, et taotleja võib neid ise teha.

Punkt 15 sätestab, et abikõlblik kulu ei ole maa ja olemasoleva ehitise ostmise, üürimise ja rentimise kulu, välja arvatud kontoriruumi üürimise ja rentimise kulu ning ürituse korraldamiseks vajaliku maa ja ruumi üürimise ja rentimise kulu. Rentimise ja üürimise kulude puhul on mõeldud eelkõige pikaajalisi maa ja ehitise rentimise või üürimise kulusid, sealhulgas liisingu abil. Küll aga on abikõlblik kulu kontoriruumi pikaajaline üürimise ja rentimise kulu.

Punkt 16 kirjeldab, et võrreldes eelmise perioodiga ei ole enam abikõlblikud uue põlvkonna elektroonilise side juurdepääsuvõrgu rajamiseks tehtavad kulutused. Seda põhjusel, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium toetab nimetatud tegevust esmakordselt pilootprojektina läbi kogukondliku sidetaristu rajamise toetuse meetme. Nimetatud meetme raames on kohalikel tegevusrühmadel jt külaseltsidel võimalik taotleda toetust enda külas või külade kogumis lairiba ühenduse välja ehitamiseks.

Punkti 17 kohaselt ei ole abikõlblik kulu ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 73 lõikes 3 sätestatud kulud (näiteks põllumajandustoodete tootmise õiguste ostmine, toetusõiguste ostmine, maa ja loomade ostmine, investeringud suuremahulisse taristusse).

Punkti 18 kohaselt ei ole abikõlblik kulu enne kohalikule tegevusrühmale projektitoetuse taotluse esitamist tehtud kulu, välja arvatud ettevalmistava töö kulu.

Punkti 19 kohaselt ei ole abikõlblikud kulud, mis on tegevuse elluviimise seisukohast põhjendamatud ja ebaolulised. Näiteks sellised kulud, mis ei ole tegevuse eesmärkidega seotud. Samuti näiteks toreduslikud kulutused, mis on tehtud tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 63 tähenduses ning millega taotletakse eseme mugavust, meeldivust või ilu.

Lõige 3 sätestab, et lisaks lõikes 2 nimetatud kuludele on mitteabikõlblik kasutatud seadme, sealhulgas masina, eriotstarbelise sõiduki või mootorsõiduki soetamise ja liisimise kulu, välja arvatud kui projektitoetust taotleb VKE, mittetulundusühing või sihtasutus tõendab, et nimetatud seadme:

- 1) soetamiseks ei ole hinnapakkuja varem saanud toetust riigieelarvelistest või ELi või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi;
- 2) hind ei ületa selle turuväärtust ja on uue samaväärse seadme hinnast madalam ning
- 3) eeldatav kasutusiga on vähemalt § 33 lõikes 2 nimetatud sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 26 sätestab ostumenetluse, samuti riigihanke nõuded, mis on vajalikud selleks, et projektitoetuse taotleja selgitaks välja toetatava tegevuse kulude mõistliku maksumuse enne seda, kui ta esitab projektitaotluse PRIA-le.

Seega peab projektitoetuse taotleja järgima lõigetes 1–8 sätestatud ostumenetluse nõudeid ning kui projektitoetuse taotleja on riigihankija, peab ta järgima lõike 9 kohaselt riigihangete seadust. Nimelt ELÜPS § 12 kohaselt peavad toetuse abil tehtavad kulud olema tehtud sihtotstarbeliselt ja mõistlikult ning majanduslikult soodsaimal viisil ning kõik toetusest hüvitatavad kulud peavad olema abikõlblikud.

Lõike 1 kohaselt korraldab projektitoetuse taotleja enne projektitaotluse esitamist toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara mõistliku maksumuse väljaselgitamiseks ostumenetluse, arvestades § 24 lõikes 10 sätestatud nõuet. Kuna ostumenetlus tuleb korraldada enne taotluse esitamist, siis peab taotleja järgima, et ta ei või veel tegevuse elluviimisega alustada, sealhulgas sellega seotud siduvaid kohustusi ei tohi võtta varem, ning tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid ei tohi olla väljastatud varem kui

kohalikule tegevusrühmale projektitaotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö, millega ei või alustada varem kui 1. jaanuaril 2023.

Lõike 2 kohaselt tuleb küsida üksikeisest sõltumatute pakkujate käest vähemalt kolm võrreldavat hinnapakumust. See aitab taotlejal välja selgitada objektiivse ja mõistliku toetatava tegevuse hinna.

Lõike 3 kohaselt võib projektitoetuse taotleja küsida alla kolme hinnapakumuse, kui kolme hinnapakumust küsida ei ole objektiivselt võimalik, eelkõige kui turul on asjaomase töö, teenuse või vara pakkujaid vähe. Sellisel juhul peab projektitoetuse taotleja esitama selle kohta põhjenduse.

Lõige 4 toob välja, et hinnapakumuse peab sisaldama projektitoetuse taotleja nime, hinnapakkuja nime ja kontaktandmeid, hinnapakumuse väljastamise kuupäeva ning töö, teenuse või vara üksikasjalikku kirjeldust ning käibemaksuta ja käibemaksuga maksumust ning vajaduse korral tehniliste tingimuste loetelu, mis osutab tehnilisele spetsifikatsioonile.

Lõike 5 kohaselt sisaldab ehitustööde puhul hinnapakumuse lisaks lõikes 4 nimetatud andmetele ehitise kohta järgmisi andmeid:

- 1) ehitise nimetus;
- 2) ehitise ehitisregistri kood;
- 3) selle katastriüksuse katastritunnus, millel ehitise paikneb või millele kavandatakse ehitise ehitada;
- 4) ehitise üldkulud ja vastava kululiigi olemasolu korral ehitise või välisrajatise kulu, aluse- ja vundamendikulu, kandetarindite kulu, fassaadielementide kulu, katusekulu, ruumitarindite kulu, pinnakatte kulu, tehnosüsteemi kulu, ehitusplatsi korralduskulu ja ehitusplatsi üldkulu;
- 5) hinnapakkuja majandustegevuse registreerimise number.

Säte ei kehti ehitise lihtsamate parendustööde puhul, mis ei ole ehitusseadustiku § 4 lõike 1 kohaselt ehitise ehitamine.

Lõige 6 sätestab, et ehitustööde hinnapakumuse vormi koostab PRIA ning avaldab selle oma veebilehel.

Lõike 7 kohaselt ei või projektitoetuse taotleja küsida hinnapakumust endaga ega omavahel seotud isikutelt tulumaksuseaduse § 8 lõike 1 tähenduses. Selle piiranguga püütakse vältida projektitoetuse taotleja ja hinnapakkuja ning hinnapakkujate omavahelisest seotusest tingitud kokkuleppetehinguid ja sellest tulenevat ebatervet konkurentsikeskkonda.

Lõike 8 kohaselt ei või projektitoetuse taotleja lõikes 2 sätestatud nõude eiramiseks jaotada osadeks toetatava tegevuse raames tellitavat tööd või teenust, mis on vajalik sama eesmärgi saavutamiseks, ega soetatavat vara, mis on funktsionaalselt koos toimiv. Projektitoetuse taotleja võib jaotada toetatava tegevuse raames tellitava töö või teenuse või soetatava vara osadeks, kui see on objektiivsetel põhjustel õigustatud.

Lõike 9 kohaselt ei kohaldata lõigetes 1–8 sätestatud, kui projektitoetuse taotleja on hankija riigihangete seaduse § 5 tähenduses. Sel juhul teeb projektitoetuse taotleja enne projektitoetuse taotluse esitamist turu-uuringu riigihangete seaduse kohaselt, mille käigus selgitab välja toetatava tegevuse mõistliku hinna. Pärast projektitoetuse taotluse esitamist korraldab taotleja hanke riigihangete seaduse kohaselt. Seega peab kohalik tegevusrühm, kes on § 14 lõike 4 kohaselt riigihankekohuslane või projektitoetuse taotleja, kes osutub riigihankekohuslaseks,

järgima kõiki riigihangete seadusest tulenevaid nõudeid, sealhulgas teenuste või tööde tellimisel või kaupade soetamisel vastavalt riigihangete seaduses sätestatud piirmäärasid (näiteks on riigihangete seaduse § 14 lõike 1 punkti 1 kohaselt asjade või teenuste korral alates 30 000 eurost lihthanke piirmäär ning seega alla selle piirmäära jäävad niinimetatud väikeostud) ning lisaks enda hankekordasid.

Lõikes 10 on sätestatud projektitoetuse taotlejale nõue koostada eelarveprojekt. Projektitoetuse taotleja koostab ostumenetluse või turu-uuringu raames välja selgitatud toetatava tegevuse maksumuse põhjal eelarveprojekti, milles esitab andmed toetatavate tegevuse kogumaksumuse ja abikõlblike kulude kohta, mis peavad olema põhjendatud, üksikasjalikult kirjeldatud, tuginema tegelikele asjaoludele ning vajadusel tõendatavad. Eelarveprojekti vajalikkust on põhjendatud § 27 lõike 8 juures.

Eelnõu § 27 kirjeldab projektitoetuse määra ja suurust.

Lõike 1 kohaselt antakse projektitoetust vähemalt 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, täpsemalt:

- 1) mittetulundusühingule, sihtasutusele ja KOVile kuni 90% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest;
- 2) koostöötegevuse elluviimiseks kuni 90% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest;
- 3) kohalikule tegevusrühmale piiriülese koostöötegevuse algatamise ettevalmistamiseks kuni 100% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest;
- 4) kogukonnateenuse arendamiseks kuni 90% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest;
- 5) VKE-le kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest ning mittetulundusühingule, sihtasutusele ja KOVile kuni 60% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kui kavandatud tegevus on suunatud ettevõtluse arendamiseks;
- 6) väikelaeva, maastiku- ja mootorsõiduki, välja arvatud liikurmasina soetamiseks VKE-le, mittetulundusühingule ja sihtasutusele kuni 30% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Sätestatud toetuse määr on analoogne teiste ÜPP-strateegiakava sekkumiste toetuse määraga samalaadsete seadmete soetamiseks ning ühtlustamine aitab vältida projektitoetuse raames seadmete soetamist soodsama määraga. Mootorsõiduk on liiklusseaduse § 2 punkti 40 tähenduses mootori jõul liikuv sõiduk, välja arvatud üksnes piiratud liikumisvõimega isikule kasutamiseks ettenähtud mootoriga sõiduk, jalgratas, kergliikur, pisimopeed, robotliikur, maastikusõiduk, tramm ja sõiduk, mille valmistajakiirus ei ületa kuut kilomeetrit tunnis. Samas on mootorsõidukite puhul võimalik projektitoetust anda kuni 90% sõiduki maksumusest (punkti 4 kohaselt), kui strateegias on mootorsõiduki soetamine kogukonnateenuse arendamiseks selgelt ja arusaadavalt põhjendatud. Näiteks võivad sellisteks sõidukiteks olla tegevuspiirkonda teenindavad rändkauplusauto, juuksuri- või hambaarstibuss, invataksõiduk jms, kui nende teeninduspiirkond on määratletud ennekõike vajaduspõhiselt, st selleks on vajadus, kuid tarbijaid on tegevuspiirkonnas vähe.

Lõike 2 kohaselt ei või investeeringuga kaasneva tegevuse kohta projektitoetust anda rohkem kui 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest.

Eelnimetatud projektitoetuse määrade sätestamise aluseks on ÜPP-strateegiakava.

Lõike 3 kohaselt on projektitoetuse maksimaalne suurus ühe taotluse kohta 200 000 eurot. Nimetatud toetuse maksimaalne suurus tuleneb komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artikli 61 lõikest 3 ning ÜPP-strateegiakavast. Kui projektitoetus on vähese tähtsusega abi, siis tuleb

arvestada, et projektitoetuse suurus ei tohi ühe ettevõtja kohta koos jooksva majandusaasta ja sellele vahetult eelnenud kahe majandusaasta jooksul eraldatud vähese tähtsusega abiga ületada komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013¹⁵ artikli 3 lõiget 2 ja 3 sätestatud piirmäärasid, milleks on 200 000 eurot ning maanteetranspordi valdkonnas tegutsevatele rendi või tasu eest kaupu vedavale ettevõtjale ei tohi jooksva majandusaasta ja sellele vahetult eelnenud kahe majandusaasta jooksul maanteevedudeks antud vähese tähtsusega abi koos toetuse suurusega ületada 100 000 eurot.

Lõiked 4–7 reguleerivad ELi riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmise eeskirjade kohaldamist. Kui projektitoetus on riigiabi komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artiklite 60 ja 61 tähenduses, kohaldatakse sellele nimetatud määruses sätestatud. Kui komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artiklid 60 ja 61 ei ole kohaldatavad, antakse toetust vähese tähtsusega abina komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 tähenduses, ning selle kohaldatakse eelnimetatud määruses ja konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatud. Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 kohaldamisel tuleb lisaks kontrollida toetuse saajate vähese tähtsusega abi vaba jääki. Seda on võimalik kontrollida konkurentsiseaduse alusel asutatud riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrist aadressil www.fn.ee/riigiabi (jaotises: vähese tähtsusega abi vaba jääk). Näiteks võib komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 kohaldamine olla vajalik olukorras, kus KOVid osalevad muude valdkondade projektides, kui need, mis on nimetatud komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artikli 60 lõikes 3 või artikli 61 lõikes 2.

Projektitoetuse andmisel võetakse arvesse komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artiklis 8 sätestatud abi kumuleerimisreegleid ning vähese tähtsusega abi andmisel võetakse arvesse komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artiklis 5 sätestatud erinevateks eesmärkideks antava vähese tähtsusega abi kumuleerimisreegleid. Riigiabi ja vähese tähtsusega abi saajaks on konkurentsiseaduse § 2 lõike 1 tähenduses ettevõtja, kes osaleb ise või kelle töötaja, osanik, aktsionär, liige või juhtorgani liige osaleb toetatava tegevuse elluviimisel. Seega loetakse ettevõtjaks isikut, kes tegeleb majandustegevusega ning oluline ei ole tema õiguslik vorm.¹⁶ Seejuures ei loeta riigiabiks sellise tegevuse toetamist, millel puudub mõju ELi liikmesriikide vahelisele kaubandusele ja konkurentsile.¹⁷

Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud projektitoetuse andmise vorm. Lõike 8 kohaselt antakse projektitoetust edaspidi lihtsustatud kuluvõimalusega kindlasummalise maksena (ingl *lump sum*) ÜPP-strateegikavade määruse artikli 83 lõike 1 punkti c, täpsemalt sama artikli lõike 2 punkti b kohaselt, mis tähendab, et kindlasummaline makse suurus määratakse edaspidi kindlaks üksikjuhtumipõhiselt koostatud ja tegevuse või toimingu valimise eest vastutava asutusega eelnevalt kokku lepitud eelarveprojektidel. Lihtsustatud kuluvõimaluse rakendamist lubab ka komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artikli 7 lõige 1. Kindlasummaline makse tähendab, et selle puhul arvutatakse abikõlblikud kulud vastavalt varem PRIA-ga kokku lepitud eelarveprojekti alusel, mis põhineb toetatava tegevuse elluviimise tulemustel. Seega ei pea projektitoetuse saaja enam edaspidi iga üksikut kulu tõendava dokumendiga seostama ning seetõttu ei ole vajalik esitada tõendeid kulude abikõlblikkuse kohta, kuna nende abikõlblikkus on kindlasummalise makse puhul tõendatud juba varem. Samas peab aga edaspidi

¹⁵ Komisjoni määrus (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8).

¹⁶ Euroopa Komisjoni teatise riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses (ELT C 262, 19.7.2016, lk 1–50) on selgitatud, et riigiabi eeskirjasid kohaldatakse üksnes ettevõtjate suhtes (punkt 6) ning määrav on, kas isik realselt tegeleb majandustegevusega, s.t müüb kaupu või teenuseid (sama teatise punktis 7–10 ja 12). Kättesaadav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0719%2805%29>.

¹⁷ Vaata lähemalt Euroopa Komisjoni teatis riigiabi mõiste kohta ELi toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 tähenduses, peatükk 6.

põhjalikumalt tõendama tegevuse elluviimise tulemust. Lihtsustatud kulumeetodi kasutamise peamine eesmärk on lihtsustada määruse rakendamist nii projektitoetuse saajatele, kes ei pea enam kuludokumente esitama kui ka PRIA-le, kes ei pea enam kuludokumente kontrollima.

Eelnõu § 28 sätestab projektitaotluse esitamise ja taotluse esitamise tähtaja.

Lõike 1 kohaselt esitab projektitoetuse saamiseks projektitoetuse taotleja selleks ettenähtud tähtajal kohaliku tegevusrühma kaudu PRIA-le e-PRIAs avalduse ja selles esitatud andmeid tõendavad dokumendid (edaspidi koos *projektitaotlus*). Kohalik tegevusrühm võib esitada projektitaotluse väljaspool ettenähtud tähtaega.

Projektitoetuse taotleja sisestab projektitaotluse ja laadib üles nõutavad dokumendid e-PRIAs. Üles tuleb laadida ka need dokumendid, mida nõuab kohalik tegevusrühm rakenduskava alusel. Pärast projektitaotluse sisestamist saab taotleja, kas oma e-posti aadressil või e-PRIA teavituste blokis teavituse selle kohta, et projektitaotlus on esitatud.

Esmalt muutub esitatud projektitaotlus nähtavaks kohalikule tegevusrühmale, kelle ülesandeks on kontrollida projektitaotluse vastavust strateegiale ja rakenduskavale, hinnata esitatud projektitaotlusi ning koostada hindamistulemuste alusel PRIA-le projektitaotluste paremusjärjestusse seadmise ning projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja projektitaotluse rahastamise suuruse määramise kohta ettepanek.

Pärast kohaliku tegevusrühma poolt projektitaotluse e-PRIAs kinnitamist muutub projektitaotlus nähtavaks PRIA-le, kes teeb § 32 kohaselt projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse.

Lõike 2 kohaselt esitab projektitoetuse taotleja projektitaotluse või muu dokumendi üksnes elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu (selgitus § 16 lõike 2 juures).

Lõike 3 kohaselt teavitab PRIA oma veebilehel ja ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded projektitaotluste esitamise tähtaja.

Eelnõu § 29 toob välja projektitoetuse taotlusele esitatavad nõuded.

Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud see, et kuna edaspidi makstakse projektitoetus kindlasummalise maksena, siis see tähendab, et projektitoetuse taotleja peab projektitaotlusel põhjalikumalt kirjeldama toetatava tegevuse eesmärki ja tulemust ning seda, kuidas ta need saavutab, sest kindel summa lepitakse kokku eelarveprojektis just taotlemise etapis. Taotleja võib kavandada projekti elluviimise ühes või mitmes etapis. Etappide puhul määrab taotleja muu hulgas iga etapi elluviimise tähtaja ning kirjeldab iga etapi eesmärgi ja tulemuse, mis peab aitama kaasa kogu projekti lõppeesmärgi ja lõpptulemuse saavutamisele. Kulu loetakse tekkinuks, kui kokku lepitud tulemus on täielikult saavutatud. Seega on edaspidi äärmiselt oluline projektitoetuse taotlejal just alguses taotlemise etapis hästi läbi mõelda toetatava tegevuse eesmärk ja tulemus.

Lõike 1 kohaselt esitab projektitoetuse taotleja esitab avalduses enda kohta järgmised andmed: 1) nimi ja äriregistri kood või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kood ning taotleja esindaja nimi ja kontaktandmed;

- 2) haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 2–4 nimetatud andmed, milleks on taotluse selgelt sõnastatud sisu, taotluse esitamise kuupäev ja taotleja allkiri ning otsuse kättetoimetamise soovitav viis ning selleks vajalikud kontaktandmed;
- 3) VKE puhul teave olemasolevate töökohtade ja töötajate arvu kohta ning toetatava tegevuse tulemusel loodavate uute töökohtade kohta. VKE-de puhul on töötajate arvu küsimine oluline, sest, kui taotleja on VKE, siis peab ta vastama komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artiklis 2 nimetatud tingimustele. VKE-de kategooriasse kuuluvad need ettevõtjad, kellel on alla 250 töötaja ja kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot. VKE-de kategoorias loetakse väikesteks need ettevõtjad, kes annavad tööd alla 50 inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot. Mikroettevõtjateks loetakse need ettevõtjad, kes annavad tööd alla 10 inimesele ja kelle aastakäive või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot. Ettevõtja suuruse määramisel on üldjuhul aluseks äriregistrist kättesaadavad majandusaasta aruanded;
- 4) VKE puhul teave, kas ta on autonoomne, partner- või seotud ettevõtja;
- 5) VKE puhul teave kontserni liikmete ja tema üle lepingu või muul alusel valitsevat mõju omava ettevõtja kohta;
- 6) VKE puhul prognoositavad andmed tema jooksva majandusaasta töötajate arvu ja bilansi kogumahu kohta;
- 7) teave projektitoetuse saamiseks esitatavatele nõuetele vastavuse kohta;
- 8) seireks ja hindamiseks vajalikud andmed, milleks on komisjoni rakendusmääruse (EL) 2022/1475 VII lisa lõike 2 punktides c ja d ning lisaks strateegia meetmes, mille raames projektitoetust taotletakse, nimetatud andmed. Seega valib ja esitab projektitoetuse taotleja nimetatud määruse VII lisa lõike 2 punktides c ja d need andmed, mis tema projekti iseloomustavad: kohalikul tasandil uuenduslike tegevuste arv, teadmussiidreaga seotud tegevuste arv, sealhulgas nõustamine, koolitus ja teadmiste vahetamine kestliku, majandusliku, sotsiaalse, keskkonna- ja kliimasõbraliku tulemuslikkuse kohta; tootjaorganisatsioonide, kohalike turgude, lühikeste tarneahelate ja kvaliteedikavadega seotud tegevuste arv, sealhulgas investeringutoetus, turundustegevus jne; taastuvenergia tootmisvõimsusega (sh bioressursipõhine) seotud tegevuste arv; keskkonnakestlikkust ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise eesmärkide saavutamist toetavate tegevuste arv maapiirkondades; töökohti loovate tegevuste arv; maapiirkondade ettevõtteid, sealhulgas biomajandust toetavate tegevuste arv; arukate külade strateegiatega seotud tegevuste arv; teenustele ja taristule, sealhulgas lairibahendusele juurdepääsu parandavate tegevuste arv; tegevuste arv sotsiaalse kaasatuse valdkonnas; muudesse kui eelnimetatud kategooriatesse kuuluvate tegevuste arv.

Lõike 2 kohaselt esitab projektitoetuse taotleja lisaks lõikes 1 nimetatud andmetele toetatava tegevuse kohta järgmised andmed ja dokumendid:

- 1) selle strateegia meetme nimetus, mille raames projektitoetust taotletakse;
- 2) toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi nimetus, kirjeldus, elluviimise asukoht ja tähtaeg ning selge ja konkreetselt sõnastatud eesmärgi ja tulemuse kirjeldus;
- 3) toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi raames taotletav projektitoetuse suurus;
- 4) toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi eelarveprojekt kululiikide kaupa ja kogumaksumus;
- 5) kulude mõistlikkust tõendavad §-s 26 nimetatud dokumendid. Siinkohal peab arvestama, et § 26 kohaselt teeb taotleja enne taotluse esitamist ostumenetluse või riigihankijast taotleja turu-uuringu. Seega sisestab taotleja e-PRIAs kavandatava tegevuse eelarve või projekti eelarve kulude mõistlikkust tõendavad võrreldavad hinnapakumused, mis tõendavad, et kulu on

eelarvestatud säästlikult, otstarbekalt ning parima hinna ja kvaliteedi suhtega. Taotleja peab hinnapakumuste võtmisel lähtuma sellest, kuidas on võimalik tuvastada ja tõendada toetuse abil soetatava asja hinnamõistlikkust. Samuti on vajalik, et projektitoetuse taotleja kirjeldaks kavandataivate tegevuste etappide juures seda, milliste tõendusmaterjalidega kavatseb ta hiljem maksetaotluse etapis tulemuse saavutamist tõendada. Näiteks võib tulemuse saavutamise tõendusmaterjaliks olla foto, kui sellel on olemas asukoha ja ajatempel, samuti üleandmisakt vms;

6) ehitise ehitamise korral selle katastriüksuse katastritunnus, millel ehitise paikneb või millele kavandatakse ehitise ehitada;

7) ühistegevuse korral § 24 lõikes 5 nimetatud tegevuskava, koostöötegevuse korral sama paragrahvi lõikes 6 nimetatud koostöökokkulepe ja piiriülese koostöötegevuse algatamise korral sama paragrahvi lõikes 7 nimetatud ühiste kavatsuste kokkuleppe.

Lõike 3 kohaselt esitab projektitoetuse taotleja PRIA-le koos avaldusega järgmised dokumendid:

1) mittetulundusühingu, välja arvatud usulise ühenduse liikmete nimekiri mitte varasema kui projektitaotluse esitamisele vahetult eelnenud kuu esimese päeva seisuga, kui see ei ole mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist kättesaadav;

2) sihtasutuse puhul tema asutajate ja nõukogu liikmete nimekiri, kui see erineb mittetulundusühingute ja sihtasutuste registris olevast nimekirjast;

3) eraõigusliku juriidilise isiku puhul tema juhtimis- ja järelevalveorganitesse kuuluvate isikute nimekiri, kui see ei ole äriregistrist või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist kättesaadav;

4) kohaliku tegevusrühma puhul üldkoosoleku otsus tema projektitaotluse vastuvõtmise kohta koos üldkoosolekul osalenute nimekirjaga, milles on muu hulgas välja toodud, millist huvirühma liige esindab;

5) ehitise ehitamise korral väljavõtte ehitusprojekti joonistest koos ehitusprojekti seletuskirjaga, kui need on nõutavad ehitusseadustiku kohaselt.

Kui projektitoetuse taotleja annab avaldusel oma nõusoleku, võib PRIA vastavalt ELÜPS §-le 9 saata projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse projektitoetuse taotlejale elektrooniliselt. Otsuse võib saata isiku e-posti aadressil või peab otsus olema kättesaadav e-PRIA kaudu.

Oluline on märkida, et kohalik tegevusrühm võib strateegia meetmes ette näha projektitoetuse taotlejale täiendavate dokumentide esitamise, mis on talle vajalikud hindamiseks. Näiteks äriplaani, hinnapakumused, ehitusprojekti, rendilepingu, koolitaja elulookirjelduse vms. Rakenduskava osaks oleva strateegia meetme kirjelduses loetletud dokumentide esitamine on projektitoetuse taotlejale kohustuslik.

Eelnõu § 30 toob välja kuidas toimub projektitaotluse menetlemine ja hindamine kohalikus tegevusrühmas.

Lõike 1 kohaselt võtab esmalt projektitaotluse e-PRIAs vastu kohalik tegevusrühm olenemata selle puudustest ning kontrollib projektitaotluses nõutavate andmete ja dokumentide olemasolu ja taotluse tähtaegset esitamist. Kui koos projektitaotlusega ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente või kui esitatud dokumendis puuduvad projektitaotluse hindamiseks vajalikud andmed, nõuab kohalik tegevusrühm projektitoetuse taotlejalt vajalike andmete või dokumentide esitamist. ELÜPS § 32 lõike 3 alusel võib kohalik tegevusrühm nõuda juhul, kui ta leiab, et koos taotlusega ei ole esitatud kõiki nõutavaid dokumente või hindamiseks vajalikud

andmed puuduvad või on puudulikud, projektitoetuse taotlejalt täiendavate andmete esitamist. Seega on kohalikul tegevusrühmal õigus küsida taotlejalt vajalike andmete ja dokumentide esitamist, kuid üksnes neid, mis on vajalikud tema ülesannete täitmiseks. Kohalik tegevusrühm annab taotlejale taotluse hindamiseks vajalike andmete ja dokumentide esitamiseks mõistliku tähtaja. Nõutud andmete ja dokumentide esitamata jätmise korral teeb kohalik tegevusrühm taotlusele vastava märkme ja jätab ELÜPS § 32 lõike 4 alusel taotluse hindamata. See tähendab, et kohalik tegevusrühm jätab hindamata taotluse, kui taotleja ei ole esitanud ELÜPS § 32 lõike 3 alusel küsitud andmeid või dokumente, mis on vajalikud taotluse hindamiseks. Kohalik tegevusrühm jätab nimetatud taotlused hindamata ning esitab need PRIA-le märkega, et taotlust ei hinnatud. PRIA jätab taotluse läbi vaatamata ilma puuduste kõrvaldamiseks tähtaega määramata.

Lõike 2 kohaselt on ainult kohaliku tegevusrühma ülesanne kontrollida projektitoetuse taotleja, projektitaotluse ja toetatava tegevuse vastavust strateegias, sealhulgas strateegia meetmes, ja rakenduskavas esitatud nõuetele.

Lõiked 3–7 kirjeldavad, kuidas toimub hindamine kohalikus tegevusrühmas. Strateegias ja rakenduskavas esitatud nõuetele vastavaid projektitaotlusi hindab § 12 punktis 6 nimetatud kohaliku tegevusrühma töörühm strateegias või rakenduskavas esitatud hindamiskriteeriumite alusel ning teeb strateegia meetme eelarve piires põhjendatud ettepaneku projektitaotluste paremusjärjestusse seadmise või projektitaotluste hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavuse kohta ning iga projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise ja projektitaotluse rahastamise suuruse kohta lähtuvalt strateegiast ja rakenduskavast. Samuti hindab töörühm projektitaotluses esitatud toetatava tegevuse vastavust strateegias, sealhulgas strateegia meetmes, või rakenduskavas esitatud nõuetele. See tähendab, et projektitaotlusi hindavad selleks tarbeks spetsiaalselt moodustatud töörühm. Projektitaotlusi hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel, mis on toodud strateegias ja strateegia meetmes ning on avalikustatud kohaliku tegevusrühma veebilehel enne projektitaotluste vastuvõtu algust. Projektitaotlusi hindava töörühma liikmeteks ei tohi olla kohaliku tegevusrühma juhatuse liikmed. Juhatuse liikmete lahusus töörühmast on vajalik eeskätt funktsioonide lahususe ning seeläbi läbipaistvama menetluse tagamiseks. Töörühma ei tohi kuuluda ka kohaliku tegevusrühma töötajad (tegevjuht, meetmenõustaja, projektikoordinaator vms) ja isikud, kes nõustavad projektitoetuse taotlejaid, kuna taotlejaid nõustades võib hindamisel tekkida huvide konflikt, mis seab kahtluse alla hindamisprotsessi läbipaistvuse.

Lõigete 5 ja 6 kohaselt võib kohalik tegevusrühm jätta projektitaotlused hindamata, kui projektitoetuse taotleja ei ole õigel ajal esitanud vajalikke andmeid ja dokumente või kui projektitaotlus ei vasta strateegias, sealhulgas strateegia meetmes või rakenduskavas, esitatud nõuetele. Kohalik tegevusrühm jätab hindamata ka kohaliku tegevusrühma enda esitatud projektitaotluse (põhjendus § 23 lõike 3 juures).

Lõike 7 kohaselt esitab kohalik tegevusrühm hinnatud projektitaotluse koos lõikes 3 sätestatud ettepanekuga ning § 12 punktis 9 sätestatud protokolliga ja teabega PRIA-le 20 tööpäeva jooksul arvates nimetatud ettepaneku kohta otsuse vastuvõtmisest. PRIA teeb nende nõuetekohaseks tunnistatud projektitoetuse taotluste osalise või täieliku rahuldamise otsuse, mille kohta on kohalik tegevusrühm teinud taotluste rahastamissettepaneku § 32 kohaselt. Võrreldes eelmise perioodiga on muutunud see, et edaspidi ei reguleerita määruses enam kohaliku tegevusrühma organit, kes peab nimetatud ettepaneku vastu võtma. Seega võib edaspidi kohalik tegevusrühm ise otsustada, kas ettepaneku võtab vastu üldkoosolek, juhatuse või põhikirjas kehtestatud muu organ, näiteks töörühm. Oluline on, et otsuste, sealhulgas ettepaneku vastu võtmisel järgitakse

alati § 5 lõigetes 2 ja 3 sätestatud huvirühmade osakaalu nõudeid ja huvide konflikti vältimise nõuet.

Eelnõu § 31 sätestab projektitoetuse taotleja ja projektitaotluse nõuetele vastavuse kontrollimise PRIAs.

Lõige 1 toob välja, et PRIA pädevuses on kontrollida hinnatud projektitaotluse nõuetele vastavust ja selles esitatud andmete õigsust ning projektitoetuse taotleja ja toetatava tegevuse vastavust ELi õigusaktides, ELÜPSis, ÜPP-strateegiakavas ja määruses sätestatud nõuetele.

Lõige 2 täpsustab, et PRIA kontrollib ainult nende projektitoetuse taotlejate nõuetele vastavust, kelle projektitaotlused kuulusid paremusjärjestuse kohaselt projektitoetusteks ettenähtud eelarveliste vahendite piires täielikule või osalisele rahuldamisele, ja ainult nende taotlejate projektitaotluste nõuetele vastavust. Samuti on PRIA-l võimalik juhul kui mõni taotleja näiteks loobub oma tegevuse elluviimisest või tema taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse kehtetuks, menetleda paremusjärjestuse ettepanekus järgmisel kohal oleva taotleja taotlust, mille kohta on kohalik tegevusrühm teinud nn tingimusliku rahastamissetpaneku. Tingimuslik tähendab seda, et kui esinevad vajalikud tingimused, mille kohaselt sellise taotleja taotlus ja toetatav tegevus vastavad küll kohaliku arengu strateegiale ja rakenduskavale, kuid taotlus jäi algselt mingil põhjusel paremusjärjestuses allapoole, samas eespool olev taotleja ei jätka menetluses osalemist, mistõttu on PRIA-l võimalik menetleda allpool oleva ehk järgmisel kohal oleva taotleja taotlust.

Eelnõu § 32 sätestab alused projektitaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemiseks.

Lõige 1 toob välja, et kui projektitaotlus on nõuetekohane ja vastab vajaduse korral hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldab PRIA projektitaotluse projektitoetusteks ettenähtud vahendite piires strateegias või rakenduskavas esitatud projektitaotluste hindamise tingimuste kohaselt (näiteks hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestusse seatud parimad taotlused).

Lõige 2 toob välja, et projektitaotlus on nõuetele vastav, kui projektitoetuse taotleja, projektitaotlus ja toetatav tegevus vastavad ELi õigusaktides, ELÜPSis, ÜPP-strateegiakavas, määruses, strateegias ja rakenduskavas sätestatud nõuetele.

Projektitaotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuste tegemisel peab PRIA muu hulgas kontrollima kohaliku tegevusrühma §-s 10 nimetatud strateegia rakendamise eelarve kasutamist, et taotletava projektitoetuse toetuse suurus ei ületaks kohaliku tegevusrühma strateegia rakendamise eelarvet.

Lõige 3 sätestab, et kui projektitaotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud, võib PRIA teha projektitaotluse osalise rahuldamise otsuse, vähendades projektitoetuse summat ELÜPS § 28 lõike 5 alusel mitteabikõlblike kulude võrra. PRIA poolse lõpliku otsuse tegemisel võetakse otseselt aluseks kohaliku tegevusrühma tehtud rahastamissetpanek, mis sisaldab iga taotluses nimetatud tegevuse rahastamise suurust. PRIA ei saa rahastamissetpanekus toodud summat suurendada, küll aga on seda võimalik tal vähendada, juhul kui see sisaldab näiteks mitteabikõlblike kulusid. Näiteks saab summat vähendada tingimusel, et saavutatakse toetatava tegevuse eesmärgid. Nimelt on PRIA-l endiselt abikõlblike kulude kontrolli tegemise kohustus, mis tuleneb EL-i õigusest ning on ka otstarbekas, kuna PRIA teeb ka lõpliku otsuse

taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta. Nimelt ühissätete määruse artikli 33 lõike 3 punkti d kohaselt edastab kohalik tegevusrühm taotlused rahastamiskõlblikkuse lõpliku kontrolli eest vastutavale asutusele, mis viitab sellele, et abikõlblikkust ei kontrolli kohalik tegevusrühm. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta projektitaotluste paremusjärjestust, sest paremusjärjestus on moodustatud enne toetuse summa vähendamist.

Lõige 4 sätestab, et kui projektitoetuse taotleja ja projektitaotluse nõuetele vastavuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et projektitoetuse taotleja, projektitaotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele, teeb PRIA ELÜPS § 28 lõike 3 alusel projektitaotluse rahuldamata jätmise otsuse. ELÜPS § 28 lõike 3 kohaselt tehakse lisaks ELi õigusaktides sätestatud alustele maaelu arengu toetuse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest: 1) taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta toetuse andmise ja kasutamise nõuetele, kui ELi õigusaktidest ei tulene teisiti; 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist; 3) taotlust ei rahuldata ELÜPS § 28 lõike 1, 2, 6, 7 või 8 kohaselt; 4) taotluses või taotluse menetluse käigus on teadlikult esitatud valeandmeid.

Lõike 5 kohaselt teeb PRIA projektitaotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või projektitaotluse rahuldamata jätmise otsuse 50 tööpäeva jooksul arvates päevast, mil kohalik tegevusrühm esitas PRIA-le § 30 lõikes 7 nimetatud ettepaneku ja dokumendid ELÜPS § 28 lõigete 3 või 8 alusel.

Lõike 6 kohaselt teeb PRIA kohaliku tegevusrühma esitatud projektitaotluse puhul projektitaotluse osalise või täieliku rahuldamise otsuse või projektitaotluse rahuldamata jätmise otsuse 50 tööpäeva jooksul arvates kohaliku tegevusrühma projektitaotluse esitamisest PRIA-le ELÜPS § 28 lõigete 3 või 8 alusel.

Eelnõu § 33 sätestab projektitoetuse saajale esitatavad toetatava tegevuse elluviimise ja kestuse nõuded.

Lõike 1 kohaselt peab projektitoetuse saaja viima toetatava tegevuse ellu, sealhulgas esitama kõik tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid, ja võtma projektitoetuse abil ehitatud, renoveeritud või soetatud vara sihipäraselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029, seejuures:

1) viima toetatava tegevuse ellu eelarveprojekti kohaselt ning saavutama toetatava tegevuse eesmärgi ja tulemuse. See tähendab, et toetatava tegevuse elluviimine, sealhulgas selle etapi elluviimine ei tohi erineda sellest, mis on algselt projektitaotluse raames, sealhulgas eelarveprojekti kohaselt kokku lepitud. Seega peab toetatav tegevus, sealhulgas selle etapp olema olema ellu viidud samaväärselt sellega, mis esialgselt taotlusel kavandati ja eelarveprojekti kokku lepiti. Tegevuse muutmisel tohib seda asendada ainult samaväärsete tegevustega, näiteks samaliigiliste materjalidega (ELÜPS § 29). Näiteks kui projektitaotlusel kavandas taotleja ehitada kivikatuse, ei tohi ta kivikatust asendada plekk-katusega, sest tegu ei ole samaväärse materjaliga. Kui toetatava tegevuse eesmärk ja tulemus jääb saavutamata, siis PRIA toetust välja ei maksa;

2) toetatava tegevuse mitmes etapis elluviimise korral alustama esimese etapiga hiljemalt üheksa kuu jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest. Võrreldes eelmise perioodiga on tegemist uue sättega. See tähendab, et taotleja peab kavandama oma tegevuse elluviimise nii, et esimese tegevuse etapiga oleks võimalik alustada hiljemalt

ühiksa kuu jooksul pärast projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemist. Tegevuse etapiga alustamise tõendamiseks sobib näiteks tellimuse kinnitus, akt või muu asjakohane dokument;

3) ühistegevuse elluviimise korral viima tegevuskava ellu kuni kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029;

4) koostöötegevuse elluviimise korral viima tegevuse ellu kolme aasta jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029.

Lõike 2 kohaselt tagab projektitoetuse saaja toetatava tegevuse sihtotstarbelise kestuse, sealhulgas säilitab ja kasutab projektitoetuse abil ehitatud, renoveeritud või soetatud vara sihtotstarbeliselt, vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui taotleja on VKE, ning vähemalt viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa maksmisest, kui taotleja ei ole VKE (edaspidi koos *sihipärase kasutamise periood*). Projektitoetuse abil ehitatud, renoveeritud või soetatud vara mittesihipärase kasutamise korral peab toetuse saaja PRIA nõudmisel saadud toetusraha tagasi maksma ELÜPS §-de 123–126 alustel ja korras. Projektitoetuse saaja tagab toetatava tegevuse kestuse, mida on võimalik ajaliselt järjepidevalt sihipäraselt kasutada, – eelkõige ehitatud või renoveeritud ehitist või soetatud vara –, seega näiteks ühekordse ürituse korraldamise puhul saabki seda ellu viia vaid ühel korral.

Seadme soetamisel liisinguga tuleb arvestada, et ka selle puhul peab järgima kõiki eelnimetatud nõudeid, mis tähendab, et soetatud seade tuleb sihipäraselt kasutusse võtta hiljemalt kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest ning lisaks tuleb seadet säilitada ja kasutada sihtotstarbeliselt veel vähemalt kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 34 toob välja projektitoetuse saaja kohustused.

Lõike 1 kohaselt peab projektitoetuse saaja täitma sihipärase kasutamise perioodi lõpuni järgmisi kohustusi:

- 1) võimaldama teostada auditit, järelevalvet ja muid toetuse saamisega seotud kontrollid ning osutama selleks igakülgset abi, sealhulgas võimaldama viibida projektitoetuse saaja kinnisasjal, ehitises ja ruumis ning läbi vaadata dokumente ja vara kohapeal. Näiteks lükatakse projekti- või maksetaotlus tagasi, kui toetuse saaja või tema esindaja takistab kohapealse kontrolli tegemist, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral;
- 2) esitama auditi, järelevalve teostamiseks või muu kontrolli tegemiseks vajalikud andmed ja dokumendid määratud tähtaja jooksul;
- 3) teavitama viivitamata PRIA-t ja kohalikku tegevusrühma taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavast asjaolust, sealhulgas tegevusega seotud vara üleandmisest teisele isikule;
- 4) eristama selgelt oma raamatupidamises projektitoetuse kasutamise seotud kulud ning neid kajastavad kulu- ja maksedokumentid muudest kulu- ja maksedokumentidest. Nõue tuleb ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 123 lõike 2 punkti b alapunktist i, mille kohaselt põllumajandustootjad, teised toetuse saajad ja muud sekkumise rakendamises osalevad asutused on teadlikud neile antud toetusest tulenevatest kohustustest ning kasutavad, kas eraldi raamatupidamissüsteemi või nõuetekohaseid raamatupidamiskooide kõikide tegevusega seotud tehingute jaoks, kui see on asjakohane;
- 5) säilitama projektitoetusega seotud dokumente vähemalt sihipärase kasutamise perioodi lõpuni;
- 6) näitab avalikkusele, et tegemist on EAFRD toetuse abil elluviidava tegevusega, ning kasutab selleks ettenähtud sümboleid ja teavitustegevusi komisjoni rakendusmääruses (EL) 2022/129 sätestatud nõuete kohaselt. See tähendab, et projektitoetuse saaja peab hiljemalt viimase

maksetaotlusega esitama tõendid selle kohta, et tema investeringuobjekt on tähistatud nõuetekohaste sümbolitega.

Lõike 2 kohaselt peab projektitoetuse saaja vastama § 23 lõike 2 punktides 2 ja 3 ning 7 sätestatud nõuetele – tal ei ole riikliku maksu võlga, ta ei ole saanud ega taotle taotluses sisalduva sama kulu kohta toetust muudest vahenditest ning tal ei ole kehtivat karistust karistusseadustiku §-s 49¹, 209, 209¹, 210, 294, 296, 298, 298¹, 300¹, 372, 373 või 384 sätestatud süüteo toimepanemise eest – kuni PRIA poolt viimase toetusosa maksmiseni.

Lõike 3 kohaselt peab projektitoetuse saaja vastama § 23 lõike 2 punktis 5 sätestatud nõuetele – tema suhtes ei toimu likvideerimismenetlust ega ole nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist või tal ei ole kehtivat registrist kustutamise hoiatust – kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Lõike 4 kohaselt esitab projektitoetuse saaja kohaliku tegevusrühma või PRIA nõudmisel projektitoetuse kasutamise seotud seireks ja hindamiseks vajalikud andmed, milleks on selle strateegia meetmes, mille raames projektitoetust saadi, nimetatud andmed. Projektitoetuse saajalt võidakse nimetatud andmeid küsida kuni strateegiakava järelhindamise lõpetamise kuupäevani, mis ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 140 alusel peab olema lõpule viidud 31. detsembriks 2031.

Lõike 5 kohaselt peavad lisaks lõigetes 1–4 sätestatud kohustustele projektitoetuse saajal olema täidetud järgmised toetuse abil ehitatud, renoveeritud või soetatud vara sihipäraseks kasutamiseks vajalikud eeldused:

1) hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks on ehitusluba või ehitusteatis ehitisregistrist kättesaadav, kui see on nõutud ehitusseadustiku kohaselt. Eelmisel perioodil pidi ehitise ehitamisel olema ehitusluba või ehitusteatis juba taotlemise hetkel ehitisregistrist kättesaadav, kuid edaspidi alles hiljemalt esimese maksetaotluse esitamise ajaks, mis on taotlejaid vähem koormav;

2) hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks on ehitise kasutusluba või kasutusteatis ehitisregistrist kättesaadav, kui see on nõutud ehitusseadustiku kohaselt.

Eelnõu § 35 kirjeldab projektitoetuse maksmise tingimusi ning maksetaotluse ja tegevuste elluviimist tõendavate dokumentide esitamist.

Lõike 1 kohaselt makstakse projektitoetus kindlasummalise maksena PRIA-ga eelnevalt kokku lepitud eelarveprojekti alusel, milles on arvestatud asjakohast projektitoetuse määra. See tähendab, et võrreldes eelmisega perioodiga ei pea projektitoetuse saaja enam koos maksetaotlusega kuludokumente esitama.

Lõige 2 toob välja, et projektitoetuse saaja esitab toetuse väljamaksmiseks pärast toetatava tegevuse või selle tegevuse etapi täielikku elluviimist ning toetatava tegevuse või selle etapi eest täielikult tasumist PRIA-le e-PRIA kaudu kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt projektitaotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid hiljemalt 30. juunil 2029, järgmised dokumendid:

1) kogu projekti või projekti etapi kohta maksetaotluse. Lõikest 5 tulenevad andmed, mille projektitoetuse saaja maksetaotluses esitab: projektitoetuse saaja nimi ja äriregistri kood või mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri kood ning selle projektitaotluse viitenumber, mille kohta maksetaotlus esitatakse, teave ja kinnitus selle kohta, et elluviidud tegevuse on

täielikult tasutud, teave tegevuse elluviimisega seotud punktides 2–4 nimetatud dokumentide kohta. Maksetaotlusega tuleb esitada ka lõikes 2 nimetatud asjakohased dokumendid;

2) aruanne, mis sisaldab elluviidud tegevuse või selle etapi ning eesmärgi täitmise ja tulemuse saavutamise kirjeldust;

3) dokument, mis tõendab, et tegevus või selle etapp on ellu viidud ning eesmärk täidetud ja tulemus on saavutatud;

4) liisingu puhul liisinguleping, millest selgub liisingulepingu lõppemise tähtpäev ja liisingueseme üleandmist tõendav dokument. Seadme soetamisel liisinguga tuleb arvestada, et ka selle puhul tuleb järgida sissejuhatavas lauseosas sätestatud, mille kohaselt maksab PRIA toetuse välja siis, kui toetatava tegevuse või selle tegevuse etapp on täielikult elluviidud, mis tähendab, et liisinguga soetatud seade peab olema taotleja kasutuses, ning toetatava tegevuse või selle etapi eest on täielikult tasutud, mis tähendab, et liisingulepingu alusel on seadme eest maksed täielikult tasutud.

Eelnimetatud dokumentidega tõendab projektitoetuse saaja toetatava tegevuse või selle etapi elluviimise vastavust tema projektitaotlusele ja PRIA-ga eelnevalt kokku lepitud eelarveprojektile. Projektitaotlusel määrab taotleja toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi nimetuse, kirjelduse, elluviimise asukohta ja tähtaja ning selge ja konkreetset sõnastatud eesmärgi ja tulemuse kirjelduse, samuti toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi raames taotletava projektitoetuse suuruse ning toetatava tegevuse, sealhulgas tegevuse mitmes etapis elluviimise korral selle iga etapi eelarveprojekti kululiikide kaupa ja kogumaksumuse. Toetatav tegevus, sealhulgas selle etapid peavad olema ellu viidud kahe aasta jooksul ning iga maksetaotlus tuleb esitada pärast tegevuse iga etapi elluviimist ja selle etapi eest täielikult tasumist. Eesmärkide või tulemuste osalisel saavutamisel jääb projektitoetus osaliselt välja maksmata. Seega on edaspidi oluline projektitoetuse taotlejal just alguses taotlemise etapis hästi läbi mõelda toetatava tegevuse eesmärk. Näiteks, kui projektitoetuse taotleja kavandab soetada täpselt kolm ahju, peab ta vastavad kolm ahju ka soetama. Samas peab vaatama iga projekti eraldi. Näiteks kui kavandatud tulemust, milleks on ühe töökoha loomine, ei saavutata, tuleb kogu projektile makstud toetus tagasi nõuda. Kui projektis tuleb saavutada mitu tulemust, see tähendab elemendid, millest igaüks võib iseenesest olla tulemus, on proportsionaalne toetuse vähendamine või tagasinõudmine võimalik, kui projekti olemus ja eesmärgid seda võimaldavad. Seega sõltub toetuse vähendamine või tagasinõudmine asjaoludest ning seda hinnatakse iga juhtumi puhul eraldi. Seega ELÜPS § 13 lõike 3 kohaselt, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust.

Kuna edaspidi peab tegevuse tulevast elluviimist tõendama juba alguses projektitaotluse menetlemise etapis eelarveprojekti ja kulude mõistlikkust tõendavate dokumentidega, on edaspidi väga oluline, et projektitoetuse taotleja mõtleks juba taotlema tulles hästi läbi, kuidas ta hiljem maksetaotluse etapis kavatseb toetatava tegevuse elluviimist tõendada.

Lõiked 3 ja 4 kirjeldavad ühis- ja koostööprojekti maksetaotluste ja lõikes 2 nimetatud dokumentide esitamist. Dokumendid esitatakse vastavalt ühis- ja koostööprojekti elluviimise perioodi pikkusele.

Eelnõu § 36 kirjeldab projektitoetuse maksmist ja maksmisest keeldumist.

Projektitoetuse maksmine toimub projektitoetuse saajale kindlasummalise maksena eelnevalt PRIA-ga kokku lepitud eelarveprojekti alusel.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA vastuvõetud maksetaotluses ja § 35 lõikes 2 nimetatud dokumentides esitatud andmete õigsust ja eelarveprojektile vastavust ning projektitoetuse saaja tegevuse vastavust ELi asjakohastele õigusaktidele, ELÜPSi ja selle alusel kehtestatud õigusaktidele ning eelarveprojektile.

Lõike 2 kohaselt teeb PRIA projektitoetuse väljamakse 40 tööpäeva jooksul projektitoetuse saaja arvelduskontole pärast projektitaotluse rahuldamise otsuses kinnitatud kindlasummalise makse aluseks olevate toetatavate tegevuste elluviimist ning eesmärkide ja tulemuste saavutamist tõendavate kõigi § 35 lõikes 2 nimetatud nõuetekohaste dokumentide esitamisest.

Lõike 3 kohaselt teeb PRIA projektitoetuse maksmisest keeldumise otsuse ELÜPS § 13 lõigetes 3 ja 4 ning § 28 lõikes 3 sätestatud juhtudel 25 tööpäeva jooksul arvates projektitoetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teada saamisest. ELÜPS § 13 lõike 3 kohaselt, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust. Nimetatud mõistete sisustamisel on ka uuel perioodil asjakohane juhendada eelmisel perioodil 2014–2020 kehtinud komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014¹⁸ artiklis 35 toodud suunistest:

- 1) nõuete rikkumise raskusaste sõltub eelkõige selle tagajärgede olulisusest, võttes arvesse võetud kohustuste eesmärki, mida ei ole täidetud;
- 2) nõuete rikkumise ulatus sõltub eelkõige selle mõjust kogu tegevusele;
- 3) kestus sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või sellest, kas seda mõju on võimalik mõistlike vahenditega lõpetada;
- 4) kordumine sõltub sellest, kas ühe ja sama toetuse saaja puhul on avastatud samalaadseid rikkumisi seoses ühe ja sama meetme või tegevusliigiga eelmise või kestva programmiperioodi jooksul.

Tahtlikkus sõltub eelkõige isiku teadlikust tegevusest, mis on suunatud toetuse saamise või selle suuruse mõjutamisele, eesmärgiga saada alusetult toetust.

ELÜPS § 13 lõike 4 kohaselt teeb PRIA toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused (ELÜPS § 28 lõige 3). Näiteks tehakse maksmisest keeldumise otsus, kui projektitaotlusel näidatud tegevused ei ole eesmärgipäraselt ellu viidud. Sellisel juhul võib PRIA tunnistada projektitaotluse rahuldamise otsuse täielikult või osaliselt kehtetuks (lõige 4).

Eelnõu § 37 reguleerib dokumentide säilitamise.

Määruse alusel esitatud dokumente säilitab PRIA vähemalt kuni 31. detsembrini 2039. Nõue tuleneb komisjoni määruse (EL) 2022/2472 artiklist 13, mille kohaselt tuleb riigabi andmisega seotud andmeid säilitada kümme aastat alates abikava kohaselt viimase üksikabi andmisest.

Eelnõu § 38 toob välja toetuse saaja andmete avalikustamise.

PRIA teavitab kohalikku tegevusrühma ja projektitoetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras. Nimetatud määruse artikli 98 kohaselt tagavad liikmesriigid

¹⁸ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73).

EAFRDst toetuse saajate andmete iga-aastase tagantjärele avaldamise. EAFRDst toetuse saajate suhtes kohaldatakse ühissätete määruse artikli 49 lõike 3 punkte a, b, d – j ja l ning artikli 49 lõiget 4. See tähendab, et PRIA avalikustab oma veebilehel projektitoetuse saaja ja tema projekti kohta järgmised andmed: juriidilisest isikust toetuse saaja nimi ning riigihangete puhul töövõtja nimi, tegevuse nimetus, tegevuse eesmärk, tegevuse alguskuupäev, tegevuse eeldatav või tegelik lõpule viimise kuupäev, tegevuse kogumaksumus, asjaomane fond, asjaomane erieesmärk ning tegevuse ja asjaomase riigi asukohatähis või asukohatuvastus, samuti ELi kaasrahastamise määr. Iga liikmesriik avaldab selle teabe ühel ainsal veebilehel. Nimetatud teave on avalikkusele kättesaadav kaks aastat alates selle esialgsest avaldamisest. Liikmesriigid ei avalda toetuse saaja nime, kui toetuse saajale ühe aasta jooksul makstav toetus on 1 250 eurot või väiksem. PRIA teavitab toetuse saajaid sellest, et neid puudutavad andmed avaldatakse ning et ELi finantshuvide kaitsmise eesmärgil võivad ELi ja liikmesriikide auditeerimis- ja uurimisorganid neid andmeid töödelda.

Eelnõu § 39 kirjeldab rakendussätteid.

Lõike 1 kohaselt viib kohalik tegevusrühm oma põhikirja § 4 lõikes 7 sätestatud nõudega vastavusse hiljemalt 31. detsembriks 2023. Arvestades, et üldkoosoleku kokkukutsumine on kohalikele tegevusrühmadele ajamahukas protsess, antakse neile 2023 aasta lõpuni aega viia oma põhikirjad § 4 lõikes 7 sätestatud uue nõudega kooskõlla: kohalik tegevusrühm näeb oma põhikirjas ette need juhtumid, kui üldkoosolek või juhatus ei ole otsustusvõimeline, siis millisel teisel organil on sel juhul otsuse tegemise õigus.

Lõike 2 kohaselt ei pea kohalik tegevusrühm 2023. aastal rakenduskava või selle muudatust PRIA-le esitama § 12 punktis 11 sätestatud nõude kohaselt. See tähendab, et 2023. aastal ei pea kohalik tegevusrühm esitama koostatud rakenduskava PRIA-le teadmiseks hiljemalt eelneva kalendriaasta 30. novembriks või rakenduskava muudatust vähemalt 30 tööpäeva enne kavandatud projektitoetuse taotlusvooru algust. Kuna kohalik tegevusrühm esitab kohaliku tegevusrühma toetuse taotluse 2023. aastal alles juunis, siis ei ole kohalikul tegevusrühmal otstarbekas esitada rakenduskava 30. novembriks PRIA-le.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

Eelnõus nimetatud ELi õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

LEADER avaldab positiivset mõju maapiirkonna regionaalarengule, majandusarengule, sealhulgas ettevõtlusele, sotsiaal-majanduslikule arengule ning keskkonnale.

Eelmisel perioodil 2014–2020 oli kohalike tegevusrühmadega hõlmatud 499 457 inimest Eesti elanikkonnast ning strateegiatega 99% maapiirkonnast.

Määrusel on positiivne mõju maapiirkonna regionaalarengule. Nimelt on LEADERi üks peamine eelis riiklike lähenemistega võrreldes otsustustasandi kohalikule elanikule lähemale toomine ning piirkondlike eripärade parem arvestamine. See tähendab, et LEADERit rakendatakse strateegiate alusel, mis koostatakse konkreetsete tegevuspiirkondade kohta tuues seeläbi otsustustasandi kohalikule elanikule lähemale (nn alt-üles põhimõte). See arendab kohaliku initsiatiivi, viies toetuse andmise otsustustasandi kohapeale, et suurendada kohalike inimeste huvi oma tegevuspiirkonna arengu ja samas sellega kaasneva vastutuse vastu. Strateegiate koostamise ja rakendamise protsessis osalemine suurendab tegevuspiirkonna elanike võimalust kaasa rääkida ühiskonnaelus ja seda mõjutada tegevuspiirkonna arengu kavandamise ja selle elluviimise kaudu.

Määrusel on positiivne mõju ka maapiirkonna majandusarengule. LEADERil on otsene mõju maapiirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna arengule – aitab tagada regionaalselt tasakaalustatud majandusarengu läbi alt-üles lähenemise. Strateegiad võimaldavad ühtselt vaadelda maaelu konkurentsivõime, keskkonna ja elukvaliteedi parandamise ning nende mitmekesistamise eesmärke. Kohalike tegevusrühmade üheks ülesandeks on tegevuspiirkonna elavdamine kogukondades ühtsustunde loomiseks ja ühistegevuse arendamiseks, erinevate sidus- ja huvirühmade koostöö laiendamiseks ning kohaliku tasandi valitsemise parendamiseks. LEADER suurendab maapiirkonna VKE-de konkurentsivõime parandamist ennekõike läbi ühistegevuse, sotsiaalse kaasatuse, uute töökohtade loomise, teenuste, sealhulgas IT-teenuste ja kogukonnateenuste kättesaadavuse kaudu. Oluline roll on tegevuspiirkondlike eripärade ja kohalike ressursside, sealhulgas inimkapitali paremal kasutamisel, tegevuspiirkonnas uuenduslike lahenduste kasutusele võtmisel ja kohaliku toidu tootmise arendamisel. Ettevõtjatele suunatud tegevuste kaudu on LEADERil positiivne mõju tegevuspiirkondade majanduse arengule eelkõige seeläbi, et luuakse ja säilitatakse uusi töökohti ning mitmekesistatakse maapiirkonna ettevõtlust.

Määrusel on positiivne mõju ka maapiirkonna sotsiaal-majanduslikule arengule. LEADER on varasematel perioodidel tõestanud oma efektiivsust parandades maapiirkondade sotsiaal-majandusliku olukorda ning luues uusi töökohti. LEADER on oluliselt aidanud kaasa üldisele elukvaliteedi parandamisele maapiirkondades, toetades kogukondasid ning ettevõtjaid kohaliku elu edendamisel. LEADERi erieesmärkideks on eelkõige vaesuse vähendamine, soolise võrdsuse suurendamine ja põhiteenuste kättesaadavus sotsiaalse heaolu tagamiseks. Uuel perioodil 2023–2027 on LEADERil otsene positiivne mõju ka inimeste heaolule ja sotsiaalsele kaitsele, sest kohalikel tegevusrühmadel on edaspidi võimalus rakendada ka ühisstrateegiat, mis panustab lisaks ESF+ eesmärkide saavutamisse, milleks on parandada võrdset ja õigeaegset juurdepääsu kvaliteetsetele, kestlikele ja taskukohastele teenustele, sealhulgas teenustele, millega parandatakse eluaseme ja isikukeskse hoolduse, sealhulgas tervishoiu kättesaadavust; ajakohastada sotsiaalkaitsesüsteeme, sealhulgas parandada juurdepääsu sotsiaalkaitsele, pöörates erilist tähelepanu lastele ja ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; parandada tervishoiusüsteemide ja pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavust, sealhulgas puuetega inimeste jaoks.

Määrusel on positiivne mõju ka maapiirkonna keskkonna arengule. LEADERi üheks erieesmärgiks, millest lähtuvalt koostatakse ka strateegiaid, on keskkonna- ja kliimasõbralike, sealhulgas bio- ja ringmajandust propageerivate, lahenduste välja töötamine ja nende rakendamine, samuti säästev metsamajandus.

Suurimaks muudatuseks on uuel perioodil määruses lihtsustatud kulumeetoditele üleminek nii kohaliku tegevusrühma toetuse kui projektitoetuse puhul. Seega on kohalikul tegevusrühmal ja projektitoetuse saajal edaspidi väiksem halduskoormus, sest kohaliku tegevusrühma toetus hüvitatakse ühtse määra alusel ja projektitoetus kindlasummalise makse vormis ning seega ei pea toetuse saajad edaspidi enam iga üksikut kulu tõendama ega PRIA seda kontrollima, sest kuludokumente ei esitata. Siiski jääb kohalikele tegevusrühmale ja projektitoetuse saajale ka edaspidi kohustus esitada tegevuse elluviimise ja kasutamise kohta PRIA-le kõik vajalikud andmed ja dokumendid, mis on määruses nõutud. Lihtsustatud kulumeetodi kasutamise peamine eesmärk on LEADERi rakendamise lihtsustamine nii kohalikele tegevusrühmadele, projektitoetuse saajatele kui ka PRIA-le.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

ÜPP-strateegiakavade määruse artikli 92 lõike 1 kohaselt tuleb vähemalt 5% XI lisas sätestatud Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) koguosalusest ÜPP-strateegiakavas reserveerida LEADERi jaoks. Eestis on LEADERile ettenähtud sellest kõrgem määr, 9,8% ÜPP-strateegiakava EAFRD vahenditest ehk 59 487 129 eurot, millest EAFRD osa on 47 589 703 eurot ja Eesti riigi kaasrahastus 11 897 426 eurot. Esimesed ettemaksed (25% toetussummast enne kulutuste tegemist) tehakse kohalikele tegevusrühmadele tõenäoliselt 2023. aasta teises pooles.

PRIA-le kaasnevad menetluskulud, mis on eelarves planeeritud.

Eelnõuga ei kaasne tulusid riigieelarvesse.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile.

Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu vaikimisi. Sotsiaalministeerium kooskõlastas eelnõu, kuid esitas mõned tähelepanekud, millega arvestamine ja mitteamestamine on esitatud seletuskirja lisaks olevas ettepanekute tabelis.

Eelnõu esitati arvamuse andmiseks MTÜ-le Eesti Leader Liit, PRIA-le ning RTK-le. Kõik saabunud ettepanekud, nendega arvestamine ja mitteamestamine on esitatud seletuskirja lisaks olevas ettepanekute tabelis.

ÜPP-strateegiakava välja töötamiseks, mille alusel ka LEADERit rakendatakse, on toimunud laiapäoline kaasamine. Kaasatud olid erinevate põllumajanduse ja maaelu valdkondade

huvirühmad ja riigiasutused. Eraldi oli moodustatud ka LEADER–töögrupp, kelle ülesandeks oli välja töötada LEADERi rakendamise aluspõhimõtted perioodil 2023–2027, sealhulgas tegevuspiirkonna määratlus ja nõuded kohalikule tegevusrühmale. Täpsemat teavet selle protsessi raames huvirühmade kaasamise kohta leiab siit: <https://www.agri.ee/euroopa-liidu-uhise-pollumajanduspoliitika-strateegiakava-2023-2027>.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler